



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΛΥΚΟΣ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΟΙ
ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ**

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΠΑΤΖΙΑΝΟΥ

1^{ος} Επιβλέπων : Τσιλιμένη Τασούλα, Καθηγήτρια.

2^{ος} Επιβλέπων : Κωνσταντίνος Μάγος, Επίκουρος Καθηγητής.

Βόλος, 2017

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους δυο επιβλέποντες καθηγητές μου. Την πρώτη επιβλέπουσα της εργασίας μου, την κυρία Τασούλα Τσιλιμένη, καθηγήτρια, για την καθοδηγητική της βοήθεια και στήριξη κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας, καθώς και τον δεύτερο επιβλέποντα, τον κύριο Κωνσταντίνο Μάγο, επίκουρο καθηγητή, για τις πολύτιμες συμβουλές που μου παρείχε.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς των παιδιών, για τη συγκατάθεσή τους στη συμμετοχή των παιδιών στην έρευνα, καθώς επίσης και τις νηπιαγωγούς των δυο τάξεων, που μου εμπιστεύτηκαν τα παιδιά κι αφιέρωσαν από το διδακτικό τους χρόνο, στη διεξαγωγή της έρευνας.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία μελετάται ο ανατρεπτικός ρόλος του λύκου στα σύγχρονα εικονογραφημένα βιβλία. Πιο αναλυτικά, εξετάζονται δεκατέσσερα εικονογραφημένα βιβλία, τα οποία κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα από το 2000 ως σήμερα, γραμμένα από Έλληνες και ξένους συγγραφείς. Τα περισσότερα από τα εικονογραφημένα βιβλία, που αναλύονται, αποτελούν διακείμενα κλασικών παραμυθιών, ανατρέποντας τον κακό ρόλο του λύκου, που η κλασική παιδική λογοτεχνία επιφύλαξε γι' αυτόν. Από την ανάλυση του περιεχομένου των σύγχρονων αυτών βιβλίων, φάνηκε πως οι σύγχρονοι συγγραφείς, αποδίδουν στον λύκο μια πληθώρα θετικών χαρακτηριστικών, τόσο στον χαρακτήρα του όσο και στον τρόπο ζωής του, προκειμένου, μέσω της παιδικής λογοτεχνίας, να ανατρέψουν τα κρυσταλλωμένα στερεότυπα για τον λύκο. Όπως φάνηκε από την μελέτη, τα χαρακτηριστικά, που αποδίδονται από την πλειοψηφία των συγγραφέων στον λύκο σήμερα, είναι αυτό του φιλικού λύκου, ενώ δεύτερο στις προτιμήσεις των συγγραφέων έρχεται το χαρακτηριστικό του φοβισμένου κι ανίσχυρου λύκου. Επιπλέον, στην εργασία περιγράφεται και μια έρευνα, που αποσκοπεί να διερευνήσει, αν και κατά πόσο, αλλάζουν οι αρχικές απόψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας για τον ρόλο του λύκου, μετά την ανάγνωση σύγχρονων ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων. Από τα αποτελέσματα προέκυψε πως οι ολότελα αρχικές αρνητικές απόψεις των παιδιών για τον λύκο, μετά την ανάγνωση εικονογραφημένων βιβλίων, που ανατρέπουν την καθιερωμένη κακή του εικόνα, μετριάστηκαν και τα παιδιά χαρακτήρισαν τον λύκο και καλό και κακό. Το εύρημα αυτό αποδεικνύει την επίδραση των εικονογραφημένων βιβλίων στις απόψεις των παιδιών.

Λέξεις –Κλειδιά:

Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, ανατροπή στερεοτύπων, λύκος, διακειμενικότητα, απόψεις, προσχολική ηλικία.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	σελ	ii
Περίληψη		iii
Πίνακας Περιεχομένων		iv
Εισαγωγή		7

Μέρος Πρώτο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφάλαιο Πρώτο : Το εικονογραφημένο βιβλίο		10
1.1.1 Προς έναν ορισμό		10
1.1.2 Τα είδη του εικονογραφημένου		12
1.1.3 Η σχέση εικόνας- κειμένου στο εικονογραφημένο		13
1.1.4 Εικονογραφημένο βιβλίο και παιδί		15
1.1.5 Η αξιοποίηση του εικονογραφημένου στην αγωγή των παιδιών		17
Κεφάλαιο Δεύτερο : Διακειμενικότητα		19
1.2.1 Ορίζοντας τη διακειμενικότητα		19
1.2.2 Η διακειμενικότητα στην παιδική λογοτεχνία		20
1.2.2.1 Η διακειμενικότητα στο κείμενο		21
1.2.2.2 Η διακειμενικότητα στην εικόνα		23
1.2.3 Διακειμενικότητα και ανατροπή στερεοτύπων		24
1.2.4 Η ανατροπή του στερεότυπου του λύκου		25
Κεφάλαιο Τρίτο : Επισκόπηση σχετικών ερευνών		27
1.3.1 Ελληνικές έρευνες		27
1.3.2 Ξενόγλωσσες έρευνες		28

Μέρος δεύτερο

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο Πρώτο: Διακειμενική ανάλυση ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων	32
2.1.1 Σκοπός της έρευνας	32
2.1.2 Μέθοδος	32
2.1.3 Ερευνητικό ερώτημα	33
2.1.4 Η μονάδα ανάλυσης	33
2.1.5 Κατηγορίες ανάλυσης	34
2.1.6 Ανάλυση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων	35
2.1.6.1 Μαρμαρά-Δαγιόγλου, Ν. (2002). <i>Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος</i> . Κέδρος: Αθήνα	35
2.1.6.2 Cox, M. (2008). <i>Ο Λάκης ο Λυκάκης και η Κοκκινোসκουφίτσα</i> , μτφρ. Λ. Μητσακάκη. Αθήνα: Βιβλιόφωνο	37
2.1.6.3 Μιχίδη, Α. (2009). <i>Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα</i> . Αθήνα: Μεταίχμιο	40
2.1.6.4 Ράμος, Μ. (2009). <i>Εγώ, ο πιο δυνατός</i> , μτφρ. Β. Τασιόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες	42
2.1.6.5 Βαλεριάνος, Δ. (2011). <i>Ο Πριονόδοντος η Χοροπηδηχτούλα και τα Επτά Κατσικάκια</i> . Αθήνα: Ελληνοεκδοτική	44
2.1.6.6 Πίτσον, Λ. (2014). <i>Τα τρία απαίσια γουρουνάκι</i> , μτφρ. Ρ. Ζωΐδη. Αθήνα, Παπαδόπουλος	46
2.1.6.7 Ρώσση-Ζαΐρη, Ρ. (2015). <i>Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια</i> . Αθήνα: Ψυχογιός	48
2.1.6.8 Γιώτη, Μ. (2016). <i>Σκουφοκοκκινίτσα</i> . Αθήνα: Διόπτρα	51
2.1.6.9 Judes, M, O. (2000). <i>Ο μικρός Λυκούργος Γουνίδης</i> , μτφρ. Μ. Κιτρόεφ. Αθήνα: Ποταμός	55
2.1.6.10 Βαρβαρούση, Λ. (2001). <i>Ένας πολύ γλυκός λύκος!</i> Αθήνα: Παπαδόπουλος	57
2.1.6.11 Naumann-Villemain, C. (2011). <i>Όταν ο λύκος πεινάει</i> , μτφρ. Φ. Μανδηλαράς. Αθήνα: Παπαδόπουλος	59

2.1.6.12 Καλάζης, Μ. (2012). <i>Ζήκος ο Λύκος Φώναξέ μου Σ' αγαπώ!</i> . Αθήνα: Καλειδοσκόπιο	61
2.1.6.13 Lallemand, O. (2013). <i>Ο λύκος Ζαχαρίας θέλει να γίνει σταρ</i> , μτφρ. Σ. Παλάκη Αθήνα: Παπαδόπουλος	63
2.1.6.14 Πατρόκλου, Λ. (2015). <i>Ο Λάμπης Ένα λυκάκι μεγαλώνει στην Πίνδο</i> . Αθήνα: Καλειδοσκόπιο	65
2.1.7 Σχολιασμός των ευρημάτων	67
2.1.8 Συμπεράσματα-Συζήτηση	72
Κεφάλαιο Δεύτερο: Έρευνα για τις απόψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τον ρόλο του λύκου	75
2.2.1 Σκοπός της έρευνας	75
2.2.2 Το ερευνητικό ερώτημα	75
2.2.3 Το ερευνητικό σχέδιο και η μέθοδος	75
2.2.4 Το δείγμα	76
2.2.5 Το εργαλείο	77
2.2.6 Η διαδικασία	77
2.2.7 Σχολιασμός των ευρημάτων	79
2.2.8 Συζήτηση-Συμπεράσματα	85
2.2.9 Περιορισμοί της έρευνας	89
2.2.10 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	89
Βιβλιογραφία	90
Παράρτημα	
Παράρτημα Α: Το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης	95
Παράρτημα Β: Απομαγνητοφωνήσεις συνεντεύξεων	96
Παράρτημα Γ: Έντυπο συγκατάθεσης	208

Εισαγωγή

Το παιδικό εικονογραφημένο βιβλίο τα τελευταία χρόνια γνωρίζει μια ραγδαία εκδοτική αύξηση, με αποτέλεσμα να συγκεντρώνει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών. Τα χαρακτηριστικά του, το καθιστούν ιδιαίτερα προσφιλές στους κύκλους της προσχολικής ηλικίας. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των σύγχρονων παιδικών εικονογραφημένων βιβλίων, είναι η διακειμενικότητα. Πολλοί από τους σύγχρονους συγγραφείς χρησιμοποιούν στη διακειμενικότητα, προκειμένου να ανατρέψουν τα στερεότυπα, που έχουν ισχυροποιηθεί στις αντιλήψεις των μικρών παιδιών, μέσα από την κλασική παιδική λογοτεχνία. Η συγκεκριμένη εργασία ασχολείται με την περίπτωση του «κακού» λύκου, η οποία συγκεντρώνει και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των συγγραφέων, για αποκατάσταση της φήμης του.

Η παρούσα εργασία απαρτίζεται από δυο μέρη. Το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους ασχολείται με το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Αρχικά, γίνεται μια προσπάθεια ορισμού του όρου και στη συνέχεια προσδιορίζονται οι διάφορες κατηγοριοποιήσεις των εικονογραφημένων βιβλίων, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Έπειτα, παρουσιάζονται οι διάφορες εκδοχές, οι οποίες προκύπτουν από στη σχέση της εικόνας και του κειμένου μέσα στο εικονογραφημένο βιβλίο, κι έχουν γίνει αντικείμενο εκτεταμένων ερευνών. Τέλος, το κεφάλαιο κλείνει με την σημασία που διαδραματίζει το εικονογραφημένο βιβλίο, στην αγωγή των παιδιών και με την παρουσίαση εκπαιδευτικών προτάσεων, για τη διδακτική του αξιοποίηση.

Το δεύτερο κεφάλαιο διαπραγματεύεται την διακειμενικότητα. Ξεκινάει με τον ορισμό της έννοιας, κι εμβαθύνει στην παρουσία της μέσα στον κορμό της παιδικής λογοτεχνίας και ιδιαίτερα στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία. Επισημαίνεται η δυναμική της παρουσία και στα δυο χαρακτηριστικά των εικονογραφημένων βιβλίων, δηλαδή και στο κείμενο και στην εικόνα. Περαιτέρω, γίνεται αναφορά στα νεωτερικά εικονογραφημένα βιβλία, στα οποία η χρήση της διακειμενικότητας, εκτός των άλλων, συμβάλλει στην ανατροπή των στερεοτύπων. Κλείνοντας το κεφάλαιο, αναφέρεται στην ανατροπή της στερεοτυπικής εικόνας του λύκου, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από τους μύθους και τα κλασικά παραμύθια, των προηγούμενων αιώνων.

Το θεωρητικό μέρος της εργασίας τελειώνει με το κεφάλαιο της επισκόπησης ερευνών. Σε αυτό παρουσιάζονται συναφείς έρευνες, οι οποίες διερευνούν τις απόψεις των παιδιών για τον λύκο, και το κατά πόσο τα έργα της παιδικής λογοτεχνίας, επιδρούν στη διαμόρφωση των απόψεων αυτών.

Το ερευνητικό μέρος της εργασίας αποτελείται από δυο κεφάλαια. Στο πρώτο περιλαμβάνεται μια έρευνα, που έχει σκοπό να εξετάσει το νέο ανατρεπτικό ρόλο του λύκου στα σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, ελληνικά και μεταφρασμένα, τα οποία κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα, από το 2000 ως σήμερα. Κάποια από τα εικονογραφημένα βιβλία που αναλύονται, αποτελούν διακείμενα κλασικών παραμυθιών, τα οποία καθιέρωσαν τον λύκο ως «κακό» και κάποια συστήνουν ολοκαίνουριες ιστορίες. Η ανάλυση των εικονογραφημένων αυτών βιβλίων, πραγματοποιείται με την μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου, η οποία εφαρμόζεται τόσο στο κείμενο όσο και στην εικόνα. Τα εξαγόμενα αποτελέσματα αφορούν τα χαρακτηριστικά, τα οποία επιλέγουν οι σύγχρονοι συγγραφείς να αποδώσουν στον χαρακτήρα και στον τρόπο ζωής του λύκου, προκειμένου να συστήσουν μια νέα ανατρεπτική του εικόνα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του ερευνητικού μέρους, παρουσιάζεται ακόμη μια έρευνα σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να διερευνήσει την επίδραση των εικονογραφημένων βιβλίων στις απόψεις των παιδιών. Συγκεκριμένα, με τη χρήση ενός πειραματικού σχεδίου διερευνάται, αν και κατά πόσο οι αρχικές απόψεις των παιδιών, για τον ρόλο του λύκου, διαφοροποιούνται μετά την ανάγνωση σύγχρονων ανατρεπτικών βιβλίων. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν την επίδραση των εικονογραφημένων βιβλίων στις απόψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας και κατά συνέπεια στην ανατροπή των στερεοτύπων.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφάλαιο Πρώτο :

Το εικονογραφημένο βιβλίο

1.1.1 Προς έναν ορισμό

Ο εκτεταμένος ορισμός του εικονογραφημένου βιβλίου ως το βιβλίο, του οποίου οι εικόνες πληροφορούν τον αναγνώστη, είναι πολύ μακριά από την τωρινή πραγματικότητα, ανταποκρινόμενος στην εποχή πριν το 19^ο αιώνα, όταν ο όρος περιλάμβανε όλα τα βιβλία με εικόνες (Κιτσαράς, 1993). Στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία κατά καιρούς έχουν γίνει προσπάθειες ορισμού του όρου *εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Για τον Μπενέκο (1891), εικονογραφημένο βιβλίο είναι τα εικονικά ή τα διακοσμητικά στοιχεία που εντάσσονται αρμονικά σε ένα κείμενο, αποσκοπώντας να το καταστήσουν περισσότερο ελκυστικό και να προωθήσουν την ανθρώπινη σκέψη. Ο ίδιος, σε μελλοντική δουλειά του, αναθεωρώντας τον παλαιότερο ορισμό του για το εικονογραφημένο βιβλίο, επισημαίνει πως ο όρος αναφέρεται σε εκείνο το βιβλίο «...που το περιεχόμενο του εκφέρεται ενσυνείδητα είτε αποκλειστικά μέσω των εικόνων του είτε με την συνδρομή του λόγου σε εναρμονισμένη αναλογία-οργανική σύνδεση γλωσσικού και εικαστικού κώδικα» (Μπενέκος, 1990, σελ. 33).

Για τους Kuennemann και Mueller (όπως αναφέρει ο Κιτσαράς, 1993), το εικονογραφημένο βιβλίο είναι σχεδιασμένο να απευθυνθεί σε παιδιά από 2 έως 8 ετών, περιλαμβάνοντας αμέτρητες εικονογραφήσεις ενώ, ο κειμενικός του λόγος είναι ελάχιστος ή κι ανύπαρκτος. Ο Κιτσαράς (1993) θεωρεί πως στα εικονογραφημένα βιβλία ανήκουν κι εκείνα τα βιβλία για παιδιά, στα οποία εικόνα και κείμενο βρίσκονται σε σχέση ισοτιμίας και οργανικής σύνδεσης. Επιπλέον, ο ίδιος επισημαίνει πως εικονογραφημένα, δε θεωρούνται τα βιβλία, των οποίων οι εικόνες διαδραματίζουν απλώς συνοδευτικό και διακοσμητικό ρόλο (Κιτσαράς, 1993). Ο Παρμενίδης (1986), υποστηρίζει πως εικονογραφημένο βιβλίο είναι εκείνο το οποίο, είναι σε θέση να διαβαστεί και χωρίς το κείμενό του, μόνο με την εικόνα, η αυτονομία της οποίας, είναι ίση με αυτή του κειμένου. Η Τσιλιμένη (2007), επισημαίνει την ευρύτητα που κατέχει ο όρος και την αποδίδει στην μεγάλη ποικιλία υποκατηγοριών και τύπων βιβλίων τα οποία μοιράζονται ως κεντρικό γνώρισμα την

εικόνα. Η ίδια, καταλήγει στο ότι το εικονογραφημένο βιβλίο αποτελεί μια ειδική κατηγορία βιβλίου και το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται ανήκει στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία. Ακόμη, επισημαίνει πως το αποτέλεσμα της συνεργασίας της εικόνας και του κειμένου, είναι ενίσχυση του δεύτερου (Τσιλιμένη, 2007). Τέλος, κι η εικονογράφος Βακάλη (2005), αποδέχεται πως ο όρος εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο αναφέρεται στον τύπο του βιβλίου που απευθύνεται στις μικρές ηλικίες και η έκταση της εικονογράφησης ξεπερνά το γραπτό λόγο.

Στον ελληνικό χώρο, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, ο όρος εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο χρησιμοποιείται για να δηλώσει τόσο τον αγγλικό όρο *illustrated book*, όσο και τον όρο *picture book* ή *picturebook*, παρά τη θεμελιώδη διαφορά που υπάρχει ανάμεσά τους. Ο όρος *illustrated book* (εικονογραφημένο) αναφέρεται σε εκείνα τα βιβλία, στα οποία η ιστορία προάγεται μονάχα μέσα από το κείμενο. Στα εν λόγω βιβλία, η εικόνα έχει δευτερεύοντα ρόλο, περιορισμένο στο να μεταφέρει τις πληροφορίες του κειμένου, ή ακόμη και στο να διακοσμεί το κείμενο (Κανατσούλη, 2007· Γιαννικοπούλου, 2008). Από την άλλη, ο όρος *picturebook* ή *picture book* (εικονοβιβλίο) αφορά τα βιβλία στα οποία, η εικόνα δεν μένει πιστή στην κειμενική αφήγηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να δημιουργείται μια διπλή αφήγηση κατά την οποία, δεν αποκλείεται το νόημα της κειμενικής να διαφέρει από αυτό της εικονικής αφήγησης (Κανατσούλη, 2007). Επομένως, ο αναγνώστης των εικονοβιβλίων οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή εγρήγορση, ώστε μέσα από την παρακολούθηση και της λεκτικής και της εικονικής αφήγησης, να οικοδομεί το νόημα της κάθε σελίδας του κειμένου. Αντίθετα, για τον αναγνώστη εικονογραφημένων βιβλίων, στα οποία το κύριο μέσο αφήγησης είναι ο λόγος του κειμένου, αυτό δεν ισχύει.

Όπως ισχυρίζεται η Beckett (2016) σε συνέντευξή της, μια νέα εποχή για τα εικονογραφημένα βιβλία ξεκίνησε με την δημιουργία *crossover picturebooks* (εικονογραφημένα βιβλία ευρείας αποδοχής). Ιδιαίτερα από την δεκαετία του '60 ως τη δεκαετία του '90, η δημιουργία εικονογραφημένων βιβλίων ευρείας αποδοχής στόχευε στην αναθεώρηση της παραδοσιακής αντίληψης, πως τα εικονογραφημένα βιβλία απευθύνονται μονάχα στα παιδιά (Beckett, 2016). Η ίδια επισημαίνει ότι τα εικονογραφημένα βιβλία με ευρεία απήχηση (*crossover picturebooks*) είναι έργα πολυεπίπεδα, που εμπλέκουν και απευθύνονται σε ακροατήρια διαφόρων ηλικιών.

1.1.2 Τα είδη του εικονογραφημένου βιβλίου

Η ορολογία του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου απασχολεί ακόμη και στις μέρες μας τους ειδικούς τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, καθώς ο γενικός όρος *παιδικό εικονογραφημένο* περιλαμβάνει ποικίλα και διαφορετικά είδη βιβλίων (Γιαννικοπούλου, 2008). Η κατηγοριοποίηση των εικονογραφημένων βιβλίων δεν κρίνεται εύκολη καθώς άλλοι ερευνητές τα διακρίνουν βάσει της ηλικίας του αναγνωστικού κοινού στο οποίο απευθύνονται, άλλοι βάσει των τυπικών τους χαρακτηριστικών κι άλλοι βάσει κριτηρίων του περιεχομένου τους. Ο Groemminger (όπως αναφέρεται από τον Κιτσαρά, 1993), προτείνει έναν βασικό διαχωρισμό με βάση την παρουσία ή όχι κειμένου.

Οι Franz και Meier (όπως αναφέρεται από τον Κιτσαρά, 1993), προχωρούν σε διάκριση τριών ειδών εικονογραφημένου βιβλίου με βάση την ηλικία των αναγνωστών στην οποία στοχεύουν. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσουν τα βιβλία για παιδιά ως τριών ετών, στα οποία δεν υπάρχει κείμενο και οι εικόνες τους είναι κυρίως από το οικείο περιβάλλον των παιδιών. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει βιβλία με πλούσιες εικόνες για παιδιά 3-4 ετών, για τον εμπλουτισμό του οπτικού τους πεδίου. Τέλος, στην Τρίτη κατηγορία εντάσσονται τα βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά από 5 ως 6 ετών, τα οποία έχουν αρκετή δράση και το πραγματικό στοιχείο υπερέχει του φανταστικού.

Ο Maier, (σύμφωνα με τον Κιτσαρά, 1993) ταξινομεί τα εικονογραφημένα βιβλία, ανάλογα με τα τυπικά κριτήρια και με κριτήρια περιεχομένου, δημιουργώντας πέντε κατηγορίες. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν τα βιβλία για μικρά παιδιά με εικόνες από το περιβάλλον του παιδιού. Στην δεύτερη, βιβλία με σκηνές, που προωθούν τη διήγηση. Στην Τρίτη κατηγορία εντάσσει βιβλία, τα οποία παρουσιάζουν ιστορίες που εξελίσσονται μέσα από σκηνές εξάπτοντας την φαντασία των αναγνωστών. Στην τέταρτη είναι τα πατριδογνωστικά, για την μετάδοση γνώσεων στα παιδιά 4 έως 8 ετών, και τέλος ορίζει την κατηγορία που περιλαμβάνει τα εικονογραφημένα βιβλία με φωτογραφίες.

Ο Μπενέκος (1891), διακρίνει τρεις κατηγορίες εικονογραφημένων βιβλίων με βάση τη μορφολογία τους. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσει τα βιβλία των οποίων οι εικόνες έρχονται σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με το κείμενο ή μπορεί να μην έχουν

και καμία σχέση με αυτό. Στη δεύτερη, κατηγοριοποιεί τα βιβλία εκείνα που λόγος κειμένου και λόγος εικόνας έχουν ποσοτική και λειτουργική ισοτιμία, και τα υποκατηγοριοποιεί ως εξής: α) σε βιβλία για αρχάριους, β) σε εικονογραφημένες πληροφορίες, γ) σε ιστορίες ζώων και φυτών, δ) σε βιβλία περιπετειών, ε) σε βιβλία φαντασίας, στ) σε βιβλία παραδοσιακής λαϊκής λογοτεχνίας, και ζ) σε διασκεδαστικά εικονογραφημένα. Τέλος στην τρίτη κατηγορία εντάσσει τα βιβλία που το περιεχόμενό τους εκφράζεται μέσα από τις εικόνες κι απευθύνονται σε μικρά παιδιά που διαθέτουν ελάχιστη ή μηδαμινή ικανότητα ανάγνωσης.

Η Κανατσούλη (2007), προτείνει μια ταξινόμηση των εικονογραφημένων βιβλίων βάσει της αναλογίας εικονογράφησης και κειμένου. Συγκεκριμένα, διακρίνει α) τα βιβλία, που περιλαμβάνουν μόνο εικόνες κι έχουν ως αποδέκτες τους τα παιδιά, που δεν γνωρίζουν ανάγνωση, β) τα βιβλία, που έχουν ίση σχέση εικόνας και κειμένου, γ) τα βιβλία στα οποία οι εικόνες εμφανίζονται που και που ανάμεσα στο κείμενο αποσκοπώντας κυρίως στον σχολιασμό ή την αποσαφήνιση κάποιων σημείων της αφήγησης και δ) τα βιβλία στα οποία η εικόνα έχει αποκλειστικά διακοσμητικό ρόλο.

1.1.3 Η σχέση εικόνας- κειμένου στο εικονογραφημένο

Για τον Nodelman (2009), η πολυπλοκότητα των εικονογραφημένων βιβλίων αποδίδεται στο ότι το λογοτεχνικό αυτό είδος βασίζεται κυρίως στα εικονογραφικά στοιχεία. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στην εικονογράφηση και στο κείμενο ενός εικονογραφημένου βιβλίου δεν είναι απλές και έχουν γίνει αντικείμενο πολλών μελετών (Τσιλιμένη, 2007·Γιαννικοπούλου, 2008). Οι Nikolajeva και Scott (2000) διακρίνουν τέσσερις εκδοχές ανάμεσα στη σχέση εικόνας και κειμένου και τις περιγράφουν με τους εξής όρους: α) *τη συμμετρία (symmetry)*, όταν κείμενο εικονογράφηση μεταφέρουν τις ίδιες πληροφορίες, β) *την ενίσχυση (enhancement)*, όταν ένα από τα δυο συστήματα υπερέχει του άλλου, γ) *την αντιστάθμιση (counterpoint)*, στις περιπτώσεις που εικόνα και λόγος βρίσκονται μεταξύ τους σε ισορροπία και μεταφέρουν διαφορετικές μεταξύ τους πληροφορίες και δ) *την αντιπαράθεση (contradiction)*, όταν τα δύο συστήματα πληροφόρησης μεταφέρουν εντελώς αντίθετα πράγματα. Η ισχυρή αυτή αντιπαράθεση μεταξύ

κειμένου και εικόνας, κατά την Κανατσούλη (2005), δεν είναι τυχαία αλλά απόλυτα συνειδητοποιημένη σχέση, με την οποία εισέρχονται διακειμενικές προκλήσεις στον αναγνώστη και του δίνει ακόμη και την ευκαιρία να αναθεωρήσει τα δεδομένα, όταν η αντιπαράθεση αυτή είναι μεγάλη.

Σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο (2003), η εικόνα ενδέχεται να έχει διακοσμητικό, επεξηγηματικό, συμπληρωματικό, ή και αυτόνομο ρόλο, πράγμα που εξαρτάται από το είδος του εικονογραφημένου βιβλίου, το θέμα του και την ηλικία των παιδιών. Η διάκριση της εικόνας σε *ερμηνευτική* και *αφηγηματική* αποτυπώνει τις δυο κυρίαρχες απόψεις που θέλουν την εικόνα, άλλες φορές να αποτυπώνει τα όσα αναφέρει το κείμενο, κι άλλες να επεκτείνει τις έννοιες του κειμένου (Τσιλιμένη, 2007). Η ίδια εξετάζοντας τη σχέση εικόνας και κειμένου αναφέρει δυο περιπτώσεις. Στη μια περίπτωση, η συμμετρία μεταξύ εικόνας και λόγου ενδυναμώνει την κειμενική αφήγηση καθιστώντας το βιβλίο περισσότερο κατανοητό. Στην άλλη περίπτωση, η εικόνα αποσαφηνίζει το κείμενο και το εμπλουτίζει με περαιτέρω πληροφοριακό υλικό. Η συμμετρία εικονογράφησης και κειμένου, που κυριαρχούσε ως τα μέσα της δεκαετίας του '90, σήμερα εξασθενεί δίνοντας περισσότερο χώρο στην πρώτη, η οποία μάλιστα ολοένα και χάνει τον ερμηνευτικό και διακοσμητικό χαρακτήρα που κατείχε πρώτα (Τσιλιμένη, 2007)

Η Γιαννικοπούλου (2008) αναφέρει πως για τον χαρακτηρισμό ενός βιβλίου ως εικονογραφημένου, σημασία δεν έχει η ποσοτική παρουσία εικόνων, αλλά η λειτουργικότητά τους μέσα σε αυτό. Οι εικόνες οφείλουν να διηγούνται κι εκείνες την ιστορία μαζί με τις λέξεις. Το εικονογραφημένο βιβλίο είναι πολυτροπικό και η εικονική τροπικότητά του, πρέπει να είναι αυθεντική και να βρίσκεται σε αμοιβαία συνάρτηση με τη λεκτική τροπικότητα (Γιαννικοπούλου, 2008). Ακόμη, σημαντική είναι η παρατήρηση του Lewis (όπως αναφέρει η Γιαννικοπούλου, 2008), πως σε μεγάλο αριθμό βιβλίων η σχέση εικόνας και κειμένου δεν παραμένει η ίδια σε όλες τις σελίδες, πράγμα που το κάνει να εναλλάσσεται από εικονογραφημένο (*illustrated*) σε εικονοβιβλίο (*picturebook*).

Για τον Nodelman (2009) η απόλαυση που προκαλούν τα εικονογραφημένα βιβλία, πηγάζει από τη διαδικασία αναζήτησης του αναγνώστη πληροφοριών, μέσα στις εικόνες, που να διαφοροποιούν ή να εμπλουτίζουν τα όσα αναφέρει το κείμενο. Τονίζει πως στα εικονοβιβλία η συνεισφορά λέξεων και εικόνων για το τελικό

αποτέλεσμα της αφήγησης είναι πολύ διαφορετική μεταξύ τους. Ο ίδιος διατυπώνει πως κάθε εικονογραφημένο βιβλίο περιλαμβάνει τρεις ιστορίες. Δηλαδή μια ιστορία που προκύπτει από το κείμενο, μια από τις εικόνες και μια τρίτη προερχόμενη τον συνδυασμό των δυο πρώτων. Χρησιμοποιώντας τον όρο *‘ειρωνική γλώσσα’* των εικονοβιβλίων, ο Nodelman (2009), εννοεί την μεγάλη απόκλιση που υπάρχει ανάμεσα στα όσα μας μεταδίδει το κείμενο, και σε αυτά που μεταδίδει η εικόνα.. Σε αυτό συμφωνεί και η Γιαννικοπούλου (2008), η οποία δηλώνει πως στο εικονοβιβλίο η ιστορία δεν προέρχεται από αυτά που αποκαλύπτει το κείμενο ή η εικονογράφηση μεμονωμένα, αλλά η ιστορία αποτελεί το τελικό προϊόν συνεργασίας και αλληλεπίδρασης κειμένου και εικόνας.

1.1.4 Εικονογραφημένο βιβλίο και παιδί

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο τις τελευταίες δεκαετίες έχει καταφέρει να κερδίσει μια ιδιαίτερα σημαντική θέση ανάμεσα στα άλλα είδη παιδικού βιβλίου και να καταστεί μια δυναμική κατηγορία, όπως αποδεικνύει και η αυξανόμενη παραγωγή του (Τσιλιμένη, 2007). Οι δύο μορφές τέχνης που συναντώνται στο εικονογραφημένο βιβλίο ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των μικρών παιδιών τα οποία μαγεύονται από τη συνύπαρξη αυτή (Τσιλιμένη, 2007). Εκτός από την ψυχαγωγία τους, το εικονογραφημένο βιβλίο συμβάλει στην πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, καθώς ασκεί ισχυρή παιδαγωγική, ψυχολογική, γλωσσική, κοινωνιολογική και αισθητική επίδραση στους αναγνώστες του (Αναγνωστόπουλος, 2003·Τσιλιμένη, 2007).

Σύμφωνα με την αρχή της εποπτείας, η μάθηση έχει μεγαλύτερα αποτελέσματα όταν σε αυτή συμμετέχουν εκτός από τη νόηση και οι αισθήσεις. Έτσι, το εικονογραφημένο βιβλίο είναι ένα σημαντικό μέσο αγωγής των παιδιών (Κιτσαράς, 1993.) Αναμφισβήτητη θεωρείται η ψυχολογική σημασία που διαδραματίζει το εικονογραφημένο βιβλίο για τα παιδιά της μικρής ηλικίας. Θίγοντας διάφορα θέματα, προβληματισμούς κι ανησυχίες των παιδιών από την καθημερινότητά τους, αποτελεί ένα ισχυρό μέσο για τη διαχείρισή τους από τα ίδια τα παιδιά (Αναγνωστόπουλος, 2003). Το εικονογραφημένο βιβλίο εισχωρώντας σε όλες τις πτυχές της ζωής δηλαδή τη χαρά, τη λύπη, το δράμα, το γέλιο, την

ανακούφιση, την αγωνία, το καλό το κακό, ενημερώνει το παιδί για τον κόσμο και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων (Κιτσαράς, 1993), προετοιμάζοντάς τα για τις δυσκολίες του μέλλοντος και ευαισθητοποιώντας τα σχετικά με τα όσα λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο (Αναγνωστόπουλος, 2003). Ακόμη, προσφέρει νέες εμπειρίες στους μικρούς αναγνώστες, αλλά ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα στο κάθε παιδί να συνδέσει τα όσα εκτυλίσσονται μέσα στο βιβλίο με τις δικές του βιωμένες καταστάσεις και να προβεί σε συσχετισμούς που ευνοούν την ψυχολογία του (Κιτσαράς, 1993).

Το εικονογραφημένο βιβλίο αποτελεί ένα σπουδαίο παιδαγωγικό εργαλείο. Η χρήση του παροτρύνει τα παιδιά για κοινή σκέψη, συντελεί στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, πληροφορεί και προκαλεί ανάμεικτα συναισθήματα. Δίνει δυναμική ώθηση στην φαντασία και την παρατηρητικότητα του παιδιού, κινητοποιεί για παιχνίδι και καλλιεργεί την φιλαναγνωσία. (Κιτσαράς, 1993·Αναγνωστόπουλος, 2003·Τσιλιμένη 2007).

Από κοινωνιολογική σκοπιά, αναμφίβολα το εικονογραφημένο βιβλίο κοινωνικοποιεί τον αναγνώστη, συμβάλλοντας έτσι στην κοινωνική ένταξη του μεταλαμπαδεύοντάς του κοινωνικοπολιτισμικές αξίες του έθνους του αλλά κι ολόκληρης της υφηλίου (Αναγνωστόπουλος, 2003) .Τα παιδικά βιβλία θεωρούνται οχήματα που ενσαρκώνουν και μεταφέρουν τον πολιτισμό μιας κοινωνίας (Stan, 2011). Ο Αναγνωστόπουλος (2003) θεωρεί το εικονογραφημένο βιβλίο το καλύτερο μέσο για να έρθουν τα παιδιά της μικρής ηλικίας σε επαφή με της κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες. Ο Γκρέμμινγκερ (1979) υποστηρίζει πως οι εμπειρίες που τα παιδιά αποκομίζουν μέσα από τις ιστορίες των εικονογραφημένων βιβλίων, είναι δυνατόν να επηρεάσουν την μετέπειτα κοινωνική τους στάση και συμπεριφορά.

Οι δυο μορφές τέχνης που ενώνονται στο εικονογραφημένο βιβλίο, η τέχνη του λόγου και η ζωγραφική, συμβάλουν στην ανάπτυξη της αισθητικής παιδείας. Το παιδί έρχεται σε επαφή με την τέχνη, η οποία του δίνει κίνητρα για δική του δημιουργία και ενίσχυση της καλαισθησίας του (Αναγνωστόπουλος, 2003). Ακόμη, τα παιδιά γνωρίζουν κι εξοικειώνονται με νέες τεχνικές δημιουργίας (Τσιλιμένη, 2007).

Τα αποτελέσματα των σύγχρονων ψυχολογικών ερευνών καταδεικνύουν τη συμβολή των εικονογραφημένων βιβλίων στη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού (Κιτσαράς, 1993). Οι διάφορες γλωσσικές δραστηριότητες που είναι δυνατόν να προηγηθούν, να ακολουθήσουν ή και να συνοδεύσουν την ανάγνωση ή αφήγηση ενός εικονογραφημένου βιβλίου, διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών (Τσιλιμένη, 2007). Για τον Nodelman (2009) το γεγονός ότι, λέξεις όπως, «αγελάδα» και «παπάκι» βρίσκονται στο πρώτο λεξιλόγιο του παιδιού, το οποίο αναγνωρίζει τις αντίστοιχες εικόνες τους πριν ακόμη μάθει αντικείμενα από το οικείο χώρο του, αποδεικνύει την πετυχημένη μάθηση μέσα από τις συμβάσεις του εικονογραφημένου βιβλίου.

1.1.5 Η αξιοποίηση του εικονογραφημένου του στην αγωγή του παιδιού

Η παιδική ηλικία είναι συνδεδεμένη με το παιχνίδι. Το παιχνίδι αποτελεί το μέσο που τα παιδιά θα αναπτυχθούν, θα γνωρίσουν και θα εξερευνήσουν τον κόσμο γύρω τους. Η επαφή του παιδιού με το εικονογραφημένο βιβλίο όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Τσιλιμένη (2007) είναι «μια σχέση παιχνιδιού» (σελ. 128). Έχοντας οι ενήλικες, εκπαιδευτικοί και γονείς στα χέρια τους ένα εικονογραφημένο βιβλίο έχουν έναν θησαυρό που μπορούν να τον αξιοποιήσουν για την γλωσσική, τη κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Η Τσιλιμένη (2007) παραθέτει μια ποικιλία διδακτικών προτάσεων, που κινούνται γύρω από το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Αρχικά, επισημαίνει τη σπουδαιότητα της ανάγνωσης εικονογραφημένων βιβλίων σε μικρή ομάδα παιδιών τα οποία, δεν έχουν απόσταση από αυτόν που διαβάζει, αλλά όντας τριγύρω του έχουν συνεχή οπτική επαφή με το βιβλίο και με αυτά που υποδεικνύει το δάχτυλο του ενήλικα. Διαδικασία που νοηματοδοτεί τον εγγραμματισμό.

Δραστηριότητες που είναι δυνατόν να προηγηθούν της ανάγνωσης ενός εικονογραφημένου σχετίζονται με την υπόδειξη αρχικά του εξωφύλλου του βιβλίου, ώστε να κληθούν τα παιδιά να φανταστούν και να υποθέσουν το περιεχόμενο του βιβλίου. Στη συνέχεια, πριν διαβάζει ο ενήλικας το βιβλίο στα παιδιά, μια πιθανή δραστηριότητα είναι να τα καλέσει να αφηγηθούν εκείνα την ιστορία παρατηρώντας

τις εικόνες. Έπειτα μπορεί να διαβάσει την ιστορία και να κάνει ερωτήσεις πάνω σε αυτή. Μετά την ανάγνωση του βιβλίου ο ενήλικας μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να δώσουν έναν νέο τίτλο για το βιβλίο, να καλέσει τα παιδιά να σκεφτούν ένα άλλο τέλος, να υποθέσουν τη συνέχεια της ιστορίας ακόμη και να την εικονογραφήσουν. Επιπρόσθετα, μπορεί να τα ενθαρρύνει να προσθέσουν έναν νέο ήρωα και να δημιουργήσουν μια νέα ιστορία, να εντοπίσουν διακειμενικές σχέσεις και να αναφερθούν στο πρωτογενές κείμενο προωθώντας έτσι την κριτική τους σκέψη (Τσιλιμένη, 2007).

Ακόμη, σύμφωνα με την ίδια, ευχάριστες παιγνιώδεις δραστηριότητες μπορεί να είναι η απλή περιγραφή των εικόνων, η επινόηση και έκφραση διαλόγων μεταξύ ηρώων της ιστορίας, η παράθεση διαφορετικών εκδοχών, κάθε φορά που ο ενήλικας αναγνώστης κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης διαβάζει μια πρόταση που αρχίζει με τη λέξη «αν...». Περαιτέρω, μια άλλη ιδέα είναι να φωτοτυπηθούν και να κοπούν από διάφορα εικονογραφημένα βιβλία εικόνες, προκειμένου τα παιδιά να βρουν από ποια ιστορία είναι η κάθε εικόνα. Τέλος, τα παιδιά μπορούν μοιράζοντας ρόλους να δημιουργήσουν το δικό τους εικονογραφημένο (Τσιλιμένη, 2007).

Η Σιβροπούλου (2004) προτείνει για τη διδακτική αξιοποίηση των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών τις εξής δραστηριότητες : α) την αφήγηση και την ηχογράφηση των ιστοριών από τα παιδιά, ώστε να εισέλθουν στον χώρο της αφήγησης από την μικρή ηλικία, β) την ακρόαση ιστοριών από το κασετόφωνο ακόμη και με τη χρήση ακουστικών, γ) να συνεργάζονται σε ζευγάρια για να διαβάσουν από κοινού μια ιστορία, δ) τη δημιουργία της «καρέκλας του συγγραφέα» η οποία συνοδεύεται από ένα μικρόφωνο και οι μικροί συγγραφείς αφού γράψουν τη δική τους ιστορία την αφηγούνται και ε) η δημιουργία ενός «τείχους» ηρώων (από κουτιά παπουτσιών) στη γωνιά της βιβλιοθήκης που το κάθε τούβλο απεικονίζει αγαπημένους ήρωες των παιδιών από της ιστορίες που επεξεργάζονται.

Κεφάλαιο Δεύτερο :

Διακειμενικότητα

1.2.1 Ορίζοντας τη διακειμενικότητα

Ο όρος *διακειμενικότητα*, διατυπώθηκε και καθιερώθηκε πρώτη φορά, από τη φιλόσοφο και κριτικό της λογοτεχνίας, Julia Kristeva, στα τέλη του 1960, επηρεάζοντας σημαντικά την θεωρία της λογοτεχνίας (Κόκκινος, 2014). Η θεωρία του Bakhtin, σύμφωνα με την οποία μια λογοτεχνική δομή δεν υπάρχει απλά από μόνη της, αλλά παράγεται σε σχέση με μια άλλη δομή, και την πεποίθησή του για τη λογοτεχνική λέξη ως ένα ‘σταυροδρόμι κειμενικών αναδύσεων’, και ως ένα διάλογο ανάμεσα στο συγγραφέα, τον αποδέκτη, και το σύγχρονο και περασμένο πολιτιστικό πλαίσιο, καθώς και οι θεωρίες των Bakhtin και Saussure, για το κοινωνικό περιεχόμενο της γλώσσας και τα συστηματικά χαρακτηριστικά της, οδήγησαν την Kristeva στη διατύπωση τη δικής της θεωρίας (Kristeva, 1986). Για την ίδια, *«Κάθε κείμενο είναι κατασκευασμένο, ως ένα μωσαϊκό αναφορών αποτελώντας την απορρόφηση και τον μετασχηματισμό ενός άλλου»* (Kristeva, 1986, σελ. 37), αποδεχόμενη έτσι, ότι τα κείμενα αποκτούν νόημα από την συσχέτιση τους με άλλα κείμενα, είτε του προφορικού είτε του γραπτού λόγου. Ο Allen (2000) χαρακτηρίζει την ανάγνωση ως μια διαδικασία συνεχόμενης κίνησης ανάμεσα στα κείμενα, και επισημαίνει πως τα νοήματα που προκύπτουν, δεν προέρχονται από το κείμενο μεμονωμένα, αλλά απ’ όλα τα κείμενα, στα οποία αναφέρεται και με τα οποία συσχετίζεται το κάθε κείμενο. Πολλοί καταξιωμένοι μελετητές όπως οι Barthes, Riffaterre, Genette, Bloom, έχουν ασχοληθεί με τον ορισμό του όρου (Κόκκινος, 2014).

Ο όρος της διακειμενικότητας είναι *«εργοκεντρικός»* και βλέπει τα κείμενα στα *«ζωντανούς οργανισμούς»* προσδιορίζοντας το σύνολο των σχέσεων με το οποίο συνδέονται διάφορα κείμενα μεταξύ τους, τα οποία ανήκουν είτε στον ίδιο συγγραφέα είτε διαφέρουν χωροχρονικά (Ζερβού, 1997). Η Ζερβού (1997) ορίζει τη διακειμενικότητα ως τη *«συγχρονική και διαχρονική σχέση συνύπαρξης και διαρκούς*

επικοινωνίας ανάμεσα στα κείμενα, που διέπει τη δημιουργία μα και ανάγνωσή τους.» (σελ. 66). Η διακειμενικότητα έγκειται στην ικανότητα του αναγνώστη να συνδέσει το κείμενο που διαβάζει με άλλα κείμενα, κάνοντας συγκρίσεις εξομοιώσεις και παραλλαγές (Κανατσούλη, 2007). Η Ζερβού (1997), διατείνεται πως η διακειμενικότητα πέρα από τα κείμενα συσχετίζεται με εμπειρίες και παραστάσεις και δέχεται εξωλογοτεχνικές και εξωκειμενικές επιρροές. Οι επιρροές αυτές για την Οικονομίδου (2000) είναι οι διάφοροι κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες από τους οποίους εξαρτώνται τα νοήματα που παράγονται κάθε φορά.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει Οικονομίδου (2000), σε όλα τα κείμενα ενυπάρχουν διακειμενικές συνδέσεις. Αυτό, σύμφωνα με την ίδια, αποδίδεται σε δυο αιτίες. Η πρώτη από αυτές, αφορά το γεγονός ότι ο κάθε συγγραφέας προτού συγγράψει ένα κείμενο έχει διαβάσει άλλα κείμενα, το περιεχόμενο των οποίων επηρεάζει την συγγραφική του πράξη με διάφορους τρόπους. Η δεύτερη αιτία συνίσταται στο γεγονός ότι το νόημα ενός κειμένου για κάθε αναγνώστη, προκύπτει από την «αλληλο-γονιμοποίηση», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, του υλικού που διαβάζει σε ένα κείμενο και του υλικού, που έχει προσκομίσει από προηγούμενή του αναγνωστική εμπειρία (Οικονομίδου, 2000).

1.2.2 Διακειμενικότητα και παιδική λογοτεχνία

Η παιδική λογοτεχνία αποτελεί ένα ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος για την παρουσία διακειμενικότητας. Κάποια από τα πρώτα βιβλία που δημιουργήθηκαν για να απευθυνθούν σε παιδιά, όπως «*Ο Ροβινσών Κρούσος*» και «*Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ*», ήταν διασκευές προϋπάρχοντων βιβλίων για ενήλικες (Ο'Sullivan, 2010). Η διακειμενικότητα εμφανίζεται με παιγνιώδη τρόπο στην παιδική λογοτεχνία ακόμη και στα εικονοβιβλία για πολύ μικρά παιδιά, με τη μορφή αποσπασμάτων από παραμύθια, από λογοτεχνικά έργα και από βιβλία με ποίηση για νήπια, ενώ η χρήση της ολοένα και αυξάνεται (Ο'Sullivan, 2010).

Η χρήση της διακειμενικότητας παρουσιάζει μια ανοδική πορεία από τα τέλη του 1980, στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία (Τσιλιμένη, 2007). Η ευρεία διάδοση των μύθων και η διαχρονικότητά τους, όπως αναλύει ο Νάτσης (2000), τους καθιστά ένα υλικό κατάλληλο και εύκολο για διακειμενική χρήση στην παιδική

λογοτεχνία. Από τα λογοτεχνικά παιδικά κείμενα, με τα οποία τα παιδιά της μικρής ηλικίας είναι εξοικειωμένα και θα μπορούσαν να ενταχθούν σε άλλα κείμενα για μικρά παιδιά, ώστε να επιτευχθεί η διακειμενική σύνθεση τους, η Οικονομίδου (2000) ξεχωρίζει τα παραμύθια. Η Κανατσούλη (2004) αναφέρει ως γνωστό παράδειγμα διακειμενικών σχέσεων στην Παιδική Λογοτεχνία, τους τρόπους αφήγησης που αναπτύσσονται στην προφορική λογοτεχνία, όπου η προφορικότητα ανάμεσα σε αφηγητή και ακροατήριο μπορεί να προσφέρει «*πρώτη ύλη καινούργιων ιστοριών για παιδιά*» (σελ. 48).

Τέλος, σύμφωνα με την O'Sullivan (2010), στην παιδική λογοτεχνία οι διάφορες αναφορές της διακειμενικότητας είναι επιδερμικές και έχουν έντονο παιγνιώδη χαρακτήρα σε αντίθεση με την διακειμενικότητα στα λογοτεχνικά κείμενα για νέους και εφήβους που έχει πολύ μεγαλύτερο βάθος.

1.2.2.1 Η Διακειμενικότητα στο κείμενο

Η Kristeva (1986) κάνει λόγο για τρία είδη κειμένων τα οποία μπορεί ένας συγγραφέας να ενσωματώσει στο κείμενό του κάνοντας τα να αποκτήσουν διαφορετικό νόημα. Αυτά τα κείμενα ενδέχεται να είναι : α) ένα άλλο κείμενο το οποίο ο συγγραφέας οικειοποιείται, β) ένα κείμενο στο οποίο, το νόημα που του αποδίδει το κάνει να έρχεται σε αντίθεση με το νόημα που του είχε αποδώσει άλλος συγγραφέας, και γ) ένα κείμενο που λειτουργεί ενεργά στο κείμενο άλλου συγγραφέα. Ακόμη, η διακειμενικότητα μπορεί να εντοπιστεί σε λέξεις που φέρνουν στο μυαλό άλλα κείμενα, σε στερεοτυπικές εκφράσεις, σε διάφορα τεχνάσματα, σε μύθους, σε παραθέματα, σε αναφορές έργων και καταστάσεων από το παρελθόν αλλά και στην αμετάβλητη παρουσίαση σημασιολογικών στοιχείων (Νάτσης, 2000).

Η Wilkie (1996) προτείνει τρεις βασικούς άξονες προκειμένου να οργανώσει τις διακειμενικές σχέσεις των λογοτεχνικών κειμένων. Ο πρώτος άξονας περιλαμβάνει τα νεότερα κείμενα που παραθέτουν ή υπαινίσσονται παλαιότερα κείμενα. Ο υπαινιγμός αυτός μπορεί να σχετίζεται με τίτλους άλλων έργων ή ήρωες που βιώνουν πράξεις και καταστάσεις παρόμοιες με τον ήρωα του πρωτογενούς κειμένου. Ο δεύτερος περιλαμβάνει κείμενα τα οποία μιμούνται ή παραφράζουν το πρωτογενές κείμενο, αποσκοπώντας στον περιορισμό του θαυμασμού των

αναγνωστών απέναντι στους συγγραφείς του παρελθόντος. Ενώ ο τρίτος, περιλαμβάνει κείμενα που αναγνωρίζονται ως ανήκοντα σε συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος μοιραζόμενα τις ίδιες λογοτεχνικές συμβάσεις κάνοντας τους αναγνώστες να έχουν συγκεκριμένες προσδοκίες από αυτά. Εδώ αναφέρει τις υποκατηγορίες της: α) μεταγραφής κλασικών παραμυθιών για τα παιδιά με ή χωρίς αντιστροφή, και β) την περίπτωση που το βασικό θέμα δεν αλλάζει αλλά μεταβάλλονται άλλα στοιχεία.

Η Ζερβού (1997) διακρίνει τέσσερις τρόπους με τους οποίους εκδηλώνεται η διακειμενικότητα σε επίπεδο κειμένου: α) όταν ένα κείμενο γράφεται σε ένα άλλο με τη μορφή αναφορών κι αποσπασμάτων, β) όταν ένα κείμενο διασκευάζεται. Η διασκευή κειμένων κυριάρχησε στην παιδική λογοτεχνία, ώστε κλασικά κείμενα να γίνουν κατάλληλα για παιδιά. γ) Όταν το κείμενο μεταγράφεται. Σε αυτή την περίπτωση το δευτερογενές κείμενο συγκρούεται και αντιστρέφεται προς το αρχικό. Το ένα κείμενο αντιπαρατίθεται με το άλλο. δ) Όταν το κείμενο μετουσιώνεται. Σε μια τέτοια περίπτωση δηλαδή, το παιδικό κείμενο μεταμορφώνεται ολοκληρωτικά και απευθύνεται στους ενήλικες (π.χ. διαφήμιση).

Η διακειμενική σχέση μεταξύ δυο κειμένων έχει πραγματική σημασία όταν στρέφει το παιδί όχι μόνο στο νέο κείμενο, αλλά όταν ωθεί την σκέψη του στην συνεχόμενη «διασύνδεση» μεταξύ των δύο κειμένων (Κανατσούλη, 2004). Ωστόσο, η διακειμενική ανάγνωση δεν είναι εύκολη διαδικασία (Κανατσούλη, 2007). Αναγκαία προϋπόθεση για να ικανοποιήσει είναι η επαφή του παιδιού με την λογοτεχνία και η εξοικείωσή του με τους τρόπους ανάγνωσης. Ωστόσο, σύμφωνα με την ίδια, η διακειμενικότητα μπορεί να γίνει αντιληπτή από παιδιά προσχολικής ηλικίας, εφόσον έχουν προηγηθεί πολλές αναγνώσεις ή αφηγήσεις από τους ενήλικες (Κανατσούλη, 2007). Επιπλέον, για την Becket (2016), όπως δηλώνει σε συνέντευξή της, τα έργα τα οποία τα χαρακτηρίζει η διακειμενική σύνδεση με άλλα, βοηθάνε το παιδί να μάθει να αποκωδικοποιεί τη διακειμενικότητα σε νεαρή ηλικία, και δίνουν την ευκαιρία στους ενήλικες διαμεσολαβητές να συστήσουν κλασικά έργα στα παιδιά, εξασφαλίζοντας την επιβίωση τους στην πολιτιστική κληρονομιά.

1.2.2.2 Η Διακειμενικότητα στην εικόνα

Η διακειμενικότητα δεν αφορά μόνο το κείμενο, αλλά και την εικόνα (Τσιλιμένη, 2007). Ο Werner (2004), αναφέρει πως κάθε φορά, που μια οπτική εικόνα ερμηνεύεται σε σχέση ή μέσα από ή σε αντίθεση ή μαζί με άλλη εικόνα, ή ένα σύνολο εικόνων ή λέξεων, η διακειμενικότητα βρίσκεται σε λειτουργία. Ο ίδιος τονίζει πως στην περίπτωση αυτή, οι ερμηνείες, που της αποδίδονται, είναι πολύ διαφορετικές από εκείνες, που θα της αποδίδονταν, αν ερμηνεύονταν μεμονωμένα. Ακόμη, υποστηρίζει πως στις ερμηνείες των εικόνων εμπλέκονται η εικόνα, ο παρατηρητής- θεατής και το πλαίσιο. Ο Werner (2004) κάνει λόγο για τρεις μορφές διακειμενικότητας στην εικόνα. Δηλαδή, α) διακειμενικότητα μέσα στην εικόνα, β) διακειμενικότητα μεταξύ εικόνων και γ) διακειμενικότητα μεταξύ εικόνων και κειμένου.

Πιο αναλυτικά, η διακειμενικότητα στην εικόνα περιλαμβάνει την διττή αντιπαραβολή και την οπτική παραπομπή. Στην διττή αντιπαραβολή, περιλαμβάνονται μέσα σε μια εικόνα δυο ανόμοιες αξίες, ιδέες, γεγονότα ή συνθήκες, η αντίθεση των οποίων προωθεί την αξιολογική ερμηνεία. Η οπτική παραπομπή συναντάται κυρίως στη λαϊκή παράδοση, παρά στα σχολικά βιβλία. Ενσωματώνει γνωστά σύμβολα και εικόνες, εμπορικές διαφημίσεις και πολιτικές γελοιογραφίες. Στη δεύτερη κατηγορία, που είναι η διακειμενικότητα μεταξύ εικόνων, η διακειμενικότητα λειτουργεί, όταν δυο ή περισσότερες εικόνες βρίσκονται μεταξύ τους σε χωρική εγγύτητα. Δηλαδή, στην ίδια σελίδα ή στο ίδιο κεφάλαιο και σ' αυτή την περίπτωση, η ερμηνεία της κάθε εικόνας επηρεάζεται από την αντιληπτή σχέση της με τις άλλες, προηγούμενες κι επόμενες. Στην τελευταία κατηγορία, η διακειμενικότητα μεταξύ εικόνων και λέξεων, εντοπίζεται στις περιπτώσεις, στις οποίες το γραπτό και το οπτικό κείμενο είναι τοποθετημένα μαζί. Η τοποθέτηση αυτή παρέχει το πλαίσιο και υπαινίσσεται τα μεταξύ τους σχόλια.

Η Τσιλιμένη (2007) κάνει λόγο για την διακειμενικότητα στις εικόνες των σύγχρονων εικονογραφημένων βιβλίων, διακρίνοντας τρεις περιπτώσεις. Στην πρώτη περίπτωση, κατατάσσει τους ήρωες βιβλίων, που παρουσιάζονται με μια καινούργια μορφή, από τη καθιερωμένη, διατηρώντας εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που τον καθιστούν αναγνωρίσιμο. Η δεύτερη μορφή διακειμενικότητας στην εικόνα, εντοπίζεται στις εικονογραφήσεις, οι οποίες

θυμίζουν γνωστά έργα τέχνης. Τέλος, διακρίνει τις περιπτώσεις, στις οποίες η εικονογράφηση αποκαλύπτει εικονογραφικά στοιχεία, τα οποία προέρχονται από άλλες ιστορίες και δε σχετίζονται με τη συγκεκριμένη ιστορία. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια, η ανίχνευση των διακειμενικών σχέσεων της εικονογράφησης δεν αποτελεί προαπαιτούμενο, για την κατανόηση της εκάστοτε ιστορίας (Τσιλιμένη, 2007).

1.2.3 Διακειμενικότητα και ανατροπή στερεοτύπων

Οι αλματώδεις κοινωνικές, τεχνολογικές και ιδεολογικές εξελίξεις μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, είχαν ως αποτέλεσμα έργα της κλασικής παιδικής λογοτεχνίας να πάντων να θεωρούνται ικανά να βοηθήσουν το παιδί να χειραφετηθεί και να κατακτήσει τον κόσμο γύρω του (Οικονομίδου, 2000). Στο πλαίσιο αυτό, σύγχρονοι συγγραφείς βρίσκοντας έκφραση μέσα από το κίνημα του μεταμοντερνισμού, δημιούργησαν παραμύθια, ιστορίες, ποιήματα, μύθους, μυθιστορήματα για τα παιδιά ανταποκρινόμενα στις πραγματικές σύγχρονες ανάγκες τους (Οικονομίδου, 2000). Έτσι, στις τρεις δεκαετίες που ακολούθησαν αυτή του '60, γεννήθηκαν διάφορα είδη νεωτερικών αναγνωσμάτων για παιδιά, κοινό σημείο των οποίων είναι ροπή προς την ανανέωση και την ανατροπή κυρίως, των θεματολογικών και χαρακτηριστικών στερεοτύπων (Οικονομίδου, 2000).

Η διακειμενικότητα αποτελεί μια συχνή στρατηγική στο σώμα της σύγχρονης παιδικής λογοτεχνίας για την μυθοπλαστική δημιουργία, (Οικονομίδου, 2000) και τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία που κάνουν χρήση της παρουσιάζουν συγγραφική κι εκδοτική αύξηση (Τσιλιμένη, 2007). Ένας βασικός λόγος γι' αυτό είναι ότι, η συσχέτιση την οποία επισύρει η διακειμενικότητα, μεταξύ ενός κειμένου κι ενός άλλου που προηγείται αυτού, ενισχύει τον αναγνώστη για τη διεξαγωγή νοημάτων που μπορεί είναι εις βάρος άλλων, συμβάλλοντας στην κοινωνικοποίησή του (Οικονομίδου, 2000). Ένα κείμενο, που παραπέμπει έντονα ή λιγότερο έντονα σε κάποιο προγενέστερο, αποσκοπεί να ανατρέψει πρότυπα που έχουν καθιερωθεί από προηγούμενα λογοτεχνικά κείμενα (Κανατσούλη, 2004). Έτσι, η διακειμενικότητα χρησιμοποιείται για να αμφισβητήσει και να ανατρέψει ιδεολογίες και στερεότυπα μέσα από τα νεωτερικά αυτά κείμενα, τα οποία κρίνονται ιδιαίτερα προσφιλή για τα

παιδιά μικρών ηλικιών, που ακόμη δεν έχουν κοινωνικοποιηθεί πλήρως και δεν έχουν εδραιώσει στερεότυπα (Οικονομίδου, 2000).

1.2.4 Η ανατροπή του στερεότυπου του λύκου

Το σύγχρονο κι έντονο ενδιαφέρον των επιστημών της αγωγής για ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση των μελλοντικών πολιτών γύρω από τα περιβαλλοντικά ζητήματα δεν μπορούσε να αφήσει την παιδική λογοτεχνία ανεπηρέαστη (Γιαννικοπούλου, 2001· Τσιλιμένη, 2007). Έτσι, μέσα στην αναζήτηση αιτιών που οδηγούν σε καταστροφικές συμπεριφορές του ανθρώπου απέναντι στη φύση, ασκήθηκε κριτική απέναντι σε παραμύθια που ενίσχυαν εχθρικές συμπεριφορές απέναντι σε συγκεκριμένα ζώα του περιβάλλοντος (Τσιλιμένη, 2007). Η μέθοδος της μεταγραφής των κλασικών αυτών παραμυθιών αποτέλεσε την πιο διαδεδομένη μέθοδο για την δημιουργία νεωτερικών κειμένων, που τα χαρακτηρίζει το στοιχείο της ανατροπής (Τσιλιμένη, 2007).

Στα ανατρεπτικά αυτά νεωτερικά κείμενα, οι ήρωες κλασικών παραμυθιών εμφανίζονται ξανά και μας συστήνονται με αλλαγμένους ρόλους από αυτούς που τους έχουν καθιερωθεί (Τσιλιμένη, 2007). Το ζώο που προτιμάται ιδιαίτερα από τους συγγραφείς και δημιουργούν κείμενα για να ανατρέψουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις απέναντί του είναι ο λύκος (Τσιλιμένη, 2007), ο οποίος μέσα από παραμύθια αλλά και τους μύθους του Αισώπου, έχει καθιερωθεί ως το κατεξοχήν κακό αλλά και κουτό ζώο ανάμεσα σε όλα του ζωικού βασιλείου (Γιαννικοπούλου, 2001). Η Γιαννικοπούλου (2001) αναφέρει πως παρόλο που και άλλα ζώα, όπως η αλεπού ή το λιοντάρι, μέσα σε ιστορίες και σε μύθους κατασπαράζουν και ξεγελούν άλλα ζώα, ή και άλλα σαρκοφάγα ζώα με μεγάλο μέγεθος, όπως η αρκούδα, δεν έχουν καταφέρει να καταστούν φόβητρα, όπως συμβαίνει με την περίπτωση του «κακού» λύκου.

Ο More (1977), εντάσσει την παιδική λογοτεχνία στο τρίτο τύπο συνάντησης των παιδιών με την άγρια ζωή, που ονομάζει ‘έμμεση εμπειρία’ και διατυπώνει πως οι στάσεις, οι πεποιθήσεις και οι αξίες, που αποκτούντα παιδιά μέσω της λογοτεχνίας, θα ασκήσουν τεράστια επιρροή στην ενήλικη συμπεριφορά τους. Όλες οι προτιμήσεις και οι απέχθειες για διάφορα είδη, που γεννιούνται κατά την παιδική ηλικία, αναφέρει πως εμμένουν για πολύ καιρό. Στην περίπτωση του

‘Μεγάλου Κακού Λύκου’, θεωρεί πως η άσχημη εικόνα του, στα παιδικά μέσα, έχει μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την εξαφάνισή του από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η ανατροπή του χαρακτήρα του λύκου, συνδέεται και με τις ιδέες του κινήματος της πολιτικής ορθότητας. Το κίνημα αυτό, επιδιώκει να προβληματίσει μέσω της λογοτεχνίας, σχετικά με διαχρονικά κοινωνικά προβλήματα, ανατρέποντας παγιωμένες αντιλήψεις και στερεότυπους ρόλους, και όντας συνδεδεμένο με το κίνημα της Οικολογίας, συντέλεσε στην ελαχιστοποίηση, των παλαιότερα δομημένων αντιλήψεων για τις σχέσεις ανθρώπου και περιβάλλοντος (Δρούγκα, Καρακίτσιος, & Κωτόπουλος, 2006). Κοινό χαρακτηριστικό των νεωτερικών παιδικών λογοτεχνικών έργων κι όσων επηρεάστηκαν από το κίνημα της πολιτικής ορθότητας είναι η ιδέα της ανατροπής, η οποία αποσκοπεί στην αποδόμηση ιδεολογικών στερεοτύπων (Δρούγκα, Καρακίτσιος, & Κωτόπουλος, 2006). Το στερεότυπο του λύκου ως του κακού «άλλου», είναι αυτό που μεγάλη μερίδα Ελλήνων και ξένων συγγραφέων επιδιώκουν να ανατρέψουν (Τσιλιμένη, 2007). Μάλιστα σήμερα, όπως αναφέρει η Γιαννικοπούλου (2001), η πιο πιθανή απάντηση στο παιδικό τραγούδι «*Λύκε, λύκε είσαι 'δω ;*» είναι «*ήρθα στα καλά μου, και σας αγαπώ*».

Κεφάλαιο Τρίτο :

Επισκόπηση σχετικών ερευνών

1.3.1 Ελληνικές έρευνες

Η παρουσία του λύκου, ως ένα αγόρταγο σαρκοφάγο ζώο που σκοτώνει μέχρι και αθώα μικρά κοριτσάκια προκειμένου να ικανοποιήσει την πείνα του, σε βιβλία που αποτελούσαν κατεξοχήν αναγνώσματα των παιδιών, υπήρξε μακρόχρονη. Αυτό έχει οδηγήσει αρκετούς ερευνητές, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, να ερευνούν κατά πόσο αυτά τα αναγνώσματα της παιδικής λογοτεχνίας έχουν επηρεάσει τις απόψεις των μικρών αναγνωστών τους, για την φύση του λύκου και κατά πόσο αποδέχονται τη σημερινή σύγχρονη αλλαγή της εικόνας του.

Σε εθνικό επίπεδο, η Γιαννικοπούλου (2002) αναφέρει πως τα παιδιά του νηπιαγωγείου δίχως σκέψη χαρακτηρίζουν «κακό» τον λύκο των παραμυθιών, ενώ άλλα ζώα όπως η αλεπού ή το φίδι δε τα έχουν συνδέσει με αρνητικά χαρακτηριστικά όπως την πονηριά ή τον δόλο που χαρακτηρίζει την συμπεριφορά τους σε πολλές παιδικές ιστορίες. Επιπλέον, για πολλά παιδιά η ύπαρξη του λύκου δεν είναι πραγματική. Παρόλο που γνωρίζουν ιστορίες με λύκους, η απόσταση του περιβάλλοντος των λύκων με τη δική τους πραγματικότητα πολλές φορές κάνει τα παιδιά να θεωρούν τον λύκο ως ένα μυθικό πρόσωπο, κάτι που μετριάζει και τις φοβίες των παιδιών (Γιαννικοπούλου, 2002). Σύμφωνα με την ίδια, τα παιδιά μικρής ηλικίας, όταν έρχονται σε επαφή με λογοτεχνικά κείμενα που παρουσιάζουν τον λύκο με ανατροπή του στερεοτυπικού του χαρακτήρα, δείχνουν να αποδέχονται αβίαστα αυτή την αλλαγή του, όταν το φύλο του είναι θηλυκό (δηλαδή η λύκαινα) και όταν ο παρουσιαζόμενος λύκος της ιστορίας έχει μικρή ηλικία (λυκάκι). Αντίθετα, τα παιδιά απορούν και προσπαθούν να εξηγήσουν την αλλαγή του «κακού» αρσενικού ενήλικα λύκου σε καλό, δίχως όμως να μπορούν όλα να αποδεχτούν αυτή την αλλαγή του (Γιαννικοπούλου, 2002). Η Γιαννικοπούλου με την έρευνα σε παιδιά του νηπιαγωγείου, καταλήγει στο συμπέρασμα πως τα παιδιά της ηλικίας αυτής, για να αμφισβητήσουν το στερεότυπο που έχουν απέναντι στον λύκο των παραμυθιών,

χρειάζεται τα κείμενα που διαβάζουν να εξηγούν τον λόγο για τον οποίο τελικά ο λύκος γίνεται καλός.

Σε έρευνα της Τσιλιμένη (2007), σε παιδιά νηπιαγωγείου και δημοτικού, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (90%), μετά την ακρόαση ενός σύγχρονου παραμυθιού, αναγνώρισε το λύκο του παραμυθιού ως καλό, αφού προέβη σε καλές πράξεις. Πράξεις δηλαδή που δεν καταπατούν τα ηθικά ιδεώδη των παιδιών. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων (62%) συμφωνεί πως ο λύκος γενικά στα παραμύθια είναι άλλοτε καλός κι άλλοτε κακός, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (31%), θεωρεί πως ο λύκος των παραμυθιών είναι πάντοτε κακός βασίζοντας αυτή την άποψή τους στο γεγονός ότι τρώει ζώα.

1.3.2 Ξενόγλωσσες έρευνες

Μια πρόσφατη έρευνα από την Ghosh (2015), σε παιδιά του δημοτικού, διερεύνησε την ανταπόκριση των παιδιών απέναντι στον λύκο, όπως αυτός απεικονίζεται σε δυο ανατρεπτικά εικονογραφημένα βιβλία, τα οποία παρουσιάζουν τον λύκο με διαφορετικό από τον συνηθισμένο τρόπο. Η έρευνα κατέδειξε τα υπάρχοντα στερεότυπα των παιδιών απέναντι στο λύκο. Από τα λεγόμενά τους φάνηκε πως για εκείνα, ο μόνος λόγος που δύο λύκοι κοιτάζουν ένα κουνέλι είναι για να το καταβροχθίσουν και μοναδικός λόγος να ταΐζει ένας λύκος ένα γουρούνι, είναι για να το παχύνει, ώστε ο ίδιος να φάει πιο πολύ κρέας τρώγοντάς το. Μια σειρά από υποθέσεις των παιδιών, πριν αρχίσει να εκτυλίσσεται η ιστορία, παρατηρώντας μια εικόνα, όπου δύο λύκοι κοιτάζουν ένα κουνέλι, το οποίο διαβάζει ανέμελο ένα βιβλίο, προμηνύουν την άσχημη κατάληξη του κουνελιού. Ακόμη, μέσα από τις ιδέες-απαντήσεις των παιδιών φάνηκε να θεωρούν τον λύκο, ένα όχι και τόσο έξυπνο ζώο όσο το κουνέλι. Επιπρόσθετα, η έρευνα μας πληροφορεί πως τα στερεότυπα των παιδιών για τον λύκο έχουν διαμορφωθεί μέσα από τα παραμύθια και την λαϊκή παράδοση, με αποτέλεσμα τα παιδιά να θεωρούν τον λύκο ως ένα ζώο αιμοβόρο που ζει στο δάσος μέσα σε αγέλη, παρακολουθεί τα άλλα ζώα και εμφανίζεται ανά πάσα ώρα και στιγμή. Η επίδραση των κλασικών παραμυθιών, διαφαίνεται και στη συγκεκριμένη έρευνα, αφού παρατηρήθηκε τάση συσχέτισης του λύκου των εικονογραφημένων που επεξεργάζοντουσαν, με τον λύκο του γνωστού παραμυθιού

της Κοκκίνοσκουφίτσας. Περαιτέρω, επισημαίνεται πως τα παιδιά επηρεάζονται αρνητικά από διάφορες ιδιωματικές φράσεις, όπως το ‘wolf it down’, προερχόμενες από την τάση του λύκου να καταβροχθίζει λαίμαργα τα πάντα στο πέρασμά του και τέτοιου είδους φράσεις προωθούν στερεότυπα. Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί πως ο χαρακτηρισμός του λύκου ως ‘χορτοφάγου’ δεν γίνεται αποδεκτός απ’ όλα τα παιδιά. Συνολικά, οι απαντήσεις των παιδιών, μετά την επαναανάγνωση των πολύσημων αυτών βιβλίων, η ερευνήτρια υποστηρίζει πως άλλαξαν κι ο αρχικός φόβος απέναντι στο λύκο άρχισε να μετατρέπεται σε συμπόνια. Εύρημα που αποδεικνύει την επίδραση των βιβλίων στις στάσεις των παιδιών.

Σε έρευνα των Prokor, Usak και Erdogan (2011), σε παιδιά δημοτικού από τη Τουρκία και τη Σλοβακία, διερευνήθηκε το πιθανό αντίκτυπο που μπορεί να έχουν οι ιστορίες με λύκους, στις στάσεις των παιδιών απέναντι στο ζώο αυτό. Αν και τα αποτελέσματα δεν έδειξαν φυλετικές διαφορές στον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνουν τους λύκους μέσα στις ιστορίες, οι διαφορές ανάμεσα στις δύο χώρες ήταν μεγάλες. Γενικά, η πρόσληψη του λύκου μέσα από τις ιστορίες ήταν αρνητική. Ωστόσο, τα παιδιά από την Τουρκία έδειξαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον και λιγότερο φόβο προς τους λύκους, σε σχέση με τα παιδιά της Σλοβακίας. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες γνώριζαν μια ιστορία με λύκους αλλά, τα παιδιά από τη Σλοβακία γνώριζαν περισσότερες ιστορίες, στις οποίες ο λύκος παρουσιάζεται ως βίαιο αρπακτικό, σε σχέση με τα παιδιά της Τουρκίας. Το βασικότερο συμπέρασμα της έρευνας είναι πως, αν ένα παιδί αντιλαμβάνεται τον λύκο μέσα στις ιστορίες ως ένα θετικό υποκείμενο, τότε, το παιδί έχει μεγαλύτερη συμπάθεια και λιγότερο φόβο προς αυτόν, κι αντίστροφα, όσο πιο αρνητικά γίνεται αντιληπτός ο λύκος μέσα από τις ιστορίες, τόσο πιο αρνητικές απόψεις εκφράζονται. Η υπόθεση πως οι ιστορίες επηρεάζουν τη στάση των παιδιών απέναντι στο λύκο, δεν υποστηρίχθηκε από τη συγκεκριμένη έρευνα, αλλά αναδεικνύεται πως ο τρόπος, με τον οποίο γίνεται αντιληπτός ο λύκος μέσα από τις ιστορίες, επηρεάζει τη συναισθηματική εκτίμηση των παιδιών προς το πρόσωπό του.

Η έρευνα των Prokor και Kubiato (2008), αποκάλυψε λιγότερο θετικές στάσεις απέναντι σε αρπακτικά ζώα, όπως ο λύκος, σε σχέση με τα «αγαπησιάρικα» ζώα, όπως το κουνέλι, ιδιαίτερα σε παιδιά ηλικίας 10-11 ετών. Ενώ δε βρέθηκαν, σημαντικές φυλετικές διαφορές στις στάσεις των παιδιών απέναντι στο λύκο. Ακόμη, φάνηκε, πως τα παιδιά χαρακτηρίζουν τα σαρκοφάγα ζώα ως «κακά», λόγω της

συνήθειάς τους, να σκοτώνουν άλλα ζώα για να φάνε, αψηφώντας πως αυτό αποτελεί κομμάτι της τροφικής αλυσίδας.

Η έρευνα των Prokop και Tunnicliffe (2010), σε παιδιά δημοτικού της Σλοβακίας, κατέδειξε πως τα κορίτσια είχαν πιο αρνητικές αντιλήψεις για τους λύκους, σε σχέση με τα αγόρια. Ενώ τα παιδιά, φάνηκε να θεωρούν, πως οι λύκοι αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για τους ανθρώπους που ζουν κοντά σε δάση.

Ο Hunt (2008), στην ανάλυση των διαμετρικά αντίθετων αντιλήψεων για τον λύκο ανάμεσα στις Ηπείρους, αναφέρει πως οι αρνητικές στάσεις των Ευρωπαίων εκπροσωπούνται μέσα από ιστορίες, όπως η *Κοκκινοσκουφίτσα*, ενώ οι θετικές και γεμάτες σεβασμό στάσεις των κατοίκων των Ασίας, της Εγγύς Ανατολής και των αυτόχθονων της Β. Αμερικής, αντανακλώνται σε αντίστοιχες ιστορίες, που τον εξυμνούν. Οι διαφορές αυτές επιβεβαιώνονται και σ' ένα πείραμα που περιέγραψαν οι γλωσσολόγοι Vereschagin and Kostomarov (όπως αναφέρεται από τον Hunt, 2008), στο οποίο διαφαίνονται οι απόψεις των παιδιών της Ρωσίας και της Κιργισίας. Συγκεκριμένα, το πείραμα έδειξε πως κανένα από τα παιδιά της Ρωσίας, δεν ήθελε να παραστήσει, σε μια σχολική παράσταση το ρόλο του λύκου, ενώ όλα τα παιδιά της Κιργισίας διεκδίκησαν τον ρόλο του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΡΕΥΝΑ

Κεφάλαιο Πρώτο :

Ανάλυση σύγχρονων ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων.

2.1.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξεταστεί ο τρόπος αναπαράστασης του λύκου, σε σύγχρονα, διακείμενα και μη, εικονογραφημένα παιδικά βιβλία.

2.1.2 Μέθοδος

Για την εξέταση των σύγχρονων εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων χρησιμοποιείται η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου (content analysis). Σύμφωνα με τον Robson (2010) η πιο συχνή προσέγγιση για την ανάλυση τεκμηρίων είναι η *ανάλυση περιεχομένου*. Τα τεκμήρια συνήθως βασίζονται στο γραπτό κείμενο, όπως είναι τα βιβλία τα περιοδικά, οι εφημερίδες κ.α. (Robson, 2010·Mason, 2011). Ωστόσο, στον όρο τεκμήρια περιλαμβάνονται και μη βασισμένα στον γραπτό λόγο τεκμήρια όπως είναι οι ταινίες, οι εικόνες, σχέδια, φωτογραφίες κ.α.(Robson, 2010·Mason, 2011). Επομένως η ανάλυση περιεχομένου στα εικονογραφημένα βιβλία κρίνεται κατάλληλη εφόσον συνδυάζουν τόσο γραπτό κείμενο όσο και σχέδια-εικόνες.

Βασικό βήμα για πραγματοποίηση της ανάλυσης περιεχομένου είναι η κατασκευή κατηγοριών για την ανάλυση (Robson, 2010). Ενώ κομβικής σημασίας για την ανάλυση του περιεχομένου είναι και η ταξινόμηση των κατηγοριών αυτών (Robson, 2010). Ο Berelson (όπως αναφέρεται από τον Robson, 2010), επισημαίνει πως μια ανάλυση περιεχομένου δεν είναι δυνατόν να ξεπερνά το σύστημα των κατηγοριών που έχουν δημιουργηθεί αφού μέσα σε αυτές περικλείεται η ουσία της διερεύνησης.

2.1.3 Το ερευνητικό ερώτημα

Με τη συγκεκριμένη εργασία θα εντοπιστεί ο ανατρεπτικός χαρακτήρας του λύκου σε σύγχρονα εικονογραφημένα βιβλία, που έρχεται σε σύγκρουση με την εικόνα του, όπως έχει καθιερωθεί στα κλασικά γνωστά παραμύθια. Συγκεκριμένα, εξετάζονται :

- A) Ο νέος ρόλος του λύκου στα εικονογραφημένα βιβλία,
- B) Καθώς και οι συμπεριφορές των άλλων ηρώων προς το πρόσωπό του.

2.1.4 Η μονάδα ανάλυσης

Για την παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκαν 14 εικονογραφημένα βιβλία, ελληνικά και μεταφρασμένα, τα οποία κυκλοφόρησαν στην ελληνική αγορά, μετά το 2000. Κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα των βιβλίων αυτών, είναι η αλλαγή της εικόνας του Λύκου. Κάποια από τα βιβλία που αναλύονται, αποτελούν διακεείμενα κλασικών παραμυθιών, ανατρέποντας την εικόνα του Λύκου μέσα από τη μεταγραφή γνωστών και διαδεδομένων ιστοριών, ενώ τα υπόλοιπα, ανατρέπουν την εικόνα του μέσα από πρωτάκουστες ιστορίες. Η αναζήτηση κι ο εντοπισμός των βιβλίων αυτών, έγινε στις παιδικές βιβλιοθήκες του Δήμου Βόλου καθώς και σε βιβλιοπωλεία.

Οι τίτλοι αυτών των βιβλίων, με χρονολογική σειρά έκδοσης στην Ελλάδα, για κάθε κατηγορία, είναι οι εξής:

Διακεείμενα κλασικών παραμυθιών

1. Μαρμαρά-Δαγιάγλου, Ν. (2002). *Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*. Κέδρος: Αθήνα.
2. Cox, M. (2008). *Ο Λάκης ο Λυκάκης και η Κοκκινোসκουφίτσα*. Αθήνα: Βιβλιόφωνο.
3. Μιχίδη, Α. (2009). *Ο λύκος και η Πρασινοφυλίτσα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
4. Ράμος, Μ. (2009). *Εγώ, ο πιο δυνατός*. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

5. Βαλεριάνος, Δ. (2011). *Ο Πριονόδοντος η Χοροπηδηχτούλα και τα Επτά Κατσικάκια*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.
6. Πίτσον, Λ. (2014). *Τα τρία απαίσια γουρουνάκια*. Αθήνα, Παπαδόπουλος.
7. Ρώσση-Ζαΐρη, Ρ. (2015). *Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια*. Αθήνα: Ψυχογιός.
8. Γιώτη, Μ. (2016). *Σκουφοκοκκινίτσα*. Αθήνα: Διόπτρα.

Μη διακεείμενα κλασικών παραμυθιών (Προ-κείμενα).

1. Judes, M, O. (2000). *Ο μικρός Λυκούργος Γουνίδης*. Αθήνα: Ποταμός.
2. Βαρβαρούση, Λ. (2001). *Ένας πολύ γλυκός λύκος!* Αθήνα: Παπαδόπουλος.
3. Naumann-Villemin, C. (2011). *Όταν ο λύκος πεινάει*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
4. Καλάζης, Μ. (2012). *Ζήκος ο Λύκος Φώναξέ μου Σ' αγαπώ!*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
5. Lallemand, O. (2013). *Ο λύκος Ζαχαρίας θέλει να γίνει σταρ*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
6. Πατρόκλου, Λ. (2015). *Ο Λάμπης Ένα λυκάκι μεγαλώνει στην Πίνδο*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.

2.1.5 Κατηγορίες ανάλυσης

Οι κατηγορίες βάσει τις οποίες πραγματοποιείται η κειμενική και εικονική ανάλυση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων είναι οι εξής:

Κατηγορίες ανάλυσης κειμένου:

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακεείμενο:** Αφορά στις περιπτώσεις, που το εικονογραφημένο βιβλίο το οποίο εξετάζεται, είναι διακεείμενο κάποιου κλασικού παραμυθιού.
- **Ο χαρακτήρας του λύκου:** Αφορά τον χαρακτήρα και τα χαρακτηριστικά του «ανατρεπτικού» λύκου.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:** Αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται ο λύκος από τους υπόλοιπους ήρωες της ιστορίας.
- **Το περιβάλλον του λύκου:** Αφορά το περιβάλλον που τοποθετείται ο λύκος.

Κατηγορίες ανάλυσης εικόνας:

- **Η εικονογράφηση του λύκου:** Αφορά τον τρόπο της εικονογράφησης του λύκου.

2.1.6 Ανάλυση των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων

Διακείμενα κλασικών παραμυθιών

2.1.6.1 Μαρμαρά-Δαγιόγλου, Ν. (2002). *Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*. Κέδρος: Αθήνα.

Η ιστορία περιληπτικά

Η Λένα υποδύεται στη γιορτή του σχολείου την Κοκκινোসκουφίτσα κι όπως συμβαίνει στο παραμύθι, τρέχει να σωθεί από τον Κακό Λύκο. Μετά τη σχολική παράσταση η Λένα παίρνει το δρόμο για το σπίτι της άρρωστης γιαγιάς της. Στο δρόμο της συναντάει μια ομάδα κυνηγών που την προειδοποιούν για την ύπαρξη ενός λύκου μέσα στο πάρκο της πόλης. Η Λένα τυχαία πέφτει πάνω στον λύκο, τον οποίο περνάει για σκύλο. Όταν ο λύκος της αποκαλύπτει πως είναι ο τελευταίος που έχει απομείνει μέσα στο δάσος, εξαιτίας της ανθρώπινης καταδίωξης, η Λένα θέλει να σώσει τον λύκο από τα χέρια των κυνηγών. Με τη βοήθεια των συμμαθητών της, τα καταφέρνει και ο λύκος επιστρέφει στο δάσος ασφαλής.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακεείμενο:**

Η ιστορία, όπως γίνεται αντιληπτό κι από τον τίτλο, αποτελεί διακεείμενο στην ιστορία της *Κοκκινοσκουφίτσας*.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας είναι στόχος των κυνηγών, οι οποίοι τον καταδιώκουν στο δάσος κι από την καταδίωξη καταλήγει να κρύβεται στο πάρκο της πόλης. Είναι φανερά τρομαγμένος κι απροστάτευτος. Είναι ο τελευταίος λύκος του δάσους, κι έχει κληρονομήσει από την φύση ανθρώπινη φωνή, ώστε να μπορέσει να σωθεί απ' όσους τον καταδιώκουν. Ακόμη, εμφανίζεται φιλικός με το μικρό κορίτσι, και δεν επιδιώκει να πειράξει κανέναν.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Οι κυνηγοί της ιστορίας εμφανίζονται πολύ επιθετικοί κι εχθρικοί απέναντι στον λύκο. Το μόνο που θέλουν είναι να του αφαιρέσουν τη ζωή. Η Λένα από την άλλη, αν και είναι επηρεασμένη από την εικόνα του λύκου στο παραμύθι της Κοκκινοσκουφίτσας, δεν το βάζει στα πόδια όταν πέφτει πάνω του. Αντίθετα, συμπονάει τον λύκο και θέλει να τον βοηθήσει να σωθεί: *«Ω, όχι! Φώναζε η Λένα. Όλα αυτά που μου λες είναι πάρα πολύ άσχημα. Κάποιος πρέπει να σε βοηθήσει. Ακολούθησέ με όσο πιο αθόρυβα μπορείς.»* Οι συμμαθητές της Λένας, όταν εκείνη τους εξηγεί την κατάσταση, και τους ζητάει βοήθεια, είναι πολύ πρόθυμοι να βοηθήσουν τον ανήμπορο λύκο να σωθεί από τα όπλα των κυνηγών.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας έχει το όνομα Γκρίζος και είναι ο τελευταίος που έχει απομείνει στο δάσος. Η επίσκεψή του στην πόλη οφείλεται στην καταδίωξη του από τους κυνηγούς. Ο λύκος τελικά, με την βοήθεια των παιδιών, επιστρέφει στο φυσικό του περιβάλλον, δηλαδή το δάσος.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο λύκος στην ιστορία εικονογραφείται φυσικά με πλούσιο γκρι τρίχωμα και μακριά μουσούδα. Ρούχα φοράει μόνο στη σκηνή που προσποιείται την γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας, για να ξεφύγει από τους κυνηγούς. Τέλος, τα κοφτερά του δόντια διακρίνονται σε ελάχιστες εικόνες.

2.1.6.2 Cox, M. (2008). *Ο Λάκης ο Λυκάκης και η Κοκκινোসκουφίτσα*, μτφρ. Λ. Μητσακάκη. Αθήνα: Βιβλιόφωνο.

Η ιστορία περιληπτικά

Ο Λάκης είναι ένα μικρό λυκάκι που του αρέσει πολύ το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, και θέλει πολύ να το ζήσει κι εκείνος. Μια μέρα ο Λάκης είδε ένα αγόρι με μια κόκκινη κουκούλα να χαιρετάει την γιαγιά του και σκέφτηκε πως θα μπορούσε να ζήσει την αγαπημένη του ιστορία. Έτσι, αφού γνωρίστηκε με το αγενές αγόρι κι έμαθε πως θα πήγαινε, στο σπίτι της γιαγιάς του, ξεκίνησε να στρώνει το σχέδιό του. Ήθελε να καταβροχθίσει τη γιαγιά, όπως γίνεται στο γνωστό παραμύθι και να γίνει κι αυτός, όπως ο γνωστός Κακός Λύκος. Η γιαγιά που επισκέπτεται ο Κοκκινোসκουφάκης τις Κυριακές δεν είναι σαν την άλλη τη γιαγιά του, που μοιάζει

με τη γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας, κι έτσι, όταν μπαίνει στο σπίτι της τρομάζει και προσποιείται πως δεν είναι λύκος. Ο Λάκης καταφέρνει να γλιτώσει από το κυνηγητό της γιαγιάς και του Κοκκινোসκουφάκη και φτάνοντας στο σπίτι του, από την τρομάρα που πήρε, πετάει το αγαπημένο του παραμύθι.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακεείμενο:**

Η ιστορία του Λάκη του Λυκάκη είναι μια μεταγραφή του γνωστού παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας, την οποία ο Λάκης λαχταρά να ζήσει κι ο ίδιος.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο Λάκης ο Λυκάκης είναι ένα λυκάκι που αγαπάει να διαβάζει ιστορίες και κυρίως την ιστορία της Κοκκινোসκουφίτσας, καθώς θαυμάζει την Κακό Λύκο και θέλει να του μοιάσει. Είναι υπάκουος προς τη μητέρα του, η οποία έχει φροντίσει να σκίσει τη σκηνή του παραμυθιού, στην οποία ο κυνηγός θέλει να σκοτώσει τον λύκο, ώστε να μην τρομάζει το μικρό της. Στον λύκο της ιστορίας αρέσουν τα γλυκά και το ρόφημα σοκολάτας. Ωστόσο, εκφράζει μεγάλη επιθυμία να φάει εκτός από τη γιαγιά και τον Κοκκινোসκουφάκη, αλλά επειδή η αγαπημένη του ιστορία δεν λείπει κάτι τέτοιο το βγάζει από το μυαλό του. Στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου, όπου η γιαγιά, που συναντά στο σπίτι του Κοκκινোসκουφάκη, δεν είναι μια γλυκιά γριούλα, η εικόνα του λύκου ανατρέπεται: *«Την επόμενη στιγμή ο Λάκης έπαθε το σοκ της ζωής του»* (σελ.29). Ο Λάκης εμφανίζεται να τρέμει από τον φόβο του μπροστά στη γεροδεμένη γιαγιά και να ζητάει συγγνώμη που την ενόχλησε, μη παραδεχόμενος πως είναι λύκος. Έκπληξη προκαλεί το σημείο που ο τρομαγμένος Λάκης στον δρόμο του να ξεφύγει από τη γιαγιά και τον Κοκκινোসκουφάκη, πέφτει πάνω στην άλλη τη γιαγιά που έψαχνε και αντί να την καταβροχθίσει την παρακαλεί να μην τον πειράξει, υποσχόμενος πως δε θα πειράξει ποτέ ξανά κανέναν: *«Όχι, όχι! Μη με κάνεις κομματάκια! ...Θα είμαι καλό παιδί από δω και στο εξής. Δε θα ξαναφοβηρίσω καμία γιαγιά. Το υπόσχομαι»* (σελ. 41).

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Το αγόρι της ιστορίας είναι πολύ εχθρικός και αγενής απέναντι στον λύκο. Δε διστάζει να τον αποκαλεί «ασχημόφατσα» και «ποντικόφατσα», παρόλο που ο λύκος του μιλάει ευγενικά και δεν έχει διάθεση να τον ειρωνευτεί. Ακόμη, το αγόρι βλέποντας τον λύκο στο σπίτι της γιαγιάς του είναι σίγουρος πως πήγε εκεί για να κάνει κάτι άσχημο, κι αρχίζει να τον κυνηγά. Και η γιαγιά δείχνει ενοχλημένη με την επίσκεψη του Λάκη σπίτι της, και προκατειλημμένη πως δεν είχε έρθει για καλό. Και οι δυο τελικά το μόνο που επιδιώκουν είναι να τον κάνουν κομματάκια.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Στην ιστορία αυτή, όπως πληροφορεί τον αναγνώστη η εικονογράφηση, ο Λύκος Λάκης ζει με τη μαμά του σε ένα μεγάλο σπίτι, το οποίο δεν είναι απομονωμένο στο βάθος κάποιου δάσους, αλλά αντιθέτως είναι κοντά σε κεντρικούς δρόμους και σε μαγαζάκια, τα οποία επισκέπτεται ο Λάκης. Μέσα από την εικονογράφηση γνωρίζουμε πως το σπίτι είναι διώροφο, έχει τζάκι, και το δωμάτιο του Λάκη είναι γεμάτο με φωτογραφίες λύκων. Ακόμη, στο σπίτι κάνουν και πάρτι στα οποία προσκαλούν το υπόλοιπο κοπάδι για να ουρλιάζουν παρέα. Χαρακτηριστική είναι και η εικόνα της μαμάς λύκαινας που απλώνει τα ρούχα.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Η εικονογράφηση των λύκων είναι ανθρωπομορφική. Για τον Λάκη επιλέγεται το σκούρο γκρι με λευκό ενώ για την μαμά λύκαινα το καφετί. Ο Λάκης είναι ντυμένος με βερμούδα, μπλουζάκι και πουκάμισο και η μαμά με φορέματα κι αξεσουάρ. Και οι δυο μέσα στο σπίτι χρησιμοποιούν παντόφλες. Τα δόντια τους δεν εικονογραφούνται πολύ κοφτερά, κυρίως κυματιστά.

2.1.6.3 Μιχίδη, Α. (2009). *Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Η ιστορία περιληπτικά

Η Πρασινοφυλλίτσα, καθώς πηγαίνει φαγητό στην άρρωστη γιαγιά της, σκοντάφτει στο δάσος κι ένας λύκος την βοηθάει. Μετά την καλή συμπεριφορά του λύκου, η Πρασινοφυλλίτσα θέλει να πείσει όλους όσους φοβούνται τον λύκο, από τις ιστορίες που έχουν ακούσει με αυτόν, πως τίποτα από αυτά δεν ισχύει. Έτσι, στο σπίτι της γιαγιάς της, όπου πηγαίνει μαζί με τον λύκο, μαζεύονται ο κυνηγός, τα τρία γουρουνάκια και η κατσίκα με τα επτά κατσικάκια και μετά από την γνωριμία τους με τον λύκο, αναθεωρούν όλοι την γνώμη για εκείνον.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακεείμενο:**

Η ιστορία είναι μια μεταγραφή της *Κοκκινοσκουφίτσας*, με διακειμενικά στοιχεία από δυο ακόμη κλασικά παραμύθια, τα οποία έχουν εδραιώσει την φιγούρα του λύκου ως κακή. Πρόκειται και *Τα Τρία Γουρουνάκια* και *Τα Επτά Κατσικάκια*. Όλοι οι ήρωες του βιβλίου αυτού, είναι οι ήρωες των τριών αυτών παραμυθιών.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας έχει μεγάλη διαφορά από τον λύκο που εμφανίζεται στα κλασικά παραμύθια, καθώς σκοπός του βιβλίου είναι να αποκαταστήσει τη φήμη του λύκου, όπως έγινε γνωστή από τους παλιούς παραμυθάδες. Εδώ ο λύκος εμφανίζεται φιλικός ευγενικός και πολύ βοηθητικός, ενώ εμφανίζεται να έχει γνώσεις σχετικά με το χτίσιμο των σπιτιών. Ο λύκος είναι πληγωμένος, που εξαιτίας των παραμυθάδων όλοι τον φοβούνται, και προσπαθεί να διαψεύσει αυτές τις φήμες.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Όλοι οι ήρωες της ιστορίας εμφανίζονται πολύ επιφυλακτικοί αλλά και τρομαγμένοι απέναντι στον λύκο, καθώς τα όσα κάνει στα παραμύθια τους κάνουν όλους να τον φοβούνται. Αρχικά, η βοηθητική στάση του λύκου προς την Πρασινοφυλλίτσα την εκπλήσσει και θέλει να γνωρίσουν όλοι πόσο λάθος κάνουν που τον θεωρούν κακό: «Η Πρασινοφυλλίτσα μόλις το άκουσε τρόμαξε, γιατί είχε ακούσει φοβερά πράγματα για το λύκο. Όμως αυτός που ήρθε κοντά της δε φαινόταν να έχει κάνει όλα όσα έλεγαν τα παραμύθια. Οι διαθέσεις του ήταν φιλικές» (σελ. 11). Τελικά, η γνωριμία τους με τον λύκο τους κάνει όλους να αναθεωρήσουν τα όσα πίστευαν για εκείνον, και γίνονται όλοι φίλοι: «Όλοι άκουγαν με ενδιαφέρον όσα έλεγε ο λύκος και καταλάβαιναν πόσο λάθος είχαν κάνει που πίστευαν τα παραμύθια» (σελ.27).

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο λύκος αυτής της ιστορίας παραμένει ανώνυμος και τοποθετείται σε ένα δάσος. Στο δάσος αυτό ζούσαν και οι πρόγονοί του εδώ και πολλά χρόνια, αλλά πλέον, λόγω της καταδίωξής τους από τους ανθρώπους, οι περισσότεροι έχουν εξαφανιστεί.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο λύκος εικονογραφείται ανθρωπομορφικά με γκριζομπλέ χρώμα και χοντρό τρίχωμα. Φοράει πουλόβερ και παντελόνι, ενώ τα δόντια του, δεν εμφανίζονται σε καμία εικόνα.

2.1.6.4 Ράμος, Μ. (2009). *Εγώ, ο πιο δυνατός*, μτφρ. Β. Τασιόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.

Η ιστορία περιληπτικά

Στην ιστορία αυτή, ο Λύκος κάνει μια βόλτα μέσα στο δάσος και συναντά διάφορους ήρωες από κλασικά παραμύθια κι όλοι τον διαβεβαιώνουν πως είναι ο πιο δυνατός και τρομαχτικός μέσα στο δάσος. Όταν πέφτει πάνω σε ένα μικρό δεινοσαυράκι, που διαφωνεί πως είναι ο πιο δυνατός απ' όλους, προτείνοντας τη μαμά του πιο δυνατή, ο λύκος εξοργίζεται κι άρχισε να φωνάζει. Τότε, η μαμά δεινόσαυρος ακούγοντας τις φωνές εμφανίζεται, κι ο λύκος τρομάζει και το βάζει στα πόδια.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακειμένο:**

Η ιστορία του Μάριο Ράμος εμφανίζει διακειμενικές συνδέσεις με πολλά κλασικά παραμύθια, καθώς κάνει αναφορές σε γνωστούς ήρωες, όπως είναι η Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια, και οι 7 νάνοι της Χιονάτης.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο Λύκος στη ιστορία αυτή εμφανίζεται δίχως όνομα και η συνάντηση του με γνωστούς ήρωες παραμυθιών δίνει την εντύπωση πως είναι ο λύκος από το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, κι εκείνος που ήθελε να φάει τα 3 μικρά γουρουνάκια. Ο Λύκος σε αυτή την ιστορία παρουσιάζεται με αυτοπεποίθηση εγωισμό, κι αλαζονεία. Ξέρει και θέλει να ακούει από όλους ότι τον θεωρούν πιο δυνατό και πιο τρομερό απ' όλους μέσα στο δάσος «Μ' αρέσει να περπατάω μετά το φαγητό. Και ακόμη πιο πολύ μ' αρέσει γιατί τρομάζουν και το βάζουν όλοι στο πόδια, μόλις δουν την αφεντιά μου...». Ωστόσο στην ιστορία δεν έχει πρόθεση να επιτεθεί σε κανέναν το μόνο που ζητάει είναι επιβεβαίωση της δύναμής του. Μάλιστα, μιλάει

με πολύ ευγένεια στην Κοκκινোসκουφίτσα και στους 7 νάνους «Μικρούλα μου, το ξέρεις πως είσαι πανέμορφη, ντυμένη στα κόκκινα;» «Γειά σας, προκομμένα ανθρωπάκια». Αν και εκφράζει και μια ειρωνεία προς τους υπόλοιπους ήρωες. Η συμπεριφορά του λύκου αλλάζει εντελώς στην τελευταία σελίδα του βιβλίου, όταν αντικρίζει έναν μεγαλύτερο από εκείνον, δεινόσαυρο και από τον τρόπο του δεν συστήνεται ως ο πιο ισχυρός όλου του δάσους, αλλά ως «ένα μικρούτσικο καλό λυκάκι» και τρέχει να εξαφανιστεί.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Όλοι οι ήρωες (το λαγουδάκι, η Κοκκινোসκουφίτσα, τα 3 γουρουνάκια και οι 7 νάνοι) παραδέχονται πως ο Λύκος είναι ο πιο δυνατός και ισχυρός μέσα στο δάσος. Οι τρεις πρώτοι εμφανίζονται να τρέμουν από τον φόβο τους μπροστά στη θέα του Λύκου και θέλουν να χαθούν από τα μάτια του λύκου γρήγορα. Μόνο ένα μικρό δεινοσαυράκι δείχνει να μη τον φοβάται καθόλου και τολμά να του φέρει αντίρρηση, όπως και η μεγαλόσωμη μαμά του.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο Λύκος στη ιστορία αυτή εμφανίζεται δίχως όνομα και η συνάντησή του με γνωστούς ήρωες παραμυθιών δίνει την εντύπωση πως είναι ο λύκος από το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας, κι εκείνος που ήθελε να φάει τα 3 μικρά γουρουνάκια. Το περιβάλλον του λύκου και σε αυτή την ιστορία είναι το δάσος, στο οποίο αγαπά να περπατά.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο Λύκος εδώ έχει φουντωτό τρίχωμα σε αποχρώσεις του λευκού και του γκρι. Τα δόντια του είναι πολλά και πολύ κοφτερά. Εικονογραφείται ανθρωπομορφικά, αλλά δεν φοράει ρούχα.

. 2.1.6.5 Βαλεριάνος, Δ. (2011). *Ο Πριονόδοντος η Χοροπηδηχτούλα και τα Επτά Κατσικάκια*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική

Η ιστορία περιληπτικά

Η Χοροπηδηχτούλα δίνει διάφορες συμβουλές στα κατσικάκια της για τις ώρες που εκείνη λείπει από το σπίτι. Μεγάλη βαρύτητα δίνει στην απειλή του Πριονόδοντου, δηλαδή του κακού λύκου. Μια μέρα που η Χοροπηδηχτούλα λείπει από το σπίτι ο λύκος αποφασίζει να ξεγελάσει τα κατσικάκια, ώστε να μπει στο σπίτι, και να μπορέσει να τα φάει. Για κακή του τύχη τα κατσικάκια είναι πολύ έξυπνα και παρά τις πολλές του προσπάθειες να μπει στο σπίτι, δε τα καταφέρνει. Όταν τελικά πέφτει πάνω στην πόρτα και την σπάει, τα κατσικάκια τον παγιδεύουν. Ένα από τα επτά κατσικάκια λυπάται πολύ τον λύκο και τον φροντίζει. Αυτή η αγάπη που δίνει το κατσικάκι στον λύκο, τον συγκινεί, και τον κάνει να μετανιώσει για το κακό που πήγε να προκαλέσει. Ο λύκος καταλαβαίνει το λάθος του και γίνεται χορτοφάγος και η Χοροπηδηχτούλα του αναθέτει τη φύλαξη των μικρών της.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακεείμενο:**

Η ιστορία αποτελεί μια μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού *Τα Επτά Κατσικάκια* των αδελφών Grimm. Η ιστορία αρχίζει όπως αυτή του γνωστού παραμυθιού, αλλά το τέλος είναι πολύ διαφορετικό.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας αρχικά έχει κακές προθέσεις απέναντι στα κατσικάκια. Καταστρώνει πονηρά σχέδια για να μπορέσει να τα φάει. Η εικόνα αυτή ανατρέπεται

εξολοκλήρου στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου. Ο λύκος μετά την φροντίδα που του δείχνει ένα από τα κατσικάκια νιώθει ενοχές για την επιθετική στάση απέναντί τους. Τους ζητάει συγγνώμη και τους υπόσχεται πως θα αλλάξει. Τελικά ο λύκος σταματάει να τρώει κρέας και γίνεται χορτοφάγος «*Από σήμερα, λοιπόν γίνομαι χορτοφάγος...*» (σελ. 42). Λύκος και κατσικάκια γίνονται καλοί φίλοι και μάλιστα αναλαμβάνει τη φύλαξη τους, όταν λείπει η μαμά από το σπίτι.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Η μαμά Χοροπηδηχτούλα ενημερώνει τα μικρά της για τις κακές προθέσεις του λύκου και τους εκπαιδεύει στο να τον αποφεύγουν. Έτσι, και τα μικρά κατσικάκια στην αρχή της ιστορίας σκιαγραφούνται τρομαγμένα απέναντι στην ιδέα του λύκου. Ωστόσο, επιδεικνύουν μεγάλη ψυχραιμία και θάρρος, όταν εκείνος εισβάλλει μέσα στο σπίτι. Αντί να το βάλουν στα πόδια και να κρυφτούν, του στήνουν με επιτυχία μια παγίδα: «*...και ο Λύκος από φοβερός και τρομερός βρέθηκε δεμένος και δαρμένος..!*» (σελ:33). Η συμπονετική στάση ενός από τα κατσικάκια, που λυπάται πολύ τον χτυπημένο λύκο και φροντίζει το καρούμπαλό του, γίνεται το έναυσμα για την αλλαγή του λύκου, και κατά συνέπεια την αλλαγή της συμπεριφοράς των άλλων κατσιακιών απέναντί του.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας έχει το όνομα Πριονόδοντος, το οποίο σχετίζεται με τα κοφτερά δόντια των λύκων. Η ιστορία δεν αποκαλύπτει πολλά για το περιβάλλον του λύκου, παρά μόνο ότι τριγυρνά στο καταπράσινο λιβάδι, όπου ζουν και τα κατσικάκια.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου**

Ο λύκος Πριονόδοντος χαρακτηρίζεται «σκουροκαφετοσοκολατής» από το χρώμα του. Εμφανίζεται ψηλός με λεπτό τρίχωμα και είναι ντυμένος με μια μπλε ολόσωμη φόρμα. Χαρακτηριστικό είναι πως τα δόντια του δε διακρίνονται σε καμία εικόνα.

2.1.6.6 Πίτσον, Λ. (2014). *Τα τρία απαίσια γουρουνάκια*, μτφρ. Ρ. Ζωΐδη. Αθήνα, Παπαδόπουλος.

Η ιστορία περιληπτικά

Σε αυτή την ιστορία τα τρία σκανταλιάρικα γουρουνάκια διώχνονται από τη μαμά τους, ώστε να βάλουν μυαλό και να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους. Έπρεπε αρχικά να κατασκευάσουν από ένα σπίτι, ήταν όμως πολύ τεμπέλικα. Δεν είχαν μάθει να εργάζονται. Και τα τρία γουρουνάκια κατασκεύασαν πολύ πρόχειρα και καθόλου γερά σπίτια. Ένας λύκος που έτυχε να περάσει και να δει τα σπίτια από τα γουρουνάκια, θέλησε να τους δείξει πως μπορούσαν να φτιάξουν πιο γερά και δυνατά σπίτια. Τα τρία γουρουνάκια όμως, αποπήραν τον λύκο και ήταν πολύ αγενή μαζί του. Όταν τα σπίτια τους διαλύθηκαν πήγαν στο σπίτι του λύκου που ήταν φτιαγμένο από τούβλα, κι εκείνος τα υποδέχτηκε θερμά. Μάλιστα τους έδειξε πως να κατασκευάζουν ένα γερό σπίτι, κι έμειναν όλοι μαζί.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακείμενο:**

Τα τρία απαίσια γουρουνάκια, όπως δηλώνει και ο τίτλος του βιβλίου, είναι μια μεταγραφή του κλασικού παραμυθιού *Τα τρία γουρουνάκια των αδελφών*

Grimm. Πρόκειται για μια νέα ανατρεπτική ιστορία, στην οποία τον ρόλο του παλιού κακού λύκου παίρνουν τα τεμπέλικα αγενή γουρούνια, τα οποία τελικά συγκατοικούν με τον καλόκαρδο λύκο.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας είναι ένας πολύ καλός, ευαίσθητος και βοηθητικός λύκος. Ο λύκος είναι χτίστης κι αγαπάει πολύ τη δουλεία του, καθώς δε χάνει ευκαιρία να εφαρμόσει τις γνώσεις του. Είναι πολύ πρόθυμος να βοηθήσει τα τρία γουρουνάκια και παρά της αγένειά τους, παραμένει ευγενικός *«Εγώ ήθελα μόνο να βοηθήσω είπε ο λύκος λυπημένα και συνέχισε το δρόμο του»*. Επίσης, ο λύκος της ιστορίας είναι καλόκαρδος και έχει συμπόνια, καθώς προσκαλεί τις κόττες να πάνε στο δικό του σπίτι να μείνουν, εφόσον το τρίτο γουρουνάκι, είχε καταλάβει το σπίτι τους. Ο λύκος ακόμη, είναι μεγαλόψυχος, καθώς δέχεται να μείνουν τα γουρουνάκια στο σπίτι του, παρόλο που μπαίνουν κρυφά από την καμινάδα, και παρόλο που τον είχαν απειλήσει με ξύλο προηγουμένως. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι πως ο λύκος μαγειρεύει για να φιλέψει τα γουρουνάκια.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Η στάση των γουρουνιών απέναντι στον λύκο, ο οποίος τα προσεγγίζει προκειμένου να τα βοηθήσει, προκαλεί εντύπωση. Και τα τρία γουρουνάκια όχι μόνο δε φοβούνται καθόλου τον λύκο, αλλά δε διστάζουν ούτε να τον απειλήσουν *« Για τόλμα να πλησιάσεις και ΚΛΟΤΣΙΕΣ θα χορτάσεις!» «Για τόλμα να πλησιάσεις και ΜΠΟΥΝΙΕΣ θα χορτάσεις» «Και τώρα εξαφανίσου από μπροστά μου»*. Στη συνέχεια όμως, αφού τα γουρουνάκια χρειάστηκαν τη βοήθεια του λύκου, η στάση του προς εκείνον άλλαξε. Άρχισαν να εκτιμούν τον λύκο και να τον υπολογίζουν, με αποτέλεσμα να πάνε πια να είναι τεμπέλικα.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Η κειμενική αφήγηση δεν πληροφορεί για το μέρος που ζει ο χτίστης λύκος. Ωστόσο, μέσα από την εικονογράφηση, γίνεται αντιληπτό πως δε ζει μέσα στην πόλη, καθώς το σπίτι του περικλείεται από μια πράσινη έκταση, και γύρω του δεν υπάρχουν

άλλα σπίτια. Ο λύκος έχει ένα πολύ μεγάλο κι όμορφο σπίτι με τζάκι και πολλά δωμάτια, το οποίο επεκτείνεται κι άλλο, ώστε να χωράνε και τα γουρουνάκια.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο λύκος εικονογραφείται ανθρωπόμορφα με λεπτό γκρι τρίχωμα και αντί για μυτερά δόντια έχει μυτερή μουσούδα. Φοράει την χαρακτηριστική ολόσωμη μπλε φόρμα του μάστορα, κίτρινο καπέλο και κρατάει την εργαλειοθήκη του. Στην κουζίνα, εν ώρα μαγειρικής, φοράει ποδιά και γάντι και χρησιμοποιεί παντόφλες για το σπίτι. Οι εκφράσεις του προσώπου του, είναι πολύ παραστατικές.

2.1.6.7 Ρώσση-Ζαΐρη, Ρ. (2015). *Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια*.
Αθήνα: Ψυχογιός

Η ιστορία περιληπτικά

Η Ντανιέλα η κουνελίτσα, παρά την προειδοποίηση της μαμάς της, να μην επισκεφτεί το δάσος, στο οποίο μένει ο κακός λύκος, αγήφησε την συμβουλή, και πήγε στο δάσος. Εκεί γνώρισε ένα λυκάκι και γίναν αμέσως φίλοι. Το λυκάκι προσκάλεσε την Ντανιέλα στο σπίτι του κι εκεί γνώρισε τα υπόλοιπα έξι αδέρφια του και τη μαμά Λύκαινα. Τα επτά λυκάκια και η Ντανιέλα επιδόθηκαν στο παιχνίδι, ενώ η μαμά Λύκαινα πήγε στην αγορά για ψώνια. Η μαμά Λύκαινα πριν φύγει τόνισε στα λυκάκια να μην ανοίξουν την πόρτα σε κανέναν γιατί ο Κακός Τράγος, μπορεί να παραμονεύει όσο εκείνη λείπει. Αφού η μαμά Λύκαινα φεύγει, χτυπάει το κουδούνι και η Ντανιέλα νομίζοντας πως είναι η μαμά Λύκαινα ανοίγει την πόρτα. Για κακή της τύχη, αντί της μαμάς λυκάικα, ήταν ο Κακός Τράγος ο οποίος κυνήγησε κι έφαγε τα έξι από τα επτά λυκάκια, αφού το ένα κατάφερε να του ξεφύγει. Μετά το γεύμα του ο Κακός Τράγος πέφτει για ύπνο κοντά σε ένα ποτάμι. Η Ντανιέλα προκειμένου

να σώσει τους φίλους της από την κοιλιά του Τράγου, ανοίγει με ψαλίδι την κοιλιά του, και βγάζει τα λυκάκια έξω. Έπειτα, τη γεμίζει με πέτρες και τον ρίχνει στο ποτάμι.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακείμενο:**

Το εικονογραφημένο βιβλίο *Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια* είναι διακείμενο του κλασικού παραμυθιού *Ο Λύκος και τα Επτά Κατσικάκια* των αδελφών Grimm. Η χρήση της διακειμενικότητας, όπως αναφέρει και η συγγραφέας του στο εξώφυλλο του βιβλίου, αποσκοπεί στην καταπολέμηση των αρνητικών στερεοτύπων που έχουν καθιερωθεί απέναντι στο λύκο.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος στο συγκεκριμένο εικονογραφημένο παρουσιάζεται εντελώς ανατρεπτικά. Ο ρόλος του ως ένα άγριο κι αχόρταγο ζώο αντικαθίσταται από ένα φιλικό, πρόσχαρο αλλά και φοβισμένο ζώο. Τα λυκάκια παρουσιάζονται ως ζώα που εύκολα πιάνουν φιλίες με άλλα ζώα και στη φιλία αυτή δεν υπάρχει τίποτα το αφύσικο. Ακόμη, τα λυκάκια όντας μικρά σε ηλικία επιδεικνύουν ενδιαφέρον για παιχνίδι κι όχι για κυνήγι άλλων ζώων. Επιπλέον, η παρουσίαση τους ως φοβισμένα κι ανήμπορα μπροστά στον Κακό Τράγο εύκολα κάνει τον μικρό αναγνώστη να ταυτιστεί μαζί τους. Η κατάληξη των μικρών λύκων στην κοιλιά του τράγου, δημιουργεί αμφιβολίες και σκέψεις για την άγρια και ισχυρή φύση του.

Από την άλλη μεριά, η ενήλικη μαμά Λύκαινα αντικατοπτρίζει το πρότυπο της μητέρας, που αφενός, φροντίζει να εξασφαλίσει την τροφή των μικρών της, κι αφετέρου, τους επιστά την προσοχή απέναντι στους κινδύνους και τις απειλές της ζωής, που στην συγκεκριμένη περίπτωση για τα λυκάκια είναι ο Κακός Τράγος. Τέλος, επισημαίνεται πως λυκάκια και μαμά Λύκαινα μένουν ανώνυμοι στην ιστορία.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Ο μοναδικός ήρωας που εκδηλώνει μια αρνητική στάση απέναντι στο πρόσωπο του λύκου είναι η μαμά της Ντανιέλας και μάλιστα από την πρώτη σκηνή της ιστορίας *«Αν τολμήσεις να πας μόνη σου, θα σε φάει ο Κακός Λύκος, της έλεγε εκείνη.»* (σελ. 6). Η αρχική αυτή προειδοποίηση για την επικινδυνότητα του λύκου κάνει τον αναγνώστη να περιμένει μια ιστορία στην οποία ο λύκος θα εμφανιστεί για άλλη μια φορά ως κακός. Η μικρή Ντανιέλα όμως, παρά την προειδοποίηση της μαμάς της, δε δείχνει κανένα φόβο όταν, μέσα στο δάσος συναντά ένα λυκάκι από το οποίο μάλιστα ζητά να γίνουν φίλοι. Η Ντανιέλα γνωρίζει και τα άλλα έξι αδέρφια του, αλλά και τη μαμά Λύκαινα, δίχως καμία αίσθηση τρόμου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θαρραλέα κίνηση του μικρού κουνελιού να ανοίξει την κοιλιά του Κακού Τράγου ώστε να σώσει τους φίλους της. *« Η κουνελίτσα άρχισε να σκέφτεται. Εκείνη έφταιγε για όλα. Εκείνη έπρεπε να σώσει τα λυκάκια. »* (σελ. 36). Ο Κακός Τράγος βλέπει τα λυκάκια σαν ένα ωραίο γεύμα και τα βάζει στο στόχαστρο.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Η συνηθισμένη τάση της παιδικής λογοτεχνίας να τοποθετεί τον λύκο μέσα στο δάσος διατηρείται και σε αυτή την ιστορία. Ωστόσο, εδώ τα λυκάκια δε ζουν στο δάσος τριγυρνώντας εδώ κι εκεί αλλά έχουν σπίτι. Το δωμάτιο τους είναι φωτεινό και γεμάτο παιχνίδια που τους τα έχει δώρο ο μπαμπάς λύκος. Έτσι, η συγγραφέας προσδιορίζει το λύκο ως ένα ζώο που μεγαλώνει μέσα σε οικογενειακό περιβάλλον και όχι σαν ζώο που ζει μέσα σε αγέλη ή τριγυρνά μόνο του στα δάση.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Η εικονογράφηση των λύκων γίνεται με ανθρωπόμορφα χαρακτηριστικά. Τα λυκάκια της ιστορίας απεικονίζονται με πλούσιο γκρι κι άσπρο τρίχωμα, όπως και η μαμά Λύκαινα. Και τα 7 φοράνε ρούχα (ολόσωμες φόρμες, φουστάνια, μπλούζες). Η αμφιέσή τους συμπληρώνεται με διάφορα αξεσουάρ όπως καπέλα,

φιογκάκια και γυαλιά. Στα λυκάκια διακρίνονται από ένα ως τρία μικρά κοφτερά δόντια. Τα δόντια της μαμάς Λύκαινας, που απεικονίζεται με ένα μακρύ φουστάνι, είναι πολύ πιο μεγάλα και κοφτερά.

2.1.6.8 Γιώτη, Μ. (2016). *Σκουφοκοκκινίτσα*. Αθήνα: Διόπτρα.

Η ιστορία περιληπτικά

Η ιστορία της *Σκουφοκοκκινίτσας* επανεξετάζει τα όσα διαδραματίστηκαν στο γνωστό παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας. Η ιστορία ξεκινά με την ιστορία της Κοκκινোসκουφίτσας από την αρχή μέχρι το τέλος όπως την ξέρουμε. Ο ρεπόρτερ Φάνης ο Μπούφος αποφασίζει να ερευνήσει τα στοιχεία της ιστορίας της Κοκκινোসκουφίτσας, ώστε να αποκαλυφθεί η αλήθεια. Τα νέα δεδομένα που συλλέγει ανατρέπουν τα όσα είναι γνωστά. Η Κοκκινোসκουφίτσα στην ιστορία αυτή παραδέχεται πως ο Λύκος ήταν φίλος της από το σχολείο και την ημέρα εκείνη, που πήγαινε στο σπίτι της γιαγιάς της τον συνάντησε στο δάσος και από την καλή του παρέα ξεχάστηκε κι αποφάσισε να τον στείλει στην γιαγιά της, ώστε να την ειδοποιήσει ότι θα αργούσε. Η γιαγιά όμως, που δεν είχε δει ποτέ ξανά λύκο, και ακούγοντας τον κόσμο όλο να τον αποκαλεί «κακό», τρομοκρατήθηκε και κρύφτηκε. Όταν έφτασε η Κοκκινোসκουφίτσα στο σπίτι προσπάθησαν από κοινού με τον λύκο να την πείσουν πως δεν υπάρχει λόγος να φοβάται τον Λύκο. Εκείνη τη στιγμή, εμφανίστηκε ο Κυνηγός ο οποίος, είχε στόχο να σκοτώνει τους λύκους και να παίρνει το τρίχωμά τους. Ο Λύκος τρομαγμένος από τον κυνηγό, το βάζει στα πόδια κι εξαφανίζεται πολύ βαθιά στο δάσος. Εκεί ζει μόνος του καθώς φοβάται τόσο τον Κυνηγό, όσο και τους υπόλοιπους ανθρώπους, αφού μετά το περιστατικό με τη Κοκκινোসκουφίτσα, όλοι ήθελαν το κακό του. Όλοι, εκτός από την Κοκκινোসκουφίτσα, την γιαγιά και τη μαμά του.

Ανάλυση κειμένου

- **Ποιού κλασικού παραμυθιού είναι Διακεείμενο:**

Το εικονογραφημένο βιβλίο της Μαρίνας Γιώτη «*Σκουφοκοκκινίτσα*», όπως εύκολα μπορεί να διαπιστωθεί από τον τίτλο του, είναι διακεείμενο του κλασικού παραμυθιού της *Κοκκινোসκουφίτσας* που αρχικά κατέγραψε ο Charles Perrault το 1697, και στη συνέχεια κατά τον 19^ο αιώνα οι αδελφοί Grimm, με μια λιγότερο σκληρή εκδοχή από αυτή του Perrault.

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Βασικός στόχος του συγκεκριμένου βιβλίου είναι να αποκαταστήσει τη φήμη που έχει διαδοθεί για τον Λύκο, μετά το περιστατικό που συνέβη με την Κοκκινোসκουφίτσα. Αυτό, έχει ως αποτέλεσμα η νέα αυτή ιστορία να παρουσιάζει έναν Λύκο, που μόνο κακός δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί. Αρχικά, ο Λύκος, αν και παρουσιάζεται να πηγαίνει σχολείο, είναι κοινωνικά απομονωμένος και χωρίς φίλους, κάτι που αντικατοπτρίζει τους φόβους και τα στερεότυπα απέναντι στο συγκεκριμένο ζώο. Ωστόσο, η Κοκκινোসκουφίτσα μετά την γνωριμία της μαζί του, τον περιγράφει ως ένα πολύ φιλικό, επικοινωνιακό και βοηθητικό ζώο «*Ήταν γλυκός, καλός και μιλάγαμε για τόσο ενδιαφέροντα πράγματα που ξεχαστήκαμε και πέρασε η ώρα... Έτσι προθυμοποιήθηκε να με βοηθήσει.*» (σελ. 37). Ο Λύκος της ιστορίας έχει ενσυναίσθηση, καθώς λυπάται πολύ που τρόμαξε την γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας, και κάνει ότι περνάει από το χέρι του για να την πείσει πως δεν είναι τόσο κακός όσο νομίζει. Δε θέλει οι άνθρωποι να τον φοβούνται. Πρωτοτυπία παρουσιάζει το σημείο που ο Λύκος χρησιμοποιεί χιούμορ και γίνεται γελοιοποιός στην προσπάθειά του να πείσει την γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας για τις καλές προθέσεις του. «*Μάλιστα, για να της δείξει πόσο χαριτωμένος μπορεί να γίνει και για να την κάνει να γελάσει, φόρεσε τη νυχτικιά της γιαγιάς, αλλά εκείνη τίποτα!*» (σελ. 40), «*Μα, για να σε φάω καλύτερα, είπε θέλοντας να την πειράξει.*» (σελ. 41). Ακόμη, πρωτότυπος είναι και ο χαρακτηρισμός τους Λύκου ως ντροπαλός.

Στην ιστορία της *Σκουφοκοκκινίτσας*, ο Λύκος παρουσιάζεται φοβισμένος και κατατρεγμένος από τους ανθρώπους και κυρίως από τον Κακό Κυνηγό. Ακόμη,

ο Λύκος παρουσιάζεται ανίκανος να επιβιώσει μόνος τους. Επισημαίνεται πως η φροντίδα της μητέρας του είναι αναγκαία σε καθημερινή βάση, ενώ σκιαγραφείται αδύναμος μπροστά στη δύναμη του όπλου του κυνηγού, ο οποίος τον καταδιώκει παράνομα για το πλούσιο τρίχωμά του. Έτσι, η ιστορία μεταδίδει και οικολογικά μηνύματα.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Οι δύο βασικοί ήρωες του γνωστού παραμυθιού, η Κοκκινোসκουφίτσα και η γιαγιά της, συστήνουν στον αναγνώστη τον Λύκο εντελώς διαφορετικά κι ανατρεπτικά. Το έναυσμα όμως γι' αυτόν τον νέο προσδιορισμό του «Κακού Λύκου», δίνει η αμφισβήτηση των όσων έχουν ειπωθεί και γραφτεί στον τύπο μετά τα γεγονότα που συνέβησαν στο σπίτι της γιαγιάς της Κοκκινোসκουφίτσας, από τον έξυπνο ρεπόρτερ Φάνη τον Μπούφο. Ο Φάνης, παρά τα όσα έχουν δημοσιευτεί για την άγρια φύση του Λύκου δείχνει να μη τα πιστεύει, και θέλει να δώσει και στον ίδιο τον Λύκο την ευκαιρία να μιλήσει για το συμβάν. Δε δείχνει δηλαδή προκατειλημμένος απέναντι στον Λύκο και δε βιάζεται να τον κατηγορήσει.

Η Κοκκινোসκουφίτσα παραδέχεται πως ο Λύκος της ιστορίας της δεν ήταν καθόλου κακός ούτε κι άγνωστος, αφού τον έβλεπε στο σχολείο καθημερινά «- Και αν σου έλεγα ότι ο Κακός ο Λύκος δεν είναι στ' αλήθεια κακός, τι θα έλεγες; Θα με πίστευες ή θα μου έλεγες ότι είμαι πολύ μικρή και δεν μπορώ να καταλάβω;» (σελ. 32). Όταν εκείνη μίλησε μαζί του για πρώτη φορά ενθουσιάστηκε πολύ. Η ίδια, χαίρεται πολύ που ο Λύκος καταφέρνει και ξεφεύγει από την οπλισμένη καραμπίνα του Κυνηγού. Μάλιστα, η Κοκκινোসκουφίτσα θεωρεί τον Λύκο φίλο της, κι είναι από τους λίγους που ξέρει που κρύβεται ο Λύκος για να προστατευτεί.

Η γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας, τρομάζει και πανικοβάλλεται στη θέαση του Λύκου, καθώς όπως εξηγεί την είχαν προκαταβάλλει όσα της είχαν πει άλλοι για τον Λύκο «Είχα μάθει τόσο απαίσια πράγματα για τον Κακό Λύκο που, χωρίς να το πολυσκεφτώ, άρχισα να τρέχω, Φήμες και μισές αλήθειες, φαντάζομαι, από ανθρώπους που δεν τον είχαν γνωρίσει ποτέ, είπε η γιαγιά.» (σελ. 42). Τελικά, η γνωριμία της με τον Λύκο την έκανε να αλλάξει τις πεποιθήσεις της γι' αυτόν. Και η γιαγιά καταλήγει μαζί με την κυρία Λύκαινα, να ζητά από τον ρεπόρτερ Φάνη να προστατέψει τον Λύκο.

Ο Κυνηγός είναι ο μόνος που διαδίδει άσχημα λόγια για τον Λύκο, καθώς με αυτόν τον τρόπο, όλοι θα τον φοβούνται και θα τον παρακαλούν, παρόλο που είναι παράνομο, να τον σκοτώσει, αποκτώντας εύκολα εκείνος το τρίχωμά του.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Το περιβάλλον του Λύκου στο βιβλίο αυτό είναι το δάσος. Μέσα στο δάσος και συγκεκριμένα «...στο πιο ψηλόσο σημείο του λόφου, εκεί όπου άρχιζε το δάσος.» (σελ. 26) , βρισκόταν το σπίτι του. Το σπίτι που επιφυλάσσει η ιστορία αυτή για τον Λύκο, έρχεται σε αντίθεση με την εικόνα του Λύκου να ζει χωρίς μόνιμη φωλιά τριγυρνώντας μέσα στα δάση. Επιπλέον, ο Λύκος έχει μαμά, η οποία φροντίζει το παιδί της και στενοχωριέται που οι άνθρωποι το φοβούνται και δε το θέλουν. Οι σκέψεις και τα λόγια της κυρίας Λύκαινας είναι υποδειγματικά της μητρότητας: «...Σε παρακαλώ, αν τον βρεις, πες του να γυρίσει πίσω, γιατί εδώ είναι το σπίτι του και τον αγαπάω πάντα!» (σελ. 29). Το περιβάλλον στο οποίο καταφεύγει ο Λύκος, ώστε να μην τον βρουν οι άνθρωποι, δηλαδή πολύ βαθιά μέσα στο δάσος, παρουσιάζεται σαν ένα περιβάλλον που ο Λύκος δεν μπορεί να επιβιώσει μόνος, παρά μόνο με τη βοήθεια της μαμάς του, η οποία καθημερινά του πήγαινε νερό και φαγητό, ώστε να τον βοηθήσει στην επιβίωση.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο Λύκος εικονογραφείται με πυκνό καφέ τρίχωμα, ενώ η κυρία Λύκαινα με γκρι. Η εικονογράφηση του Λύκου παραπέμπει πιο πολύ σε σκύλο παρά σε λύκο. Τα μάτια του είναι πολύ εκφραστικά και δείχνουν τη θλίψη του σε πολλές εικόνες. Η μουσούδα του απεικονίζεται πολύ γλυκιά χωρίς να δημιουργεί κανένα φόβο. Αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι σε καμία εικόνα, ούτε και σε αυτές που παρουσιάζουν την αρχική ιστορία, δεν εμφανίζεται με το στόμα ανοιχτό. Ο Λύκος

φοράει ένα κίτρινο πουκάμισο και η μαμά Λύκαινα ένα μακρύ κίτρινο φόρεμα, έχοντας τα μαλλιά της κότσο.

Μη διακείμενα κλασικών παραμυθιών (Προ-κείμενα).

2.1.6.9 Judes, M, O. (2000). *Ο μικρός Λυκούργος Γουνίδης*, μτφρ. Μ. Κιτρόεφ. Αθήνα: Ποταμός

Η ιστορία περιληπτικά

Η ιστορία αναφέρεται σε ένα μικρό λυκάκι, στο οποίο αρέσουν πολύ τα λουλούδια και θέλει να γίνει ανθοπώλης, όταν μεγαλώσει. Αυτό εξοργίζει πολύ τον πατέρα του και προσπαθεί να κάνει κάτι για να αποτρέψει αυτή την επιλογή του. Κάθε του προσπάθεια όμως, πηγαίνει χαμένη και δεν έχει αποτέλεσμα, αφού το μικρό λυκάκι είναι αποφασισμένο. Ο πατέρας του το μόνο που καταφέρνει να αλλάξει, είναι να κάνει το λυκάκι να θέλει να γίνει από ανθοπώλης, αρωματοπώλης.

Ανάλυση κειμένου

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Στην ιστορία εμφανίζονται δυο λύκοι. Ο μικρός Λυκούργος και ο πατέρας του ο κύριος Γουνίδης. Ο μικρός Λυκούργος εμφανίζεται αρκετά ανατρεπτικός καθώς δε θέλει να γίνει κυνηγός όταν μεγαλώσει: «*Το κυνήγι είναι άσπλαχνο, βάρβαρο και βάνουσο. Εγώ ποτέ δε θα γίνω κυνηγός!*» (σελ. 17). Δηλώνει πως σιχαίνεται να κυνηγάει άλλα ζώα. Μπορεί να τρώει κρέας αλλά θέλει να το αγοράζει, όχι να το κυνηγάει: «*Μ' αρέσει το κρέας που αγοράζουμε, αλλά όχι αυτό κυνηγούμε!*» (σελ. 7). Όταν ο πατέρας του μια μέρα τον πήρε μαζί του για κυνήγι, αρνήθηκε να σκοτώσει ένα κουνέλι που περνούσε από μπροστά τους. Φαίνεται πως ο μικρός λύκος

δεν μοιάζει καθόλου με τον πατέρα του. Εμφανίζει ευαισθησία απέναντι στα άλλα ζώα, και έχει ιδιαίτερη αγάπη απέναντι στο λουλούδια και στο άρωμά τους. Αν και μικρός, είναι ισχυρογνώμον και πάει κόντρα στην οικογενειακή παράδοση των λύκων. Αντίθετα ο πατέρας του, γνήσιος λύκος που κυνηγάει ζώα νιώθει ντροπιασμένος από τις αποφάσεις του γιού του.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Πέραν του πατέρα λύκου και του μικρού Λυκούργου δεν εμφανίζονται στην ιστορία άλλοι ήρωες.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Το περιβάλλον των λύκων τις ιστορίας δεν διευκρινίζεται. Η εικονογράφηση της ιστορίας αποκαλύπτει ένα μεγάλο σπίτι, το οποίο διαθέτει κουζίνα, τραπεζαρία, υπνοδωμάτια και μπάνιο. Δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από ένα ανθρώπινο. Το γεγονός ότι στην ιστορία το μικρό λυκάκι αναφέρει πως προτιμάει να ψωνίζει το κρέας που τρώει από το σούπερ μάρκετ, και το γεγονός πως ο μπαμπάς λύκος έχει αυτοκίνητο, δημιουργούν στο μυαλό του αναγνώστη εικόνες πόλης κι όχι δάσους. Στο σπίτι, όπως παρουσιάζει η εικονογράφηση εκτός από τον κύριο Γουνίδη και τον μικρό Λυκούργο ζει και η μαμά Λύκαινα.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Οι λύκοι εικονογραφούνται ανθρωπομορφικά με μαύρο χρώμα και πυκνό τρίχωμα. Οι αρσενικοί απεικονίζονται με παντελόνι και μπλούζα, ενώ η θηλυκιά με φόρεμα. Ακόμη, τα δόντια από το λυκάκι δεν φαίνονται σε καμία εικόνα, ενώ του μπαμπά λύκου εμφανίζονται πολύ κοφτερά μόνο στις εικόνες που τρώει. Τέλος, αξιοπρόσεκτη είναι η εικόνα του μπαμπά λύκου να ξυρίζεται και του μικρού Λυκούργου που έχει ένα ψεύτικο αρνάκι στην αγκαλιά του για παιχνίδι.

2.1.6.10 Βαρβαρούση, Λ. (2001). *Ένας πολύ γλυκός λύκος!* Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Η ιστορία περιληπτικά

Η ιστορία αφορά ένα λύκο που του αρέσουν τα γλυκά, και ιδιαίτερα τα παγωτά. Στην ιστορία ο λύκος επισκέπτεται ένα κοπάδι από αρνιά, όχι για να τα κυνηγήσει και να τα φάει, αλλά για να τους ζητήσει το γάλα τους, ώστε να κάνει ένα νόστιμο παγωτό. Έτσι, τα αρνάκια παύουν να φοβούνται τον Λύκο και δοκιμάζουν από το παγωτό λαχανικών που κάνει, και γίνονται φίλοι.

Ανάλυση κειμένου

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Η ιστορία του βιβλίου παρουσιάζει έναν λύκο λιχούδη και γλυκατζή. Πλέον, όπως ισχυρίζεται ο ίδιος μέσα στην ιστορία, έχει σταματήσει να κυνηγάει πρόβατα και το μόνο που αποζητά από εκείνα είναι το γάλα τους, με το οποίο μπορεί να κάνει τα γλυκά που του αρέσουν «*Μη φοβάστε άλλο πια, στο μυαλό μου έχω γλυκά!*» Ο λύκος εκτός από γλυκατζής, αγαπάει πολύ τα βιβλία και το διάβασμα. Εμφανίζεται φιλομαθής, με ενδιαφέροντα στη μαγειρική, και συμβουλεύει τα αρνάκια να αρχίσουν να διαβάζουν κι εκείνα βιβλία, προκειμένου να γνωρίσουν τον κόσμο. Ακόμη, ο λύκος της ιστορίας έμμεσα παρουσιάζεται ως χορτοφάγος, καθώς το παγωτό που φτιάχνει: «*Έχει γεύση χορταράκι, τριφυλλάκι μ' αγκαθάκι και γιαούρτι με τυράκι!*» Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως δεν εμφανίζεται μοναχοφάης, αλλά θέλει να μοιράζεται το αγαπημένο του παγωτό με τα αρνάκια.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Τα αρνάκια αρχικά εμφανίζονται τρομαγμένα απέναντι στον λύκο, καθώς πιστεύουν πως έχει έρθει για να τα φάει. Όταν όμως ο λύκος τους διαβεβαιώνει πως σταμάτησε να τρώει αρνιά, και το μόνο που θέλει είναι γλυκά, τα αρνάκια αλλάζουν την στάση απέναντί του. Η μαμά προβατίνα δίνει στον λύκο όλα τα υλικά που χρειάζεται και συνεργάζεται μαζί του για την παρασκευή του παγωτού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σημείο που τα αρνάκια εκφράζουν θαυμασμό απέναντι στις γνώσεις που έχει ο λύκος για την μαγειρική. Τελικά, τα αρνάκια αποδέχονται τη συμβουλή του λύκου, και αρχίζουν να διαβάζουν βιβλία και στο τέλος συμφωνούν πως ο λύκος είναι πολύ καλός κι έξυπνος.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας, στον οποίο δε δίνεται κάποιο όνομα, ζει σε ένα μακρινό βουνό και είναι μονάχος του. Η ιδιότητα του ως ένα πεινασμένο ζώο διατηρείται στην ιστορία αυτή, όπως και το χαρακτηριστικό ουρλιαχτό του. Ο λύκος εμφανίζεται να κάθεται μπροστά από μια μεγάλη βιβλιοθήκη, ωστόσο, δε διευκρινίζεται αν αυτή βρίσκεται στο σπίτι του (για το οποίο δε γίνεται καμία αναφορά) ή αν βρίσκεται στο σπίτι των αρνιών, όπου εκτυλίσσεται η ιστορία.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο λύκος στην πρώτη σελίδα της ιστορίας απεικονίζεται πολύ άγριος επιδεικνύοντας τα κοφτερά του δόντια. Στη συνέχεια όμως, τα δόντια του δεν εικονογραφούνται με τόση ένταση, ενώ μετά την πρώτη εικόνα, στέκεται μόνο στα δυο πόδια. Το τρίχωμά του είναι γκρι και λεπτό με εξαίρεση την ουρά του. Η μόνη εικόνα στη οποία εικονογραφείται με ρούχα είναι στην εικόνα που μαγειρεύει, όπου φοράει καπέλο και ποδιά.

2.1.6.11 Naumann-Villemin, C. (2011). *Όταν ο λύκος πεινάει*, μτφρ. Φ. Μανδηλαράς. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Η ιστορία περιληπτικά

Ο λύκος Εδμόνδος Ευπατρίδης έχει όρεξη να φάει ένα κουνέλι. Όχι όμως ένα κουνέλι άγριο του δάσους, αλλά ένα κουνέλι τρυφερό από την πόλη. Έτσι, μεταβαίνει από το δάσος στην πόλη. Εκεί, φτάνει σε μια πολυκατοικία, όπου ζει το κουνέλι που ψάχνει κι έτσι, αποφασίζει να του επιτεθεί. Πριν φτάσει όμως στον όροφο, που μένει το κουνέλι, συναντά τους υπόλοιπους ένοικους που καθυστερούν το σχέδιό του, καθώς καθένας από αυτούς, του ζητάει το αντικείμενο που έχει για να επιτεθεί, ώστε να σκοτώσει το κουνέλι (το μαχαίρι, την κατσαρόλα, το πριόνι, το σκοινί, την ψησταριά). Όταν τελικά μετά από αρκετές προσπάθειες φτάνει στον όροφο του κουνελιού, βρίσκει ένα σημείωμα, το οποίο τον ενημερώνει πως το κουνέλι είναι στην ταράτσα. Στην ταράτσα βρίσκονται όλοι οι ένοικοι του κτηρίου και τρώνε παρέα. Τότε το κουνέλι καλωσορίζει τον λύκο στην παρέα τους, κι εκείνος αποφασίζει τελικά να μετακομίσει στην πόλη και να γίνει χορτοφάγος.

Ανάλυση κειμένου

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος της ιστορίας είναι πολύ πεινασμένος κι εμφανίζεται αποφασισμένος να προσπαθήσει όσες φορές χρειαστεί, για να φάει το κουνέλι. Ο λύκος παρουσιάζεται να έχει πολλές εναλλακτικές ιδέες για το πώς θα το κάνει αυτό, καθώς κάθε φορά προσπαθεί και με διαφορετικό μέσο. Φέρεται αρκετά πονηρά, καθώς προσποιείται τον νέο γείτονα στα άλλα ζώα. Ωστόσο, εντυπωσιάζει το γεγονός ότι δεν αρνείται σε κανέναν από αυτούς να τους δανείσει το αντικείμενο, με το οποίο θα σκότωνε το κουνέλι, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται το σχέδιό του. Παρουσιάζεται δηλαδή βοηθητικός κι ευγενικός προς τα υπόλοιπα ζώα, ακόμη κι αν αυτό λειτουργεί

εις βάρος του. Η κυρίως ανατρεπτική απεικόνιση του λύκου στο βιβλίο της Naumann, είναι η αλλαγή των διατροφικών συνηθειών του λύκου, και η αλλαγή του τόπου κατοικίας του. Στοιχεία τα οποία γίνονται αντιληπτά μόνο δια μέσου της εικονογράφησης. Συγκεκριμένα, μετά το καλωσόρισμα του λύκου από το κουνέλι, το οποίο μάλιστα τον αποκαλεί και φίλο του, «Ωωωω, τι χαρά! Ο νέος μας γείτονας! Ελάτε στην παρέα μας, κύριε! Ελάτε, καλέ μας φίλε. Βλέπω φέρατε και τη μουστάρδα σας! Μα τι καλός που είστε!» ο λύκος μετακομίζει στην πόλη, στην πολυκατοικία με τα υπόλοιπα ζώα, και όπως μας πληροφορεί η εικονογράφηση, γίνεται χορτοφάγος και μάλιστα αναλαμβάνει την προεδρία του σωματείου των γειτόνων.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Όλοι οι ήρωες-ζώα, που εμφανίζονται στην ιστορία και συναντούν τον λύκο στο κτήριο που μένουν δεν εκφράζουν τίποτα αρνητικό απέναντί του, αντιθέτως τον καλωσορίζουν και τον υποδέχονται. Κανένας δεν ενοχλείται στην ιδέα ότι θα μείνει στην οικοδομή τους. Αντιθέτως, ο λύκος Εδμόνδος αποβαίνει σε όλους χρήσιμος, αφού όλο και κάποιος χρειάζεται τα αντικείμενα που έχει κάθε φορά. Η λύκαινα Κοντίτα μάλιστα, γοητεύεται πολύ από την εξωτερική εμφάνιση και συμπεριφορά του λύκου και τον χαρακτηρίζει κομπό και ευγενικό «Ωωωω! Τι κομπός κύριος! Μένετε εδώ, αγαπητέ;», «Σας ευχαριστώ αγαπητέ για την ευγένειά σας...»

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο Λύκος Εδμόνδος Ευπατρίδης αρχικά παρουσιάζεται μοναχικός μέσα σε ένα δάσος, όπου ζει σε ένα καλύβι. Η επιθυμία του όμως να φάει ένα οικόσιτο κουνέλι τον οδηγεί στην πόλη. Τελικά, αφού όλοι οι ένοικοι της πολυκατοικίας τον περνούν για νέο γείτονα τους και τον υποδέχονται θερμά, ο Λύκος μετακομίζει στην πόλη σε μια πολυώροφη πολυκατοικία και παύει πλέον να ζει μοναχικός. Μάλιστα, η εικονογράφηση μαρτυρά πως συζεί μαζί με τη λύκαινα Κοντίτα. Ακόμη, ο λύκος χρησιμοποιεί ως μεταφορικό μέσο ένα ποδήλατο. Τέλος, το όνομα «Ευπατρίδης» που δίνεται στον Λύκο, δηλώνει ότι έχει ευγενικούς τρόπους, όπως αποδεικνύεται στο τέλος της ιστορίας.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο λύκος τις ιστορίας εικονογραφείται ανθρωπομορφικά με γκρι σκούρο χρώμα, μακριά μουσούδα και κοφτερά δόντια. Σε όλη την ιστορία είναι ντυμένος με ένα κομψό μαύρο κοστούμι, με άσπρο πουκάμισο, που συνοδεύονται από ένα παπιγιόν. Χαρακτηριστική είναι και η έλλειψη ουράς. Η θηλυκιά λύκαινα, εικονογραφικά είναι ντυμένη με ένα κόκκινο φουστάνι και μακριές βλεφαρίδες, ενώ, το τρίχωμά της είναι καφέ.

2.1.6.12 Καλάζης, Μ. (2012). *Ζήκος ο Λύκος Φώναξέ μου Σ' αγαπώ!*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.

Η ιστορία περιληπτικά

Στην ιστορία αυτή, Ο Λύκος Ζήκος έχει αγαπήσει την πιο ωραία λύκαινα του βουνού, και ψάχνει απεγνωσμένα έναν τρόπο για το μάθει εκείνη. Όλα τα ζώα του βουνού γνωρίζουν πως έχει αγαπήσει μια λύκαινα και το καθένα από αυτά, του δίνει διαφορετικές συμβουλές, ώστε να το μάθει εκείνη, και να τον αγαπήσει κι αυτή. Ο Λύκος Ζήκος ακολουθεί πιστά τις συμβουλές και τις οδηγίες των φίλων του των ζώων, και με την παρότρυνσή τους φωνάζει δυνατά πως την αγαπά και πηγαίνει να τη βρει, κι εκείνη ανταποκρίνεται.

Ανάλυση κειμένου

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο Λύκος, που σε αυτή την ιστορία έχει το όνομα Ζήκος, εμφανίζεται ερωτευμένος με μια λύκαινα. Ωστόσο, είναι ντροπαλός και αρκετά δειλός και δε της το αποκαλύπτει γρήγορα. Εξαιτίας της, όπως δηλώνει, δε τον ενδιαφέρουν πλέον τα αρνιά, με αποτέλεσμα να γίνει χορτοφάγος *«Τι κάνεις εκεί Ζήκο; Σταμάτα να μασουλάς τα χόρτα μου! Εσένα πως θα σου φαινόταν αν έτρωγα το φαΐ σου...»* *«Δε μ' ενδιαφέρουν πια τ' αρνιά, είπε ο Ζήκος ο λύκος.»* Επιπλέον, έχει πολλούς φίλους και ακούει τις συμβουλές απ' όλους αντιμετωπίζοντας τους όλους ισότιμα. Ακόμη, στην προσπάθεια του να κάνει ότι καλύτερο για να εντυπωσιάσει την λύκαινα, φτιάχνει και φωλιά για να γίνει σωστός οικογενειάρχης *«Τώρα είσαι νοικοκύρης λύκος, από σπίτι.»* Επιπλέον, ο λύκος περιποιείται τον εαυτό του, και καλλωπίζεται, ώστε να είναι ελκυστικός στην λύκαινα. Οι δύο λύκοι της ιστορίας είναι ρομαντικοί και τρυφεροί, ενώ η θηλυκιά παρουσιάζεται και ιδιαίτερα έξυπνη. Το χαρακτηριστικό ουρλιαχτό των λύκων *«Αουουουουουουουουουου!»* διατηρείται στην ιστορία.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Στο εικονογραφημένο αυτό βιβλίο, όλοι οι ήρωες που εμφανίζονται, αγαπάνε πολύ τον λύκο Ζήκο και θέλουν να τον βοηθήσουν να κατακτήσει την καρδιά της αγαπημένης του. Κανένας δεν εκφράζει άσχημη κουβέντα γι' αυτόν. Χελώνα, λαγός αρκούδος, τυφλοπόντικας, βίδρα, νερόκοτα, κυπρίνοι, μέλισσες συνωμοτούν και τα καταφέρνουν για το καλό του φίλου τους.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ένα μεγάλο βουνό είναι το περιβάλλον στο οποίο τοποθετείται ο λύκος και σε αυτή την ιστορία. Ένα βουνό με πλούσια πανίδα και χλωρίδα. Μέσα από την ιστορία γίνεται γνωστό ότι ήταν η πρώτη φορά που έκανε εκείνος φωλιά. Μέχρι τώρα, δεν έχει μόνιμη κατοικία καθώς *«Ο Ζήκος συνήθως κοιμόταν σε σπηλιές ή σε φωλιές φίλων που είχαν μετακομίσει.»* Τώρα όμως, για να κάνει οικογένεια με τη λύκαινα, χρειαζόταν μια μόνιμη φωλιά. Ο συγγραφέας επισημαίνεται πως δίνει όνομα και στο αρσενικό (Ζήκος) και στο θηλυκό (Σωσώ).

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο Λύκος Ζήκος απεικονίζεται με γκρι και λευκό χρώμα. Η μουσούδα του είναι μακριά, τα αυτιά του έχουν τριγωνικό σχήμα, και τα μάτια του είναι πολύ μικρά. Το μέγεθός του είναι μικρό, και δε διακοσμείται από ρούχα. Εικονογραφείται φυσικά μόνο με το τρίχωμά του. Το ίδιο και η αγαπημένη του λύκαινα Σωσώ. Στις εικόνες που εμφανίζονται και οι δύο, η λύκαινα ξεχωρίζει από ένα διακοσμητικό λουλούδι που έχει στο κεφάλι της. Οι λύκοι απεικονίζονται σε διάφορες στάσεις, στα δύο πόδια, στα τέσσερα, αλλά και καθιστοί. Χαρακτηριστικό επίσης είναι, πως απουσιάζουν τελείως τα δόντια των λύκων από την εικονογράφηση τους.

2.1.6.13 Lallemand, O. (2013). *Ο λύκος Ζαχαρίας θέλει να γίνει σταρ*, μτφρ. Σ. Παλάκη. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Η ιστορία περιληπτικά

Ο λύκος Ζαχαρίας αναζητά το επάγγελμά του. Ψάχνει να ανακαλύψει σε ποιόν τομέα έχει ταλέντο. Με την προτροπή των άλλων φίλων του δοκιμάζει να γίνει ζωγράφος, ποιητής, γλύπτης, κωμικός, μέχρι και ηθοποιός για τον ρόλο του κακού λύκου. Ωστόσο, σε κανέναν από αυτούς τους τομείς δε τα καταφέρνει. Όταν όμως ο σκηνοθέτης της οντισιόν άκουσε την δυνατή φωνή που έβγαλε, τον παρακίνησε να δοκιμάσει τη τύχη του σαν ροκ σταρ. Τελικά, ο λύκος Ζαχαρίας, με την ωραία του τη φωνή, κάνει ένα συγκρότημα με άλλα ζώα που γίνεται γνωστό σε όλο τον κόσμο.

Ανάλυση κειμένου

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Ο λύκος Ζαχαρίας είναι ένας ονειροπόλος, ευγενικός και φυσιολάτρης λύκος. Ακούει τις προτάσεις και τις γνώμες των άλλων ζώων, και θέλει να ανακαλύψει σε ποιόν καλλιτεχνικό τομέα έχει ταλέντο. Έχει όρεξη, θέληση, και επιμονή να δοκιμάσει τις ικανότητες του. Δεν τα καταφέρνει όμως ούτε σαν ζωγράφος, ούτε σαν ποιητής, ούτε σαν γλύπτης, ούτε σαν κωμικός όπως του λένε οι φίλοι του. Επιπλέον, εμφανίζεται και φοβισμένος μπροστά στους υπόλοιπους λύκους που περιμένουν για την οντισιόν, για το ρόλο του Μεγάλου Κακού Λύκου, καθώς έδειχναν πολύ κακοί «Πόσο κακοί δείχνουν όλοι αυτοί οι λύκοι!». Τέλος, ο λύκος είναι φιλικός με τα υπόλοιπα ζώα, και προτιμάει αντί να τραγουδάει μόνος του να κάνει ένα συγκρότημα με τους φίλους του.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Κανένα από τα υπόλοιπα ζώα-ήρωες της ιστορίας δεν εμφανίζεται αρνητικό προς τον χαρακτήρα του λύκου. Μονάχα εκφράζουν μια απόρριψη των κατορθωμάτων του στους διάφορους τομείς. Η απόρριψη αυτή, από άλλα ζώα είναι ευγενική και από άλλα όχι. Η ανταπόκριση των φίλων του στη πρότασή του να συνεργαστούν, ώστε να κάνουν ένα συγκρότημα, ήταν θετική και η μεταξύ τους συνεργασία είχε πολύ μεγάλη επιτυχία. Μια αξιοσημείωτη εικονογραφική πληροφορία, είναι πως ένα μέλος του συγκροτήματος είναι αρνί. Ακόμη, όλα τα υπόλοιπα ζώα του δάσους, δείχνουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον να δούνε τον λύκο με το συγκρότημά του να ερμηνεύει.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Όπως μας πληροφορεί κυρίως η εικονογράφηση, το περιβάλλον του λύκου και σε αυτή την ιστορία είναι το δάσος, το οποίο μάλιστα εμπνέει τον καλλιτέχνη λύκο. Ο λύκος της ιστορίας αυτής, δε μένει έξω στο δάσος, αλλά έχει δικό του σπίτι με ένα τριθέσιο καναπέ, στον οποίο διαβάζει την εφημερίδα του πίνοντας το ρόφημά του.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου:**

Ο λύκος Ζαχαρίας εικονογραφείται με μαύρο και γκρι χρώμα και με φουντωτή ουρά. Έχει πολύ μακριά μουσούδα και τα κοφτερά του δόντια φαίνονται σε όλες τις εικόνες στις οποίες εμφανίζεται. Επισημαίνεται πως εμφανίζεται ντυμένος μόνο στον ρόλο του τραγουδιστή, κι όπως δείχνει η τελευταία εικόνα, δεν καθυστερεί και πολύ να τα πετάξει από πάνω του.

2.1.6.14 Πατρόκλου, Λ. (2015). *Ο Λάμπης Ένα λυκάκι μεγαλώνει στην Πίνδο*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.

Η ιστορία περιληπτικά

Η ιστορία του Λάμπη, του μικρού λύκου, έχει σκοπό να πληροφορήσει και να ευαισθητοποιήσει τους μικρούς αναγνώστες στην ανάγκη προστασίας των βιότοπων και της άγριας φύσης. Ο Λάμπης ζούσε στην Πίνδο μαζί με την αγέλη του και τον συνονόματο παππού του. Περνούσαν πολλές ώρες μαζί κι ο παππούς ως μεγαλύτερος του έδινε συμβουλές για την ζωή του. Το λυκάκι είχε μια πολύ καλή φίλη, την αρκούδα. Καθώς περνούσε ο καιρός η αγέλη του Λάμπη, εξαφανιζόταν και τελικά έμεινε μόνος. Παρέα είχε τα υπόλοιπα ζώα και την καλύτερή του φίλη, την αρκούδα. Όμως, η επιβίωση στο βουνό γινόταν πολύ δύσκολη. Η έλλειψη τροφής και οι φωτιές έκαναν τον Λάμπη να μεταφερθεί σε άλλο μέρος, κι εκεί ευτυχώς, συνάντησε άλλους λύκους κι ένιωσε ζεστασιά και χαρά.

Ανάλυση κειμένου

- **Ο χαρακτήρας του λύκου:**

Στον Λάμπη, το μικρό λυκάκι, αρέσει πολύ το παιχνίδι και το φαγητό. Ωστόσο, δε διευκρινίζεται μέσα στην ιστορία τι τρώει. Έχει φίλους τα άλλα ζώα του δάσους και μάλιστα, έχει αναπτύξει μια δυνατή φιλία με μια αρκούδα, απέναντι στην οποία είναι πολύ βοηθητικός. Όταν ο Λάμπης χάνει όλους τους λύκους της αγέλης του, στενοχωριέται πολύ και νιώθει πολύ μοναξιά αλλά και φόβο. Το λυκάκι παρουσιάζεται να δυσκολεύεται να βρει τροφή για να επιβιώσει. Το μέρος που μένει πλήττεται από πυρκαγιές και δεν μπορεί να κάνει τίποτα γι' αυτό, παρά μόνο να φύγει. Όταν το μικρό λυκάκι βρίσκει στο νέο του τόπο άλλους λύκους αισθάνεται ασφάλεια και ηρεμία. Ακόμη, το λυκάκι στην ιστορία αυτή, παρουσιάζεται να έχει την ευθύνη, να μάθει να προστατεύει τον εαυτό του από τα τσοπανόσκυλα.

- **Η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο:**

Όλα τα ζώα του δάσους είναι φίλοι με τον λύκο *«Η καλύτερή του φίλη ήταν η μικρή άρκτος που την έλεγαν Βάλια. Όλη μέρα έπαιζαν με τα άλλα ζώα του δάσους, μαλώνανε και ζανά φιλιώνανε»*.

- **Το περιβάλλον του λύκου:**

Ο Λύκος στο βιβλίο αυτό ζει σε ένα ελληνικό ψηλό βουνό, στο οποίο υπάρχουν και στην πραγματικότητα λύκοι. Δεν είναι μόνος του, αλλά μέσα σε μια αγέλη λύκων έχοντας συντροφιά τον παππού του. Το όνομά του, το κληρονόμησε από τον παππού και τον προπάππου του. Η έλλειψη τροφής και οι φωτιές που ξεσπούν στο δάσος τον ανάγκασαν να αναζητήσει καινούργιο μέρος *«Πήγε πιο βόρεια, σ' ένα άλλο, ακόμα πιο ψηλό βουνό.»*, αφού το να αναζητά τροφή στα πιο χαμηλά σημεία του βουνού, κοντά στους ανθρώπους και τα τσοπανόσκυλα, ήταν επικίνδυνο για εκείνον.

Ανάλυση εικόνας

- **Η εικονογράφηση του λύκου**

Καθώς η ιστορία έχει σκοπό να ευαισθητοποιήσει για τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των λύκων, όλοι οι λύκοι που εμφανίζονται στις σελίδες του βιβλίου, απεικονίζονται φυσικά και μονάχα με το τρίχωμά τους. Ενδιαφέρον σημείο είναι πως το χρώμα του Λάμπη και του παππού του είναι το ασημί, ενώ από την εικονογράφηση τους λείπουν τα δόντια από τα στόματά τους.

2.1.7 Συζήτηση των ευρημάτων

Στο σημείο αυτό καταγράφονται τα ποσοστά των επιμέρους κατηγοριών, βάσει των οποίων αναλύθηκαν τα παραπάνω εικονογραφημένα βιβλία. Σκοπός της συγκεκριμένης παρουσίασης είναι να παρουσιαστούν συγκεντρωτικά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη νέα ταυτότητα του λύκου στα εικονογραφημένα βιβλία, και οι στάσεις των άλλων ηρώων προς το πρόσωπό του.

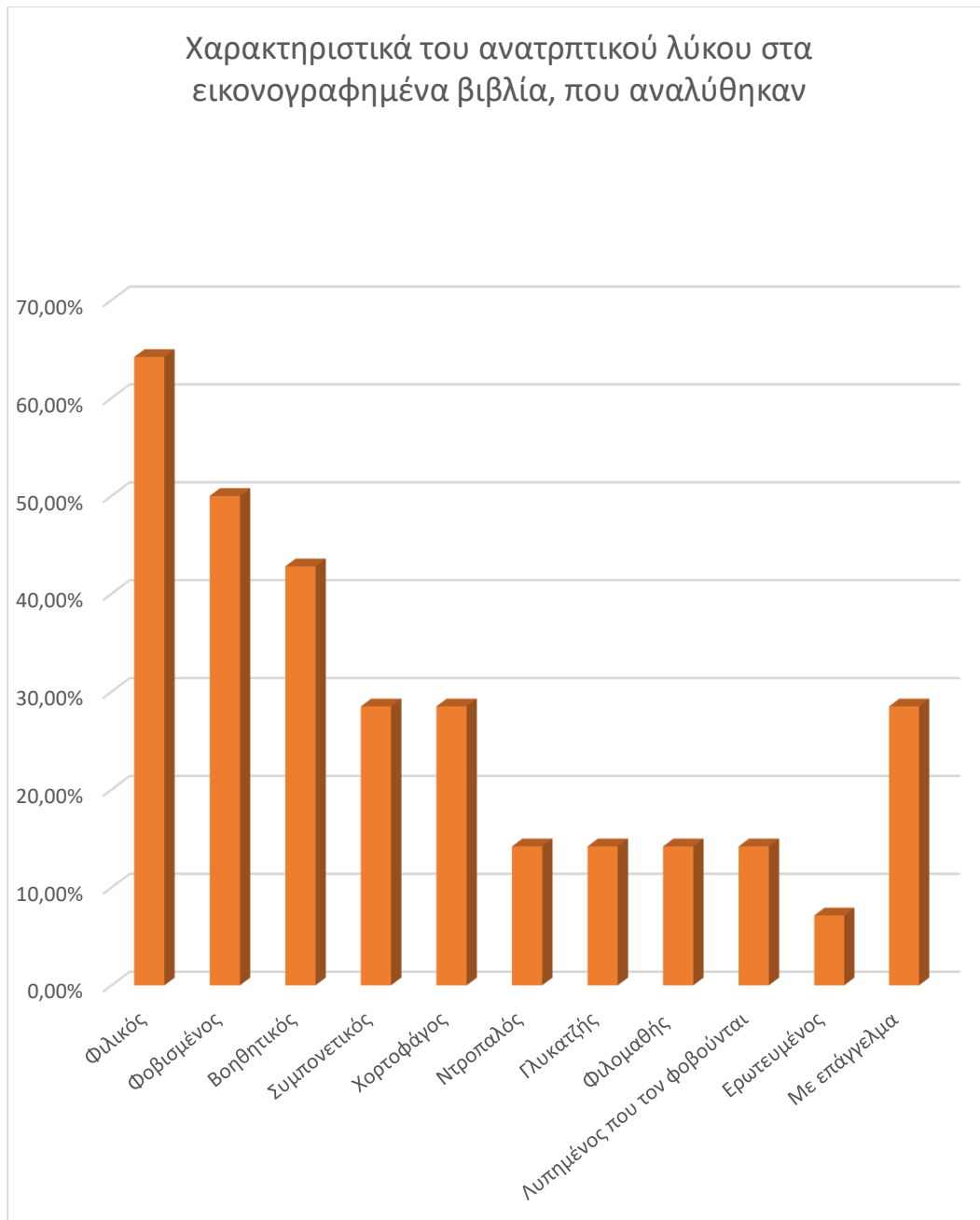
Ανάλυση κειμένου

- **Ως προς το ερώτημα «Ποιων κλασικών παραμυθιών είναι διακείμενα»:**

Από τα 14 εικονογραφημένα βιβλία που αναλύθηκαν τα 8, δηλαδή το 57,1%, αποτελούν διακείμενα κλασικών παραμυθιών. Από αυτά, το 28,5% αποτελεί διακείμενο του παραμυθιού της Κοκκινোসκουφίτσας, το 14,2% διακείμενο του παραμυθιού τα Επτά Κατσικάκια, το 7,1% διακείμενο του παραμυθιού τα Τρία Γουρουνάκια, και το 7,1% παρουσιάζει διακειμενικές αναφορές σε περισσότερα από ένα κλασικά παραμύθια.

- **Ως προς το «Ποιος είναι ο χαρακτήρας του λύκου»:**

Σχετικά με τον νέο ανατρεπτικό χαρακτήρα του λύκου στα εικονογραφημένα βιβλία που αναλύθηκαν, παρατηρείται πως οι συγγραφείς, προκειμένου να ανατρέψουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις απέναντι στο λύκο, του αποδίδουν μια πληθώρα χαρακτηριστικών που συνηγορούν υπέρ του. Η παρουσίαση του λύκου ως ένα φιλικό ζώο, που έχει ή θέλει να κάνει φίλους, εντοπίζεται στην πλειοψηφία των βιβλίων που αναλύθηκαν, δηλαδή στο 64,2% των βιβλίων. Το 50% του συνόλου των βιβλίων, προτείνουν λύκους φοβισμένους και τρομαγμένους, ενώ σε ένα μικρότερο ποσοστό βιβλίων, 42,8%, οι λύκοι είναι ιδιαίτερα βοηθητικοί κι εξυπηρετικοί προς τους ήρωες. Σε ποσοστό 28,5% του συνόλου των βιβλίων, οι λύκοι συστήνονται ως συμπονετικοί και με ενσυναίσθηση απέναντι στους υπόλοιπους ήρωες. Στο ίδιο ποσοστό των βιβλίων 28,5% συναντάμε λύκους χορτοφάγους. Περαιτέρω, στο 14,2% των βιβλίων που αναλύθηκαν σκιαγραφούνται λύκοι ντροπαλοί, γλυκατζήδες, φιλομαθείς και λύκοι, που νιώθουν λύπη, που οι άνθρωποι τους φοβούνται. Σε μικρότερο ποσοστό, 7,14% οι λύκοι δηλώνουν ερωτευμένοι. Αξιοσημείωτο είναι πως σε ποσοστό 28,5% του συνολικού αριθμού των βιβλίων που αναλύθηκαν, ο λύκος είναι κάτοχος κάποιου επαγγέλματος. Ακόμη, στο 21,4% των βιβλίων εμφανίζονται οι μητέρες των λύκων, οι οποίες λειτουργούν προστατευτικά προς τα λυκάκια τους. Ολοκληρώνοντας πρέπει να επισημανθεί ότι στο 28,5% των βιβλίων, η ανατρεπτική αλλαγή στον χαρακτήρα του λύκου έρχεται στο τέλος της ιστορίας. Παρακάτω ακολουθεί το σχετικό γράφημα, (Γράφημα: 1.1).

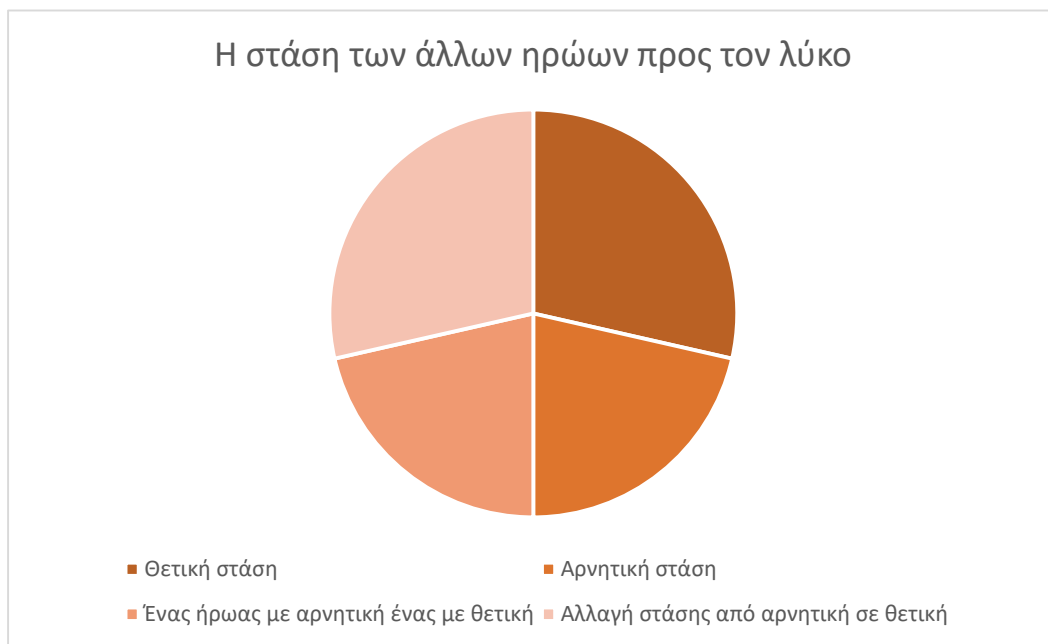


Γράφημα 1.1: Ραβδόγραμμα απεικόνισης των ποσοστών των βιβλίων, στα οποία συναντώνται τα συγκεκριμένα ανατρεπτικά χαρακτηριστικά του λύκου.

- Ως προς το «Ποια είναι η στάση των άλλων ηρώων προς τον λύκο»:

Αναφορικά με την στάση που κρατάνε οι ήρωες των ιστοριών που αναλύθηκαν, παρατηρείται πως στο 28,5% των βιβλίων, οι ήρωες έχουν θετική στάση

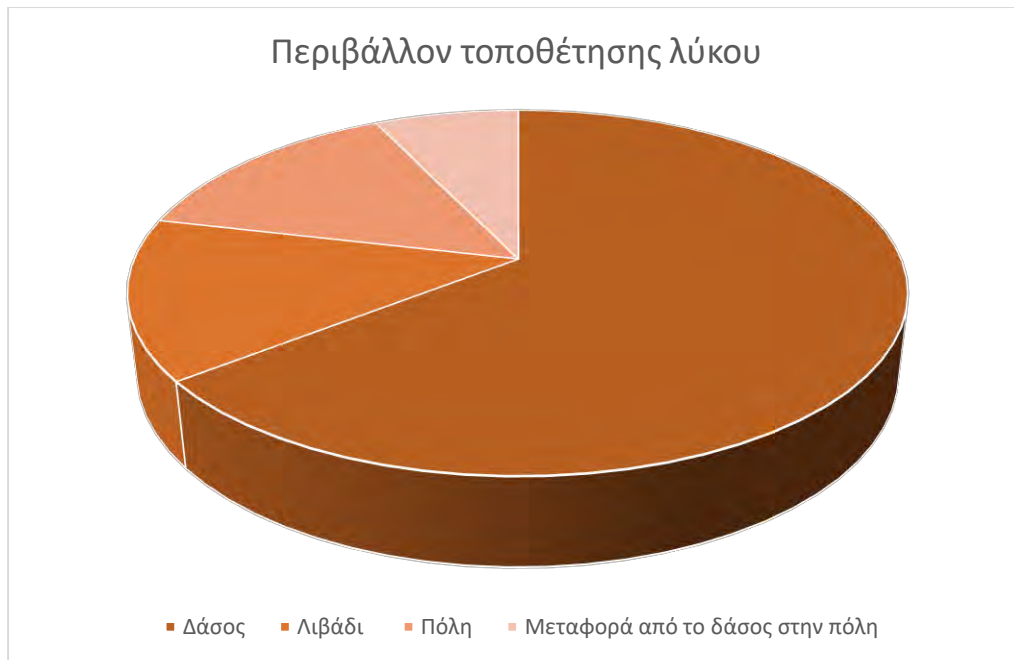
προς τον λύκο, από την αρχή ως το τέλος της ιστορίας. Στο 21,4% των βιβλίων, οι ήρωες έχουν από την αρχή ως το τέλος της ιστορίας αρνητική στάση απέναντι στο πρόσωπο του λύκου. Στο ίδιο ποσοστό, 21,4% οι ιστορίες των παραπάνω βιβλίων έχουν έναν ήρωα με αρνητική στάση απέναντι στο λύκο και έναν με θετική στάση, καθ' όλη την ιστορία. Τέλος, στο υπόλοιπο 28,5% των ιστοριών, οι ήρωες εμφανίζονται να αλλάζουν την αρχική αρνητική τους στάση προς το λύκο σε θετική.



Γράφημα 1.2: Πίτα για την στάση που διατηρούν οι άλλοι ήρωες των ιστοριών, απέναντι στον λύκο.

- **Ως προς το «Ποιο είναι το περιβάλλον τοποθέτησης του λύκου»:**

Στην πλειοψηφία των βιβλίων, δηλαδή στο 64,4%, ο λύκος τοποθετείται στο δάσος. Στο 14,2% των ιστοριών τοποθετείται σε λιβάδι, στο 14,2% στην πόλη, και στο υπόλοιπο 7,14% μεταφέρεται από το δάσος στην πόλη. (Γράφημα 1.3).



Γράφημα 1.3: Πίτα για το μέρος, στο οποίο τοποθετείται ο λύκος, στα εικονογραφημένα, που αναλύθηκαν.

Σε ποσοστό 50% των παραπάνω αναλυμένων βιβλίων, οι λύκοι των ιστοριών, κατέχουν δικό τους σπίτι, στο οποίο διαμένουν. Ακόμη, στο 50% των ιστοριών οι λύκοι παρουσιάζονται ενταγμένοι σε οικογενειακό πλαίσιο κι όχι μοναχικοί.

Τέλος, στις περισσότερες από τις μισές ιστορίες, στο 57,1% οι λύκοι διαθέτουν όνομα.

Ανάλυση εικόνας

- **Ως προς το «Ποια είναι η εικονογράφηση του λύκου»:**

Ο λύκος στο 78,5% του συνόλου των ιστοριών εικονογραφείται ανθρωπομορφικά και σε μικρότερο ποσοστό των βιβλίων, 57,1%, εμφανίζεται ντυμένος με ρούχα. Το γκρι χρώμα χρησιμοποιείται για την εικονογράφηση της πλειοψηφίας των λύκων στο 64,2% των ιστοριών, το καφέ ακολουθεί με ποσοστό

14,2%, ενώ το μαύρο, το ασημί και το γκριζομπλε, εντοπίζονται σε μικρότερο ποσοστό 7,14%, αντίστοιχα για το καθένα. Τέλος, αξιοπρόσεκτο είναι πως μόνο στο 50% των βιβλίων εικονογραφούνται τα κοφτερά δόντια των λύκων.

2.1.8 Συμπεράσματα-Συζήτηση

Στη συγκεκριμένη εργασία, αναλύθηκαν δεκατέσσερα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία, που συστήνουν στους αναγνώστες τους μια εκδοχή του λύκου, πολύ διαφορετική απ' αυτή που του έχουν καθιερώσει τα κλασικά παραμύθια. Τα βιβλία που χρησιμοποιήθηκαν, είναι γραμμένα από Έλληνες και ξένους συγγραφείς, και κυκλοφόρησαν στην Ελλάδα από το 2000 μέχρι σήμερα. Σχετικά με τις χρονολογίες κυκλοφορίας τους, παρατηρείται πως η οχταετία 2009-2017, είναι ιδιαίτερα πλούσια σε εκδοτική παραγωγή βιβλίων, που αποβλέπουν στην ανατροπή στερεότυπου του λύκου, σε αντίθεση με την οχταετία 2000-2008. Ακόμη, μια ματιά στους συγγραφείς των βιβλίων, δείχνει πως τόσο οι Έλληνες όσο και οι ξένοι, είναι ευαισθητοποιημένοι σ' αυτή την *έκστρατεία αποκατάστασης της τιμής*' (Τσιλιμένη, 2007) (σελ:87) των λύκων.

Επισημαίνεται επιπλέον, πως η πλειοψηφία των βιβλίων που αναλύθηκαν αποτελούν διακείμενα κλασικών παραμυθιών, τα οποία έχουν συντελέσει στην καθιέρωση του λύκου ως «Κακού». Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των σύγχρονων συγγραφέων φαίνεται πως συγκεντρώνει το παραμύθι της *Κοκκινοσκουφίτσας*, στο οποίο, τα επικείμενα θύματα του λύκου είναι άνθρωποι, σε αντίθεση με τα θύματα του στα *Τρία Γουρουνάκια*, και στα *Επτά Κατσικάκια*, που είναι ζώα κι ακολουθούν στις προτιμήσεις των συγγραφέων.

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν οι συγγραφείς στο χαρακτήρα του λύκου, αποβλέποντας στην αλλαγή των στάσεων και των αντιλήψεων των αναγνωστών, είναι ποικίλα και κάποια πολύ πρωτοποριακά. Ο φιλικός χαρακτήρας του λύκου, ο οποίος περιβάλλεται από φίλους, συναντάται στα περισσότερα βιβλία που εξετάστηκαν. Οι φοβισμένοι και τρομαγμένοι λύκοι, φαίνεται πως θεωρούνται από πολλούς συγγραφείς, ικανοί να αντιστρέψουν τον φόβο των αναγνωστών σε συμπόνια για το συγκεκριμένο ζώο. Επιπλέον, η σκιαγράφηση

του λύκου ως εξυπηρετικού ζώου, που παρέχει βοήθεια σε όποιον τη χρειάζεται, εντοπίζεται σχεδόν στα μισά από τα βιβλία της έρευνας ενισχύοντας τις θετικές στάσεις απέναντί του. Εκτός από φιλικούς, τρομαγμένους και βοηθητικούς λύκους, σε μικρότερα ποσοστά, εντοπίζονται λύκοι με συμπόνια και ενσυναίσθηση προς τους άλλους, λύκοι που λυπούνται που οι άνθρωποι τους φοβούνται, λύκοι ντροπαλοί, λύκοι που αγαπούν τα γλυκά, λύκοι που αγαπούν τα βιβλία και τη γνώση. Ενώ δε λείπουν οι χορτοφάγοι και οι ερωτευμένοι λύκοι.

Χαρακτηριστικό ακόμη είναι, το γεγονός ότι σε μερικά από τα παραπάνω βιβλία, ο λύκος έχει ταλέντο σε κάποιο επάγγελμα, απαλείφοντας έτσι, την εικόνα του κυνηγού με την οποία έχει συνδεθεί. Η παρουσίαση των θηλυκών λύκων είναι συνυφασμένη με στοργική μητρότητα και φροντίδα προς τα μικρά. Μια τακτική των συγγραφέων που εντοπίζεται και δείχνει έντονα την αντίθεση της καθιερωμένης κακιάς εικόνας του λύκου, προς την καινούργια καλή εικόνα του, είναι η έναρξη της ιστορίας με έναν κακό λύκο, που αποβλέπει να κάνει κακό, ο οποίος όμως στο τέλος, αλλάζει ριζικά συμπεριφορά.

Αναφορικά με τη στάση των υπόλοιπων ηρώων, απέναντι στο λύκο, συμπεραίνεται πως οι συγγραφείς, δε διατηρούν μια γραμμή πλευσης. Σε κάποιες ιστορίες, οι ήρωες έχουν σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας θετική στάση απέναντι στο λύκο. Άλλοτε πάλι, αρχικά είναι επιφυλακτικοί κι αρνητικοί, ενώ, μετά την γνωριμία τους μαζί του, τον συμπαθούν πολύ. Άλλες ιστορίες περιλαμβάνουν και ήρωες που είναι θετικοί και καλοσυνάτοι προς το πρόσωπό του, και ήρωες που θέλουν το κακό του. Ενώ δεν εκλείπουν και οι ιστορίες, στις οποίες οι ήρωες έχουν ολότελα αρνητική στάση απέναντί του, σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας.

Ένα βασικό συμπέρασμα σχετικά με το περιβάλλον, στο οποίο τοποθετείται ο λύκος, είναι πως η πλειοψηφία των συγγραφέων διατηρεί στα βιβλία, ως τόπο διαβίωσης, τον φυσικό χώρο των λύκων, δηλαδή το δάσος. Μικρότερη μερίδα συγγραφέων επιλέγει το λιβάδι, ενώ η αστική του τοποθέτηση σε μικρό ποσοστό βιβλίων, προκαλεί εντύπωση. Αξιοπρόσεκτο ακόμη, είναι το γεγονός πως το ήμισυ των βιβλίων, επιφυλάσσουν για τον λύκο ένα σπίτι, καθώς επίσης κι ένα ζεστό οικογενειακό περιβάλλον. Τα στοιχεία αυτά, συμβάλλουν την αποκοπή της εικόνας του λύκου, ως ένα απειλητικό ζώο, που τριγυρνάει στα δάση μοναχικό και ξεχασμένο και σπείρει τον φόβο σε ανθρώπους και ζώα.

Η οικογενειακή τοποθέτηση του λύκου, κάνει τον αναγνώστη, και κυρίως τον μικρό, να θεωρήσει το λύκο ως ένα ζώο που χρειάζεται προστασία και φροντίδα από τους μεγαλύτερους, όπως ακριβώς και τα μικρά παιδιά. Από την άλλη, τα ονόματα που τους δίνονται, σε περισσότερες από τις μισές ιστορίες, συμβάλλουν στην ενίσχυση του κύρους τους μέσα στην ιστορία, παύοντας πια οι λύκοι να παραμένουν απρόσωποι, που μόνο το επίθετο ‘κακός’, προσδιορίζει το χαρακτήρα τους.

Εξετάζοντας την εικονογράφηση των λύκων, είναι ξεκάθαρο πως η συντριπτική πλειοψηφία των εικονογραφημένων απεικονίζει τον λύκο των ιστοριών ανθρωπομορφικά, αφού παρουσιάζονται με ανθρώπινες συνήθειες, όπως το διάβασμα, το μαγείρεμα, η ποδηλασία, το περπάτημα στα δυο πόδια, κ.α. Ωστόσο, δεν εκλείπουν και οι ιστορίες, στις οποίες εικονογραφείται φυσικά. Το χρώμα, που προτιμάται από τους εικονογράφους, για την εικονογράφηση του λύκου είναι το γκρι και μετά το καφέ, ενώ το μαύρο σχεδόν απουσιάζει. Τελευταίο σημείο, που αξίζει αναφορά, σχετικά με τις εικονογραφικές τάσεις του λύκου, είναι πως στο ήμισυ των βιβλίων, οι εικονογράφοι αποφεύγουν να απεικονίσουν τα χαρακτηριστικά κοφτερά δόντια των λύκων, τα οποία παραπέμπουν στις διατροφικές τους συνήθειες, και στα ‘εγκλήματα’, που έχει διαπράξει στα κλασικά παραμύθια.

Κεφάλαιο Δεύτερο:

Έρευνα για τις απόψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τον ρόλο του λύκου

2.2.1 Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αφορά παιδιά προσχολικής ηλικίας και αποσκοπεί στη διερεύνηση των απόψεων τους σχετικά με τον λύκο, όπως τον έχουν γνωρίσει μέσα από τα βιβλία και τις ιστορίες. Όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, ο λύκος μέσα από μύθους και παραμύθια, καθιερώθηκε το κατεξοχήν φόβητρο της παιδικής λογοτεχνίας στοιχειώνοντας τα όνειρα των παιδιών. Η υπόθεση αυτή έχει στηριχθεί από ερευνητικά δεδομένα, τόσο σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, όσο και σε μεγαλύτερα παιδιά.

2.2.2 Το ερευνητικό ερώτημα

Η διατύπωση του ερευνητικού ερωτήματος είναι η εξής:

Κατά πόσο η ανάγνωση βιβλίων, τα οποία ανατρέπουν την εικόνα του λύκου, σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, συμβάλλει στην αλλαγή των αρχικών τους απόψεων για το ρόλο του λύκου.

2.2.3 Το ερευνητικό σχέδιο και η μέθοδος

Η ερευνητική στρατηγική, που ακολουθείται για την εκπόνηση της συγκεκριμένης έρευνας ανήκει στα πειραματικά προκαθορισμένα σχέδια, βασική προϋπόθεση των οποίων είναι ο τυχαίος καταμερισμός των συμμετεχόντων σε δυο ή και παραπάνω ομάδες (Robson, 2010). Συγκεκριμένα, αξιοποιείται ένα σχέδιο δύο

ομάδων, δηλαδή της ομάδας που δέχεται τον πειραματικό «χειρισμό» (*πειραματική ομάδα*) και της ομάδας που δε δέχεται κανέναν «χειρισμό» (*ομάδα ελέγχου*). Στις ομάδες αυτές, πραγματοποιείται *προ-έλεγχος*, πριν τον χειρισμό της μεταβλητής, και *μετα-έλεγχος*, μετά τον χειρισμό της μεταβλητής, και συγκρίνονται οι αλλαγές μεταξύ των δυο ελέγχων, στα άτομα των δυο ομάδων (Robson, 2010).

Για την παραγωγή δεδομένων κατά τη διαδικασία του προ και μετα-ελέγχου χρησιμοποιείται η μέθοδος της πλήρως δομημένης συνέντευξης. Σύμφωνα με τον Robson (2010) αυτός ο τύπος συνέντευξης, προϋποθέτει την παρουσία προκαθορισμένων και προ διατυπωμένων ερωτήσεων, οι οποίες μάλιστα συνήθως ακολουθούν και συγκεκριμένη σειρά διάταξης. Για το σκοπό αυτό, κατασκευάστηκε το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης (βλ. Παράρτημα Α), με κλειστές κι ανοιχτές ερωτήσεις, προσαρμοσμένες στην ηλικία των συμμετεχόντων. Οι ερωτήσεις της συνέντευξης, έγιναν στο κάθε παιδί ξεχωριστά και με συγκεκριμένη σειρά. Ακόμη, πρέπει να επισημανθεί πως η επανάληψη κάποιων ερωτήσεων, αποσκοπούσε στην αποσαφήνιση των λεγόμενων των συμμετεχόντων, αλλά και στην ενίσχυσή τους να δώσουν απάντηση. Σημειώνεται πως για τη συμμετοχή και την μαγνητοφώνηση των παιδιών, χορηγήθηκε στους γονείς έντυπο συγκατάθεσης (βλ. Παράρτημα Γ), με το οποίο επιβεβαιώνεται η διασφάλιση της ανωνυμίας και η χρήση των μαγνητοφωνήσεων για καθαρά ερευνητικούς σκοπούς. Ο συνολικός χρόνος (και των δυο συνεντεύξεων) για το κάθε παιδί κυμάνθηκε από 8 ως 13 λεπτά.

2.2.4 Το δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 22 παιδιά προσχολικής ηλικίας, (4,5 με 5,5 ετών). Συγκεκριμένα, στην έρευνα έλαβαν μέρος τα παιδιά από δυο τμήματα ενός δημόσιου νηπιαγωγείου της περιοχής του Βόλου, στο οποίο η ερευνήτρια έκανε την πρακτική της. Από το σύνολο των παιδιών, μια ομάδα 11 ατόμων αποτέλεσε την πειραματική ομάδα, στην οποία εισάχθηκε η ανεξάρτητη μεταβλητή (ανάγνωση ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων), και οι υπόλοιποι 11 συμμετέχοντες, συγκρότησαν την ομάδα ελέγχου.

2.2.5 Το εργαλείο

Το εργαλείο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για να ξαναελεγχθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων, μετά την εισαγωγή του, η ανεξάρτητη δηλαδή μεταβλητή, είναι τρία σύγχρονα εικονογραφημένα βιβλία, που ως κοινό γνώρισμα έχουν την ανατροπή της εικόνας του λύκου. Το πρώτο εικονογραφημένο βιβλίο, που χρησιμοποιήθηκε, είναι «*Ο λύκος Ζαχαρίας θέλει να γίνει σταρ*» (2014) της Orianne Lallemand, το οποίο αποτελεί ένα από τα πέντε βιβλία της συλλογής, που αναφέρονται στις περιπέτειες του λύκου Ζαχαρία. Το συγκεκριμένο βιβλίο επιλέχθηκε, καθώς ο λύκος της ιστορίας παρουσιάζεται σε μια πρωτότυπη αναζήτηση επαγγέλματος, το οποίο δεν έχει καμία σχέση με το κυνήγι άλλων ζώων. Το δεύτερο βιβλίο έχει τίτλο «*Ένας πολύ γλυκός λύκος!*» (2001) της Λυδίας Βαρβαρούση. Το βιβλίο αυτό επιλέχθηκε, καθώς συστήνει στους αναγνώστες του έναν λύκο, να συμφιλιώνεται με τα πρόβατα, που παραδοσιακά αποτελούν θηράματά του. Το τρίτο βιβλίο που επιλέχθηκε για τους σκοπούς της έρευνας είναι της Μαρίνας Γιώτη, με τίτλο «*Σκουφοκοκκινίτσα*» (2016). Το συγκεκριμένο βιβλίο αποτελεί διακεείμενο του παραμυθιού της Κοκκινοσκουφίτσας, και επιλέχθηκε, καθώς δίνει μια καινούργια εκδοχή για τα γεγονότα της γνωστής ιστορίας, η οποία συνηγορεί υπέρ του λύκου, και ενοχοποιεί ολοκληρωτικά τον κυνηγό.

2.2.6 Η διαδικασία

Η έρευνα διεξήχθη τον Απρίλιο του 2017. Επισημαίνεται πως η ερευνήτρια, πριν τη διεξαγωγή της έρευνας, είχε για δυο εβδομάδες προσωπική αλληλεπίδραση, σε καθημερινή βάση με τα παιδιά της έρευνας, καθώς πραγματοποιούσε την πρακτικής της στο συγκεκριμένο νηπιαγωγείο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε διαδοχικά, με χρονική απόσταση τριών εβδομάδων στα δυο τμήματα. Για την ολοκλήρωση της έρευνας χρειάστηκαν δυο μέρες για το κάθε τμήμα.

Συγκεκριμένα, την πρώτη μέρα πραγματοποιήθηκε ο προ-έλεγχος των απόψεων των παιδιών για τον λύκο. Σ' αυτό το στάδιο, ένα-ένα τα παιδιά μαζί με την ερευνήτρια, έβγαιναν έξω από τη τάξη, στον προθάλαμο του νηπιαγωγείου, για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων. Στη συνέχεια, αφού ερωτήθηκαν όλα τα παιδιά, η ερευνήτρια συγκέντρωσε τα παιδιά στη γωνιά της συζήτησης, παρουσίασε το εξώφυλλο και το τίτλο του βιβλίου: «*Ο λύκος Ζαχαρίας θέλει να γίνει σταρ*» και μετά

από τις υποθέσεις των παιδιών, για το τι μπορεί να λέει το βιβλίο, προχώρησε στην ανάγνωση του, η οποία διήρκησε γύρω στα 15'. Μετά την ολοκλήρωση της ανάγνωσης, ακολούθησε η ίδια διαδικασία με το βιβλίο, «Ένας πολύ γλυκός λύκος». Εδώ πρέπει να αναφερθεί πως κάποια από τα παιδιά, φάνηκε να έχουν διαβάσει το συγκεκριμένο βιβλίο, καθώς υπήρχε και στη βιβλιοθήκη του σχολείου της τάξης τους.

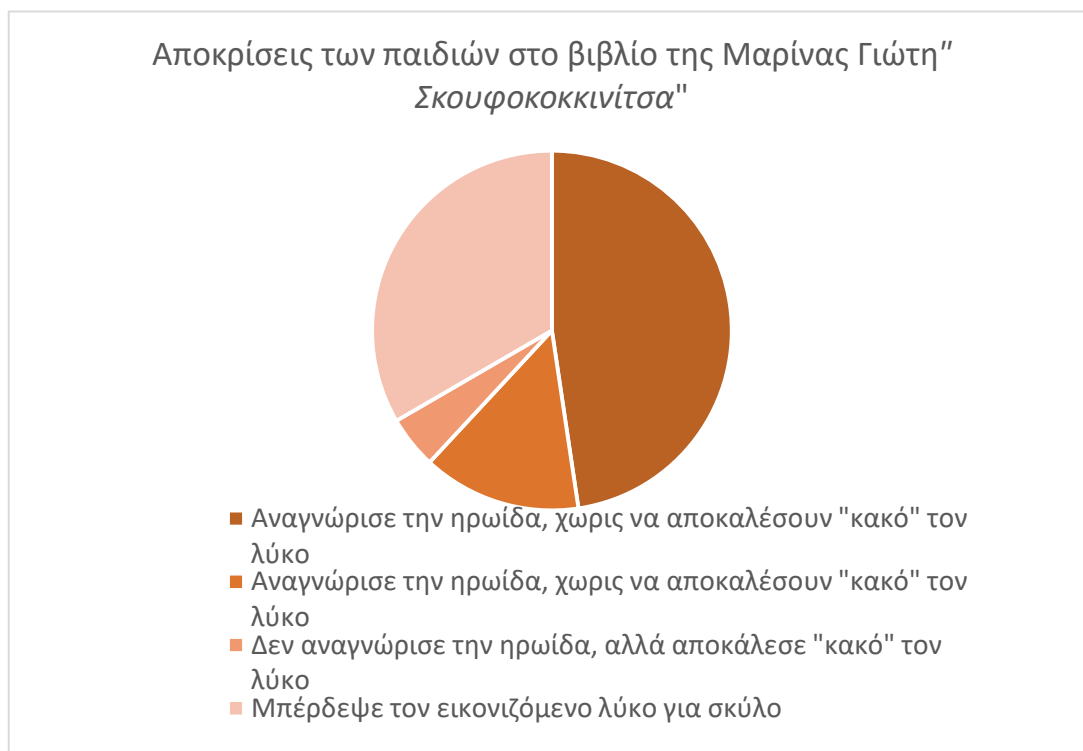
Τη δεύτερη μέρα, η ερευνήτρια προχώρησε στην ανάγνωση του τρίτου βιβλίου, με τίτλο «Σκουφοκοκκινίτσα». Κατά την επεξεργασία του εξωφύλλου, πολλά από τα παιδιά αναγνώρισαν τη διακειμενική σύνδεση με το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας και η ερευνήτρια για να τραβήξει το ενδιαφέρον και την προσοχή των παιδιών, τους ανέφερε πως πρόκειται να ακούσουν κάτι εντελώς καινούργιο, που αλλάζει τα όσα ξέρουν για την ιστορία της Κοκκινোসκουφίτσας. Η ανάγνωση αυτού του εικονογραφημένου διήρκησε γύρω στα 25'. Μετά το πέρας της ανάγνωσης, προς το τέλος του ημερήσιου προγράμματος, πραγματοποιήθηκε ο μετα-έλεγχος των απόψεων των παιδιών για το ρόλο του λύκου, για να διαπιστωθούν τυχόν αλλαγές στις απόψεις τους, μετά την ανάγνωση των εικονογραφημένων.

Σημειώνεται πως η ερευνήτρια, πριν την ανάγνωση των εικονογραφημένων, είχε αφιερώσει αρκετό χρόνο για την προετοιμασία των αναγνώσεών της, προκειμένου να κατακτήσει καλά το υλικό και να επεξεργαστεί τον τελικό τρόπο ανάγνωσης (Τσιλιμένη, 2011). Ακόμη, κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης η ερευνήτρια χρησιμοποίησε ανάλογες διακυμάνσεις στην ένταση και τη χροιά της φωνής της και προσπάθησε να κάνει την ανάγνωση πιο παραστατική με μορφασμούς και αντίστοιχα βλέμματα (Τσιλιμένη, 2011).

Η ανάγνωση των βιβλίων πραγματοποιήθηκε μόνο στα 11 από τα 22 παιδιά του δείγματος, που αποτέλεσαν την πειραματική ομάδα. Ενώ στα υπόλοιπα έντεκα, έγιναν μόνο οι συνεντεύξεις. Οι συνεντεύξεις του προ-ελέγχου, περιλάμβαναν κάποιες επιπλέον ερωτήσεις, πάνω στα εξώφυλλα των βιβλίων «Σκουφοκοκκινίτσα», «Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια» και «Τα τρία απαίσια γουρουνάκια», για την πιθανή εκμείευση περαιτέρω απόψεων για τον ρόλο του λύκου. Οι υπόλοιπες ερωτήσεις ήταν ακριβώς οι ίδιες και στις δυο συνεντεύξεις.

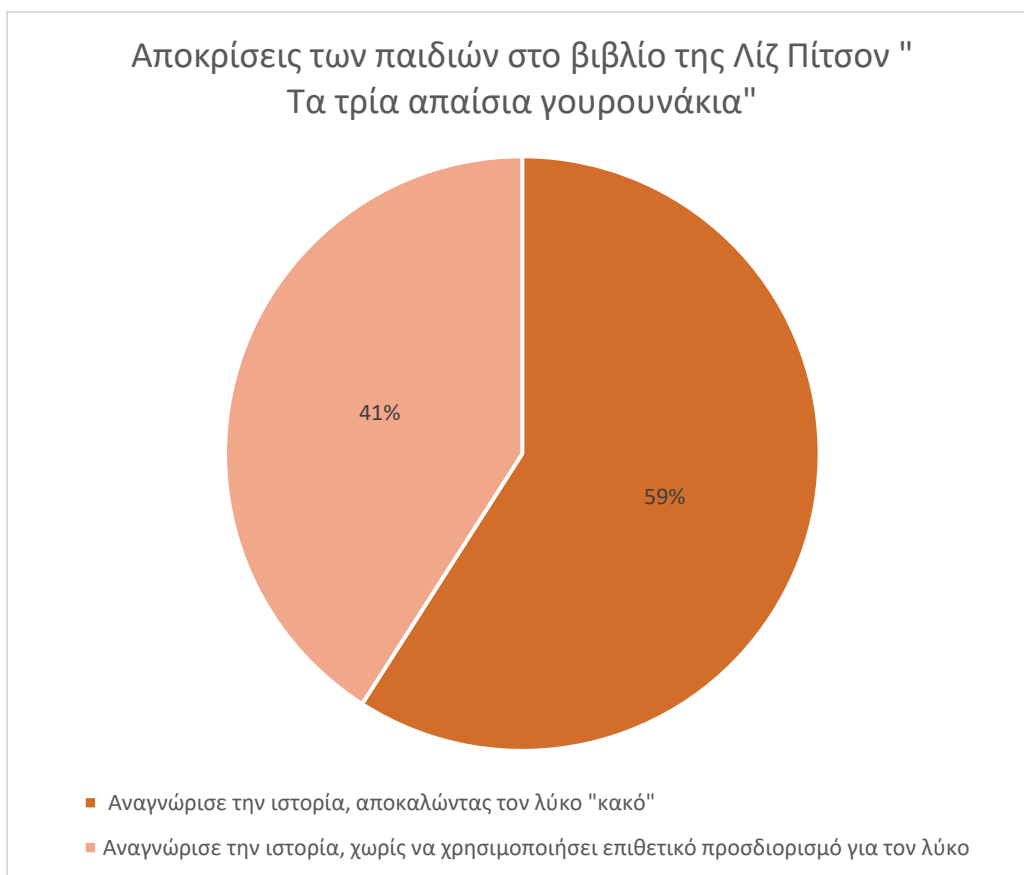
2.2.7 Σχολιασμός των ευρημάτων

Κατά την εισαγωγική φάση της έρευνας, που βασίστηκε στην επίδειξη εξωφύλλων τριών σύγχρονων εικονογραφημένων βιβλίων, οι απαντήσεις των παιδιών ήταν οι εξής: Στο βιβλίο της Μαρίνας Γιώτη *Σκουφοκοκκινίτσα* (2016), το 45,4% του δείγματος, αναγνώρισε πως το εικονογραφούμενο κορίτσι είναι η Κοκκινোসκουφίτσα χωρίς να χρησιμοποιήσει τον επιθετικό προσδιορισμό «κακός» για τον λύκο ενώ το 13,6% χαρακτήρισε τον εικονιζόμενο λύκο «κακό». Ακόμη ένα μικρό ποσοστό 4,5%, αποκάλεσε τον λύκο, που του παρουσιάστηκε ως «κακό», χωρίς να αντιληφθεί, πως το εικονιζόμενο κορίτσι είναι η Κοκκινোসκουφίτσα. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των παιδιών σε ποσοστό 31,8%, που αντιλαμβάνονται τον λύκο του εξωφύλλου ως σκύλο. Μάλιστα από το ποσοστό αυτό, το 18,1% αναγνωρίζει την Κοκκινোসκουφίτσα, χωρίς να κάνει λόγο για λύκο, αλλά για σκύλο.



Γράφημα 2.1: Πίτα για τον τρόπο, που τα παιδιά αποκρίθηκαν στον εικονιζόμενο λύκο, στο εξώφυλλο του βιβλίου «*Σκουφοκοκκινίτσα*».

Η ανταπόκριση των παιδιών στο βιβλίο της Λίζ Πίτσον *Τα τρία απαίσια γουρουνάκια* (2014) έδειξε πως το 59%, αναγνωρίζοντας πως πρόκειται για την ιστορία, που ήδη γνωρίζουν, αποκάλεσε τον παρουσιαζόμενο λύκο «κακό» και το 40,9% δεν χρησιμοποίησε κανέναν σχετικό προσδιορισμό. Σχετικά με το εξώφυλλο του βιβλίου της Ρένας Ρώσση-Ζαΐρη *Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια* (2015), φάνηκε πως κανένα παιδί του δείγματος δεν γνώριζε την ιστορία και κανένα δεν αποκάλεσε τους εικονιζόμενους λύκους ως «κακούς».



Γράφημα 2.2: Πίτα για τον τρόπο, που τα παιδιά αποκρίθηκαν στον εικονιζόμενο λύκο, στο εξώφυλλο του βιβλίου « Τα τρία απαίσια γουρουνάκια».

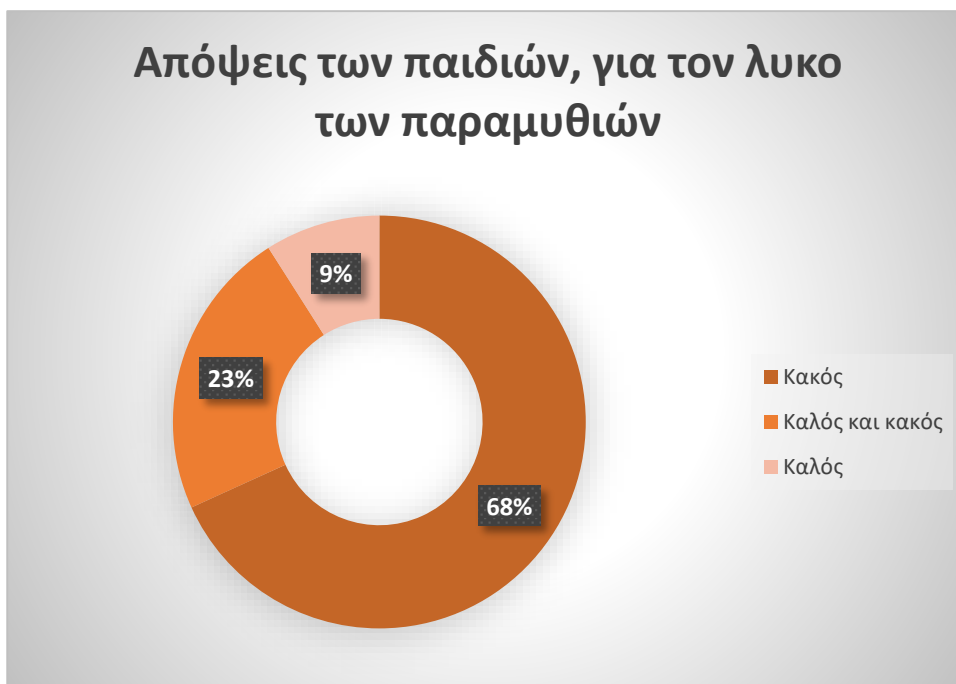
Σχετικά με την ερώτηση για το ποια παραμύθια γνωρίζουν, που να παίζει ο λύκος, το παραμύθι, το οποίο αναφέρθηκε από το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών, 94,4%, είναι *Τα Τρία Γουρουνάκια*. Ακολουθεί η *Κοκκινοσκουφίτσα*, που αναφέρεται από το 77,2% των παιδιών, και μικρότερο ποσοστό των παιδιών, 45,4%, αναφέρουν

Τα Επτά Κατσικάκια. Ακόμη, πρέπει να τονιστεί πως μόνο το 13,6% των παιδιών ανέφεραν σύγχρονα εικονογραφημένα βιβλία, τα οποία παρουσιάζουν το λύκο ανατρεπτικά. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι πως στη διαδικασία του μετα-ελέγχου, από τα 11 παιδιά της πειραματικής ομάδας, μόνο τα δύο (18,1%) αναφέρθηκαν στα ανατρεπτικά βιβλία, τα οποία διαβάσαμε.



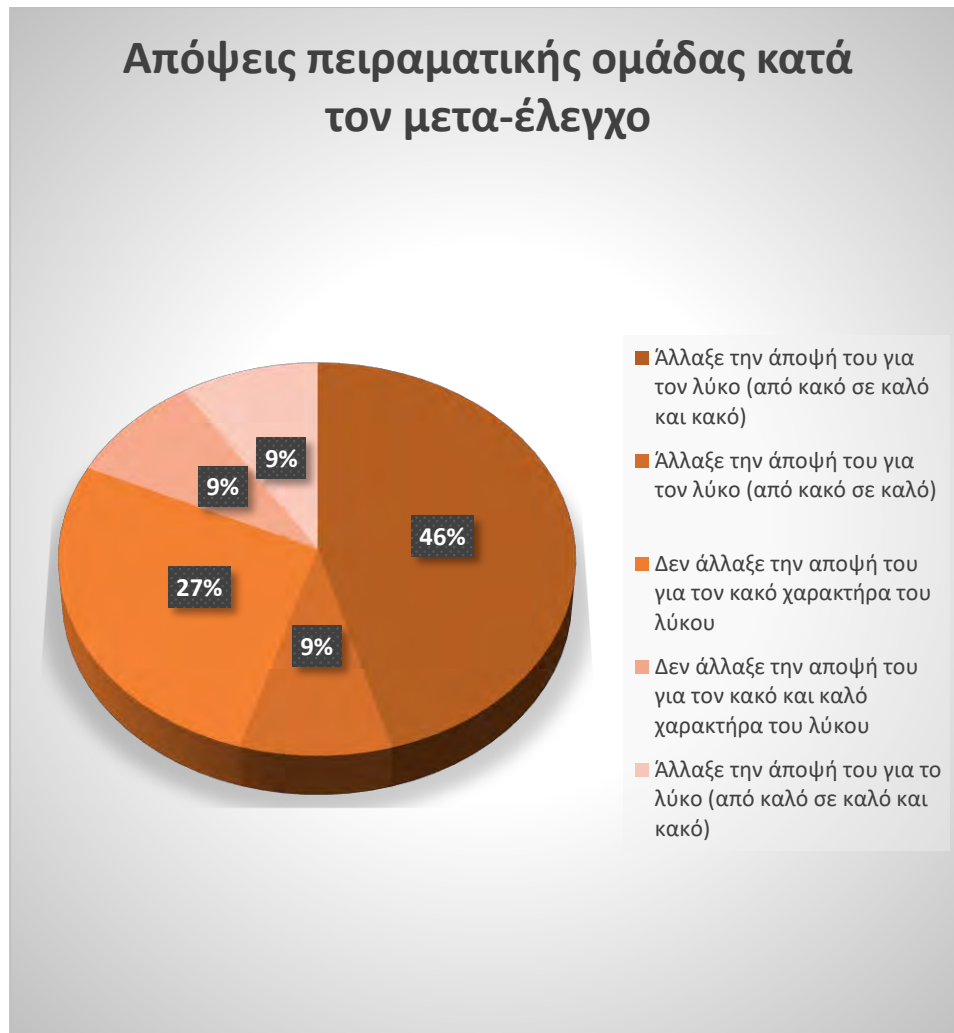
Γράφημα 2.3: Ραβδόγραμμα απεικόνισης των παραμυθιών με λύκους, που ανέφεραν τα παιδιά.

Οι απαντήσεις των παιδιών, μαρτυρούν πως η συντριπτική πλειοψηφία, 68%, προσλαμβάνει τον λύκο μέσα από τα παραμύθια αρνητικά αποκαλώντας τον κακό. Μια μικρή μερίδα του δείγματος, το 22,7%, αναφέρει πως ο λύκος στα παραμύθια είναι κάποιες φορές κακός και κάποιες άλλες καλός, ενώ μόλις το 9% των παιδιών, αναγνωρίζει τον λύκο των παραμυθιών ως καλό. Ακόμη, οι αποκρίσεις του μεγαλύτερου μέρους του δείγματος δηλαδή του 77,2%, αποκαλύπτουν μια αντιστοιχία ανάμεσα στον τρόπο, με τον οποίο προσλαμβάνουν τον λύκο μέσα από την παιδική λογοτεχνία, και στις απόψεις τους για τον χαρακτήρα, που έχει ένα λύκος. Ακολουθεί το σχετικό γράφημα, (γράφημα 2.4).



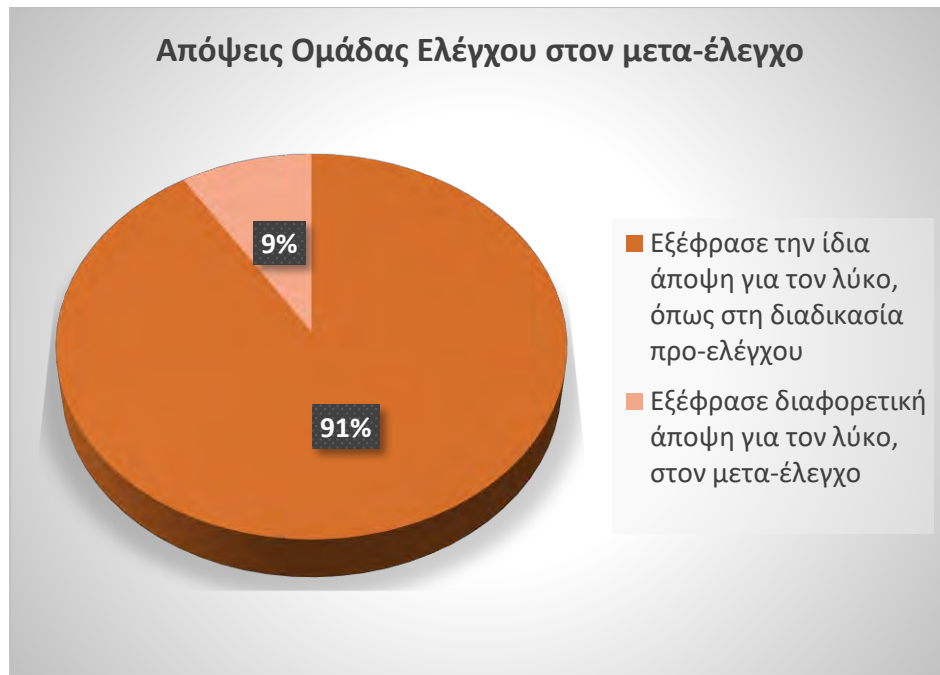
Γράφημα 2.4: Δακτύλιος για τις απόψεις του συνόλου των παιδιών, για τον λύκο των παραμυθιών.

Αναφορικά με τον μετά-έλεγχο της πειραματικής ομάδας (11 παιδιά), για την ανίχνευση της επίδρασης των μεταβλητών, που εισήχθησαν, δηλαδή των τριών ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων, τα αποτελέσματα είναι τα εξής: Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, δηλαδή το 45,4% φάνηκε να αλλάζει την αρχική αρνητική του άποψη για τον λύκο, κι από «κακό» να τον θεωρεί τόσο «κακό» όσο και «καλό». Ωστόσο, μόλις το 9%, εξέφρασε διαμετρικά αντίθετη άποψη από την αρχική, χαρακτηρίζοντας τον λύκο από «κακό», «καλό». Σε ποσοστό 27,2%, οι απόψεις των παιδιών εξακολούθησαν να είναι οι ίδιες και να επιμένουν στον «κακό» χαρακτήρα του λύκου. Επιπλέον, το 9%, τόσο πριν όσο και μετά την ανάγνωση των βιβλίων, χαρακτήρισε το λύκο τόσο καλό, όσο και κακό. Τέλος, ένα ποσοστό 9%, χαρακτήρισε μετά την ανάγνωση των βιβλίων, τον λύκο και «καλό» και «κακό», ενώ στην αρχική φάση τον χαρακτήρισε αποκλειστικά «καλό».



Γράφημα 2.5: Πίτα για τις αλλαγές και μη αλλαγές στις απόψεις της πειραματικής ομάδας, κατά τον μετα-έλεγχο.

Από την άλλη μεριά, τα αποτελέσματα της ομάδας ελέγχου (11 παιδιά), δείχνουν πως η συντριπτική πλειοψηφία, το 90,9%, εξέφρασε την ίδια άποψη για τον λύκο, τόσο στην διαδικασία του προ- όσο και στη διαδικασία του μετα-ελέγχου. Μόνο το 9%, της ομάδας ελέγχου, εξέφρασε διαφορετική άποψη για τον λύκο στη φάση του μετα-ελέγχου.



Γράφημα 2.6: Πίτα για τις αλλαγές και μη αλλαγές στις απόψεις της ομάδας ελέγχου, κατά τον μετα-έλεγχο.

Το τελευταίο ερώτημα της έρευνας, το οποίο διερευνά την προτίμηση των παιδιών σε παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους, αποκαλύπτει το υπέρμετρο προβάδισμα, 81,8%, στην προτίμηση του καλού λύκου, έναντι του κακού, 9%, ενώ το υπόλοιπο 9% του δείγματος, εξέφρασε προτίμηση σε παραμύθια και με καλούς και με κακούς λύκους. Παρακάτω παρατίθεται το σχετικό γράφημα, (Γράφημα 2.7).



Γράφημα 2.7: Πίτα για τον χαρακτήρα του λύκου, που προτιμούν τα παιδιά μέσα στις ιστορίες.

2.2.8 Συζήτηση-Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας, τα παιδιά χαρακτηρίζουν τους λύκους γνώριμων παραμυθιών (*Κοκκινোসκουφίτσα*, *Τρία Γουρουνάκια*) ως «κακούς», ενώ για τους λύκους των ιστοριών, τις οποίες δεν έχουν διαβάσει δεν χρησιμοποιούν ούτε αρνητικούς ούτε θετικούς προσδιορισμούς. Ωστόσο, φάνηκε τα παιδιά να χαρακτηρίζουν «κακό» τον λύκο από τα *Τρία Γουρουνάκια*, σε μεγαλύτερο ποσοστό, από τον λύκο της *Κοκκινোসκουφίτσας*. Αυτό ίσως να οφείλεται στις ποικίλες και διαφορετικές εκδοχές του παραμυθιού της *Κοκκινোসκουφίτσας*, που έχουν κυκλοφορήσει την τελευταία εικοσιπενταετία, και ανατρέπουν τον κακό ρόλο του λύκου (Τσιλιμένη, 2007· Τσιβούλη, 2015). Επιπλέον, οι απαντήσεις των παιδιών, τα οποία μέρδεναν τον εικονιζόμενο λύκο του εξωφύλλου της *Σκουφοκοκκινίτσας*, με σκύλο, καταδεικνύει τον δυναμικό και καθοριστικό ρόλο της εικονογράφησης.

Ένα ακόμη εύρημα, αποκαλύπτει πως τα παραμύθια προηγούμενων αιώνων, που καθιέρωσαν την κακή κι τρομακτική εικόνα του λύκου, εξακολουθούν να είναι

σχεδόν τα μοναδικά στις απαντήσεις των παιδιών, στην ερώτηση σχετικά με το ποια παραμύθια γνωρίζουν, που να παίζει ο λύκος. Παρά την πληθώρα βιβλίων, που κυκλοφορούν τα τελευταία χρόνια, όπως κατέδειξε και η παραπάνω έρευνα και προτείνουν μια εναλλακτική εικόνα του λύκου, ελάχιστα παιδιά φάνηκε να είναι εξοικειωμένα με τέτοιου είδους σύγχρονα ανατρεπτικά βιβλία. Ακόμη, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν πως, το ποσοστό της πειραματικής ομάδας, που έδειξε να θυμάται και να αναφέρει στον μετα-έλεγχο, τα βιβλία, που προηγουμένως είχαμε διαβάσει, ήταν μικρό, ενώ παρατηρήθηκε πως τα παιδιά δεν είχαν συγκρατήσει τους τίτλους τους. Αυτό υπονοεί ίσως, όχι την άγνοια σύγχρονων ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων, αλλά την έλλειψη συστηματικής ανάγνωσης τέτοιων βιβλίων, που θα εξοικείωνε τα παιδιά με τους τίτλους τους, όπως είναι εξοικειωμένα με τους τίτλους των πολυδιαβασμένων κλασικών παραμυθιών.

Σχετικά με τον τρόπο που τα παιδιά προσχολικής ηλικίας προσλαμβάνουν τον χαρακτήρα του λύκου των παραμυθιών, η έρευνα έδειξε πως τα περισσότερα παιδιά εκτιμούν τον λύκο ως κακό, χωρίς ωστόσο να εκλείπουν οι περιπτώσεις των παιδιών, που τον αναγνωρίζουν κι ως καλό. Το εύρημα αυτό συνάδει με την έρευνα των Prokop, Usak και Erdogan (2011), που αποκάλυψε σε μεγάλο βαθμό, μια αρνητική πρόσληψη του λύκου μέσα από τις ιστορίες σε παιδιά δημοτικού. Οι απαντήσεις των παιδιών, που χρησιμοποιήθηκαν για να δικαιολογήσουν τον κακό ή καλό χαρακτήρα του λύκου αποδεικνύουν την επιρροή της παιδικής λογοτεχνίας στην διαμόρφωση απόψεων. Σχεδόν όλα τα παιδιά αναφέρθηκαν σε συγκεκριμένα παραδείγματα της δράσης του λύκου μέσα στην παιδική λογοτεχνία: «*Επειδή έφαγε τη γιαγιά της Κοκκινοσκουφίτσας και φύσηξε τα σπίτια από τα Τρία Γουρουνάκια*» (βλ. παράρτημα σελ. 100), «*Γιατί τρώει τα τρία Κατσικάκια, και τα Τρία Γουρουνάκια.*» (βλ. παράρτημα σελ. 113), «*Θέλει να φάει την Κοκκινοσκουφίτσα...Και, στα Τρία Γουρουνάκια, θέλει να φάει τα τρία γουρουνάκια.*» (βλ. παράρτημα σελ. 154). Η μεγάλη αντιστοιχία που βρέθηκε ανάμεσα στον τρόπο, που τα παιδιά προσλαμβάνουν κι εκτιμούν τον λύκο των ιστοριών, που διαβάζουν, και στις απόψεις τους για τον χαρακτήρα του, δείχνει πως όταν ο λύκος γίνεται αντιληπτός από τα παιδιά αρνητικά, το πιθανότερο είναι να εκφραστούν αρνητικές απόψεις για τη φύση και τον χαρακτήρα του, κι αντίστοιχα θετικές απόψεις, όταν ο λύκος προσλαμβάνεται θετικά. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί η περίπτωση δυο παιδιών, που ενώ αποδέχονται τον λύκο των παραμυθιών ως «καλό», εκφράζουν ιδιαίτερα αρνητικές απόψεις για τον

αληθινό λύκο. Αυτός ο διαχωρισμός μεταξύ αληθινού και ψεύτικου λύκου, στον οποίο προχώρησαν τα δύο παιδιά της έρευνας, έρχεται σε αντίθεση με την έρευνα του Καρακίτσιου (1996), στην οποία τα παιδιά φάνηκε να θεωρούν τον λύκο υπαρκτό μονάχα μέσα στα παραμύθια.

Το σημαντικότερο εύρημα της παρούσας έρευνας, που απαντά στο βασικό ερευνητικό μας ερώτημα, είναι πως οι απόψεις της πειραματικής ομάδας, που εκτίθηκε στον πειραματισμό, δηλαδή στην ανάγνωση τριών σύγχρονων εικονογραφημένων βιβλίων με ανατροπή του στερεότυπου του λύκου, φάνηκε να μεταπλάθουν τις αρχικές τους απόψεις για το ρόλο του. Συγκεκριμένα, ενώ, το δείγμα της ομάδας ελέγχου δεν παρουσίασε καμία στατιστικά σημαντική αλλαγή στις απόψεις του, στην διαδικασία του μετα-ελέγχου, τα περισσότερα από τα μισά παιδιά της πειραματικής ομάδας, φάνηκε να αλλάζουν τις αρχικές τους απόψεις για τον χαρακτήρα του λύκου. Ωστόσο, στο μεγαλύτερο ποσοστό της η αλλαγή αυτή, δεν γίνεται από αρνητική, θετική, αλλά μετριάζεται. Τα παιδιά δηλαδή, ενώ θεωρούσαν τον λύκο αποκλειστικά «κακό», μετά την ανάγνωση των ανατρεπτικών εικονογραφημένων, εξέφρασαν ουδέτερες απόψεις, που θέλουν τον λύκο μερικές φορές «καλό» και μερικές φορές «κακό».

Παρατηρείται δηλαδή, μια επίδραση των ιστοριών, που τα παιδιά άκουσαν, η οποία μετριάζει τις απολύτως αρνητικές απόψεις των παιδιών για τον λύκο, χωρίς ωστόσο να τις μετατρέπει σε απολύτως θετικές. Το γεγονός αυτό, μαζί με το ποσοστό των παιδιών, που επέμεναν στην κακή φύση του λύκου, και μετά την ανάγνωση κι επεξεργασία των βιβλίων, δείχνει τις γερά εδραιωμένες αντιλήψεις των παιδιών, για τον λύκο, όπως έχουν διαμορφωθεί και καθιερωθεί μέσα από την παιδική λογοτεχνία. Η επίδραση της παιδικής λογοτεχνίας, και συγκεκριμένα του είδους των μικρών ιστοριών, στις απόψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας έχει υποστηριχτεί κι από την Τσιλιμένη (2002). Επιπλέον και τα ερευνητικά πειράματα των Field, Argyris και Knowles (2001) έδειξαν πως διαφορετικοί τύποι πληροφορίας (θετικές κι αρνητικές) για κάποιο πλάσμα, που τα παιδιά δεν είχαν συναντήσει, ήταν δραστηριοί στην αλλαγή των πεποιθήσεων φόβου των παιδιών. Μάλιστα, όπως απέδειξε η έρευνα, οι πληροφορίες αυτές είναι ιδιαίτερα δραστηριές, όταν δίνονται από την δασκάλα ή κάποιον ξένο ενήλικα, και όταν παρουσιάζονταν προφορικά σαν ιστορία, παρά μέσα από την παρουσίαση βίντεο.

Η στατιστικά σημαντική προτίμηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας σε παραμύθια, που συστήνουν καλούς λύκους, δείχνει τις ανάγκες της παιδικής ηλικίας κι ενδεχομένως όλα τα αρνητικά συναισθήματα και σκέψεις, που δημιουργούν οι ιστορίες με κακούς και βιαιότητες. Η δικαιολόγηση αυτής της προτίμησης, τις περισσότερες φορές αναφέρεται στην απουσία άσχημων πράξεων, που του προσάπτονται, μέσα από τα κλασικά παραμύθια: «*Δε φυσάνε τα σπίτια*» (βλ. παράρτημα σελ. 102), «*Γιατί δε μου αρέσει να σκοτώνονται ζώα κι άνθρωποι.*» (βλ. παράρτημα σελ. 143). Ακόμη, τα παιδιά δικαιολογούν αυτή την προτίμησή τους, αναφερόμενα στα αρνητικά συναισθήματα, που τους γεννάνε οι ιστορίες με κακούς λύκους: «*Γιατί με τους κακούς δε θέλω να βλέπω... Γιατί με ανατριχιάζουν.*» (βλ. παράρτημα σελ. 163), «*Επειδή εγώ βλέπω όνειρα με κακ.. κακά όνειρα.*» (βλ. παράρτημα σελ. 105). Επιπρόσθετα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των παιδιών, που εξέφρασαν προτίμηση σε βιβλία με κακούς λύκους, υπό την προϋπόθεση, πως στο τέλος ο λύκος θα γίνει καλός ή θα σκοτώσει μόνο τους κακούς, για να σώσει τους καλούς: «*Γιατί είναι ωραία...Μετά το τελευταίο παραμύθι γίνεται καλός. Φτιάχνει και πάλι το σπίτι.*» (βλ. παράρτημα σελ. 107) «*Ότι απλώς έχουν μεγάλα αυτιά, για να ακούνε, μήπως όταν, μήπως έχουν και μια καλότητα οι κακοί λύκοι και να ακούν τα παιδιά, που τους κλέβουν οι ... οι κακοί και μπορεί να τους φάει.*» (βλ. παράρτημα σελ. 158). Προκύπτει λοιπόν, πως σπάνια τα παιδιά επιζητούν ιστορίες με κακούς λύκους, επειδή μαγεύονται και θαυμάζουν τις βιαιότητες αυτές καθ' αυτές, αντιθέτως, επιζητούν ένα όμορφο τέλος, που να συνάδει με τις ηθικές τους αξίες.

Συνοψίζοντας, με την παραπάνω έρευνα φάνηκε η επίδραση των εικονογραφημένων βιβλίων στην αλλαγή των απόψεων των παιδιών προσχολικής ηλικίας για τον ρόλο του λύκου. Ωστόσο, οι αρνητικές απόψεις των παιδιών δεν μετατράπηκαν σε θετικές, μετά την ανάγνωση των τριών σύγχρονων εικονογραφημένων βιβλίων, αλλά τα περισσότερα παιδιά εξέφρασαν πιο μετριασμένες και ουδέτερες απόψεις για τον λύκο, από τις αρχικές τους.

2.2.9 Περιορισμοί της έρευνας

Ο βασικότερος περιορισμός της παρούσας έρευνας, που εμπόδισε τη συμμετοχή περισσότερων παιδιών, αποτελεί το γεγονός ότι για τις ανάγκες της έρευνας, έπρεπε για δυο συνεχόμενες μέρες τα ίδια παιδιά να παρευρίσκονται στο σχολείο, όπου διεξήχθη η έρευνα. Η απουσία κάποιων παιδιών τη δεύτερη μέρα, στη φάση δηλαδή του μετα-ελέγχου, τα απέκλεισε από την έρευνα. Διαφορετικά, θα έπρεπε στα παιδιά αυτά η ανάγνωση των εικονογραφημένων βιβλίων να γίνει εξατομικευμένα κι όχι σε ομάδα, όπως έγινε με τα υπόλοιπα παιδιά. Εξαιτίας του μικρού αριθμού συμμετεχόντων, τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, δεν είναι δυνατόν να γενικευτούν, πέραν του συγκεκριμένου δείγματος.

Περαιτέρω, περιορισμό ενδεχομένως να αποτέλεσε και η ανάμειξη της ίδιας της ερευνήτριας στη μελέτη, καθώς οι προσδοκίες της, μπορεί να επηρέασαν εν μέρει, ακούσια τα αποτελέσματα της έρευνας.

2.2.10 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Σε μελλοντική εργασία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ακριβώς η ίδια έρευνα, σε μεγαλύτερο πλήθος συμμετεχόντων, από διάφορα σχολεία της χώρας, ώστε να καταστεί δυνατή η γενίκευση των ευρημάτων. Ακόμη, θα μπορούσαν να εξεταστούν οι τυχόν φυλετικές διαφορές στις απόψεις των παιδιών για τον λύκο, καθώς και ο τυχόν διαφορετικός βαθμός, που τα αγόρια και τα κορίτσια αλλάζουν τις αρχικές τους απόψεις για τον ρόλο του λύκου. Τέλος, σε μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η φάση του μετα-ελέγχου κάποιες μέρες μετά τον χειρισμό της μεταβλητής (ανάγνωση ανατρεπτικών εικονογραφημένων βιβλίων), ώστε να διαπιστωθεί η μακρόχρονη ή βραχύχρονη επίδραση των βιβλίων στην αλλαγή των απόψεων των παιδιών.

Βιβλιογραφία

- Allen, G. (2000). *Intertextuality*. London: Routledge.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2003). Η λειτουργία λόγου-εικόνας στο παιδικό βιβλίο και η σημασία τους για το παιδί αναγνώστη. Στο Π. Ζούρας (Επιμ.). *Περιπλανήσεις στην Παιδική Λογοτεχνία* (σελ. 15-38). Αθήνα: Ακρίτας.
- Βακάλη, Φ. (2005). Το εικονογραφημένο βιβλίο δεν είναι μόνο για παιδιά. Στο Τ. Καλογήρου (Επιμ.), *Το Εικονογραφημένο βιβλίο δεν είναι μόνο για μικρά παιδιά: Πρακτικά Ημερίδας 29 Ιανουαρίου 2005* (σελ.165-169). Αθήνα: Εκδόσεις Κ.Ε.Π.Β.
- Beckett, S. (2016, Ιανουάριος). Interview Sandra Beckett to Tasoula Tsilimeni. *Κείμενα*, 22. Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου 2016, από <http://keimena.ece.uth.gr>
- Γιαννικοπούλου, Α. (2001). «Λύκε, λύκε είσαι εδώ;». Το στερεότυπο του λύκου σε ιστορίες για μικρά παιδιά. Στο Ε. Κούρτη (Επιμ.), *Η έρευνα στην Προσχολική Εκπαίδευση τ. Α': Διδακτική Μεθοδολογία*.(σελ. 129-138). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2002, Άνοιξη). Ποιος φοβάται τον μεγάλο κακό λύκο; Τα μικρά παιδιά απέναντι στο λογοτεχνικό του στερεότυπο. *Διαδρομές*, 5, 9-16.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2008). *Το σύγχρονο εικονογραφημένο βιβλίο. Στη χώρα των χρωμάτων*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Γκρέμμινγκερ, Α. (1979). *Το παιδί και το βιβλίο*, μτφρ. Α. Κουναλάκη. Αθήνα: Νότος.
- Δρούγκα Κ., Καρακίτσιος Α., Κωτόπουλος Τ. (2006). Ιστορικές διαδρομές και ιδεολογικές αποτυπώσεις του κινήματος της Πολιτικής Ορθότητας στη σύγχρονη Παιδική Λογοτεχνία: *Πρακτικά 1^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Λαϊκός Πολιτισμός και Εκπαίδευση 29 Σεπτεμβρίου - 1 Οκτωβρίου 2006*, Βόλος. Ανακτήθηκε 7 Σεπτεμβρίου 2017, από <http://users.uowm.gr/tkotopou/index.php/home-gr/8-greek-language/42-publication-052>

- Field, A. Argyris, N., & Knowles, K. (2001, Νοέμβριος). Who's afraid of the big bad wolf: A prospective paradigm to test Rachman's indirect pathways in children. *Behaviour Research and Therapy*, 39(11), 1259-1380. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(00\)00080-2](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(00)00080-2)
- Ζερβού, Α. (1997). *Στη χώρα των θαυμάτων*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ghosh, K. (2015). Who's Afraid of the Big Bad Wolf?: Children's responses to the portrayal of wolves in picturebooks. Στο J. Evans (Ed.), *Challenging and Controversial Picturebooks: Creative and critical responses to visual texts* (σελ. 201-224). London: Routledge.
- Hunt, D. (2008). The Face of the Wolf is Blessed, or is It? Diverging Perceptions of the Wolf. *Folklore*, 119(3), 319-334. <http://dx.doi.org/10.1080/00155870802352269>
- Κανατσούλη, Μ. (2004). *Ιδεολογικές διαστάσεις της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κανατσούλη, Μ. (2005). Μεταφρασμένο εικονογραφημένο βιβλίο για παιδιά: ένα ταξίδι πολλών μεταγραφών. Στο Τ. Καλογήρου (Επιμ.), *Το εικονογραφημένο βιβλίο δεν είναι μόνο για μικρά παιδιά: Πρακτικά Ημερίδας 29 Ιανουαρίου 2005* (σελ. 41-56). Αθήνα: Εκδόσεις Κ.Ε.Π.Β.
- Κανατσούλη, Μ. (2007). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας* (3^η έκδ.). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καρακίτσιος, Α. (1996). Οι ιδέες των παιδιών προσχολικής ηλικίας για τους ήρωες των μαγικών παραμυθιών. Στο Ε. Γ. Αυδίκος (Επιμ.), *Από το παραμύθι στα κόμικς: Παράδοση και νεωτερικότητα* (σελ. 541-548). Αθήνα: Οδυσσέας.
- Κιτσαράς, Γ. (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και πρωτοσχολική ηλικία*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κόκκινος, Δ. (2014, Ιούλιος). Διακειμενικές αναγνώσεις της ολοκληρωτικής εξουσίας μέσα από το μυθιστόρημα τα Γενέθλια της Ζωρζ Σαρή. *Κείμενα*, 19. Ανακτήθηκε 16 Φεβρουαρίου 2017, από <http://keimena.ece.uth.gr>
- Kristeva, J. (1986). Word, Dialogue and Novel. Στο T. Moi (Ed.), *The Kristeva Reader* (σελ. 34-61). New York: Columbia University Press.

- Mason, J. (2011). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Ν. Κυριαζή (Επιμ.), μτφρ. Ε. Δημητριάδου. Αθήνα: Πεδίο.
- More, T. (1977). An Analysis of Wildlife in Children's Stories. Στο *Children, Nature, Environment: Proceedings of a Symposium-Fair*. Ανακτήθηκε 12 Απριλίου 2017 από τη βάση δεδομένων ERIC.
- Μπενέκος, Α. (1981) *Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Μπενέκος, Α. (1990) Παιδευτικές λειτουργίες του εικονογραφημένου βιβλίου: Αναζητήσεις, Διακρίσεις, Αξιολογήσεις. *Διαβάζω*, 248.
- Νάτσης, Κ. (2000, Χειμώνας). Διακειμενικότητα και παιδική λογοτεχνία. Διακειμενική ανάγνωση του έργου της Κίρας Σίνου «Ο τελευταίος βασιλιάς της Ατλαντίδας». *Διαδρομές*, 60, 246-255.
- Nikolajeva, M., & Scott, C. (Δεκέμβριος, 2000). The Dynamics of Picturebook Communication. *Children's Literature in Education*, 31(4), 225-239. Ανακτήθηκε 6 Φεβρουαρίου από <http://web.a.ebscohost.com>
- Nodelman, P. (2009). *Λέξεις για εικόνες. Η αφηγηματική του παιδικού εικονογραφημένου βιβλίου*. Τ. Τσιλιμένη (Επιμ.), μτφρ. Π. Πανάου Αθήνα: Πατάκης.
- Οικονομίδου, Σ. (2000). *Χίλιες και μία ανατροπές. Η νεοτερικότητα στη λογοτεχνία για μικρές ηλικίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ο'Sullivan, E. (2010). *Συγκριτική παιδική λογοτεχνία*. Τ. Τσιλιμένη (Επιμ.), μτφρ. Π. Πανάου, & Ε. Ξενή. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Παρμενίδης, Τζ. (1986, Καλοκαίρι). Εικονογραφώντας ένα βιβλίο Παιδικής Λογοτεχνίας. *Διαδρομές*, 2, 100-101.
- Prokop, P., & Kubiatko, M. (2008.). Bad wolf kills lovable rabbits: children's attitudes toward predator and prey. *Electronic Journal of Science Education*, 12(1). Ανακτήθηκε 22 Απριλίου 2017, από <http://ejse.southwestern.edu>
- Prokop, P., & Tunnicliffe, S. (2010, Μάρτιος). Effects of Having Pets at Home on Children's Attitudes toward Popular and Unpopular Animals. *Anthrozoos*, 23(1) 21-34. DOI: 10.2752/175303710X12627079939107
- Prokop, P., Usak, M., & Erdogan, M. (2011, Σεπτέμβριος). Good Predators in Bad Stories: Cross-Cultural Comparison of Children's Attitudes towards Wolves. *Journal of Baltic Science Education*, 10(4) 229-242. Ανακτήθηκε 2 Μαρτίου 2017, από <https://www.researchgate.net/publication/254257853>

- Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές* (2^η έκδ.). Κ. Μιχαλοπούλου (Επιμ.), μτφρ. Β. Νταλάκου, & Κ. Βασιλίκου. Αθήνα: Gutenberg.
- Σιβροπούλου, Ρ. (2004). *Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών. Θεωρητικές και διδακτικές διαστάσεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Stan, S. (2011, Ιούλιος). Globalization and the Picture Book. *Κείμενα*, 13. Ανακτήθηκε 26 Ιανουαρίου 2017, από <http://keimena.ece.uth.gr>
- Werner, W. (2004, Άνοιξη-Καλοκαίρι). What Does This Picture Say? Reading the Intertextuality of Visual Images. *International Journal of Social Education*, 19(1) 64-77. Ανακτήθηκε 29 Απριλίου 2017, από τη βάση δεδομένων ERIC.
- Wilkie, C. (1996). Intertextuality. Στο P. Hunt (Ed.), *International Companion Encyclopedia of Children's Literature* (σελ. 128-134). London & New York: Routledge.
- Τσιβούλη, Θ. (2015). *Η Κοκκινοσκουφίτσα ως διακείμενο στο ελληνικό και μεταφρασμένο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο (1990- 2015)*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος. Ανακτήθηκε 26 Μαΐου 2017, από <http://ir.lib.uth.gr>
- Τσιλιμένη, Τ. (2002). *Οι Μικρές Ιστορίες κατά την εικοσαετία 1970-1990*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Εικονογραφημένο Παιδικό Βιβλίο: Όψεις και Απόψεις*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Τσιλιμένη, Τ. (Επιμ.). (2007). *Αφήγηση και Εκπαίδευση. Εισαγωγή στην τέχνη της αφήγησης: Άρθρα και μελετήματα* (2^η έκδ.). Αθήνα: Επίκεντρο.

Σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία που αναλύθηκαν

- Βαλεριάνος, Δ. (2011). *Ο Πριονόδοντος η Χοροπηδηχτούλα και τα Επτά Κατσικάκια*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.
- Βαρβαρούση, Λ. (2001). *Ένας πολύ γλυκός λύκος!* Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Γιώτη, Μ. (2016). *Σκουφοκοκκινίτσα*. Αθήνα: Διόπτρα.

- Cox, M. (2008). *Ο Λάκης ο Λυκάκης και η Κοκκινোসκουφίτσα*, μτφρ. Λ. Μητσακάκη. Αθήνα: Βιβλιόφωνο.
- Judes, M. (2000). *Ο μικρός Λυκούργος Γουνίδης*, μτφρ. Μ. Κιτρόεφ, Αθήνα: Ποταμός.
- Καλάζης, Μ. (2012). *Ζήκος ο Λύκος Φώναξέ μου Σ' αγαπώ!*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- Lallemant, O. (2013). *Ο λύκος Ζαχαρίας θέλει να γίνει σταρ*, μτφρ. Σ. Παλάκη Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Μαρμαρά-Δαγιόγλου, Ν. (2002). *Η Κοκκινোসκουφίτσα και ο τελευταίος λύκος*. Κέδρος: Αθήνα.
- Μιχίδη, Α. (2009). *Ο λύκος και η Πρασινοφυλλίτσα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Naumann-Villemain, C. (2011). *Όταν ο λύκος πεινάει*, μτφρ. Φ. Μανδηλαράς. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Πατρόκλου, Λ. (2015). *Ο Λάμπης Ένα λυκάκι μεγαλώνει στην Πίνδο*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.
- Πίτσον, Λ. (2014). *Τα τρία απαίσια γουρουνάκι*, μτφρ. Ρ. Ζωΐδη. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Ράμος, Μ. (2009). *Εγώ, ο πιο δυνατός*, μτφρ. Β. Τασιόπουλος. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Ρώσση-Ζαΐρη, Ρ. (2015). *Η Ντανιέλα και τα Επτά Λυκάκια*. Αθήνα: Ψυχογιός.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ

Επίδειξη εξωφύλλου τριών εικονογραφημένων βιβλίων.

- Για ποιο παραμύθι μας μιλάει αυτή η ιστορία ;
- Ποιους ήρωες βλέπεις ;
- Ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει/έχουν λύκο;
- Ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός ;
- Συμφωνείς κι εσύ ότι είναι καλός ή κακός ; (αντίστοιχα με την απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση).
- Γιατί είναι καλός ή κακός/τι κάνει και είναι καλός ή κακός ; (αντίστοιχα με τις παραπάνω απαντήσεις τους.)
- Σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους ;
- Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς/κακούς λύκους ; αντίστοιχα .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Α΄ ΦΑΣΗ

Πειραματική ομάδα

1^{ος} Συμμετέχοντας, Γ

E: Ποιους ήρωες βλέπεις σε αυτό εδώ το παραμύθι ;

Σ: Τι;

E: Ποιους ήρωες βλέπεις; Τι σου θυμίζει ;

Σ: Πού ;

E: Εδώ. Έχεις κάποια ιδέα;

Σ: Ναι

E: Για πες μου. Τι βλέπεις ; Ποιους ήρωες βλέπεις ;

Σ: Εγώ βλ.. αυτή είναι η Κοκκινোসκουφίτσα φαντάζομαι.

E: Ωραία.

Σ: Αυτός είναι ο σκύλος της Κοκκινোসκουφίτσας

E: Ποιος είναι; Ο σκύλος; Αχα. Κι αυτός;

Σ: Κι αυτή, αυτή το πουλάκι της Κοκκινোসκουφίτσας.

E: Το πουλάκι της Κοκκινোসκουφίτσας! Εδώ τι βλέπουμε; Ποιους ήρωες βλέπεις εδώ;

Σ: Το κακ.. το κατσίκι βλέπω.

E: Ένα κατσίκι; Τι άλλο;

Σ: Βλέπω κι ένα κουνέλι.

E: Ένα κουνέλι.

Σ: Κι εδώ βλέπω λύκους.

E: Λύκους ; μπράβο τέλεια! Εδώ ποιο παραμύθι νομίζεις ότι είναι;

Σ: Εδώ ξέρω είναι αυτά εδώ είναι Τα τρία γουρουνάκια.

E: Τα τρία γουρουνάκια είναι

Σ: Ναι.

E: Ωραία! Εδώ ποιος είναι;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ο κακός ο λύκος ; μμμ... Για να δούμε πόσο κακός είναι αυτός ο λύκος(;)
Εγώ θέλω να σε ρωτήσω, εεε, ποια παραμύθια ξέρεις που να έχουν λύκο; Που να παίζει ο λύκος ;

Σ: Ξέρω που να παίζει ο λύκος Τα τρία γουρουνάκια

E: Ωραία.

Σ: Τι είναι αυτό ;

E: Ακούω τη φωνούλα σου. Για να την ακούσω εγώ μετά και να τα περάσω στον υπολογιστή μου.

Σ: Που είναι ο υπολογιστής σου ;

E: Στο σπίτι θα τον φέρω μια μέρα να ηχογραφήσουμε τις φωνές μας εδώ.

Σ: Από πού την ακούς ;

E: Άστο τώρα αυτό και θέλω να μου πεις εδώ ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Που ν έχουν λύκο. Για σκέψου;

Σ: Τα τρία γουρουνάκια

E: Άλλο ;

Σ: Γιατί δε μου δίνεις μερικά στοιχεία να μάθω;

E: Όχι ρε παιδί μου δε θέλω εγώ να.. να μου πεις εσύ ποια παραμύθια έχεις διαβάσει που να έχουν μέσα τον λύκο;

Σ: Eεε

E: Οποιαδήποτε. Ποια σου έρχονται στο μυαλό παραμύθια όταν ακούς τη λέξη λύκος ;

Σ: Ο κακός ο λύκος παίζει εεε.. στην κοκκινοσκουφίτσα

E: Η Κοκκινοσκουφίτσα. Ωραία.

Σ: Που πηγαίνει στη γιαγιά της Κοκκινοσκουφίτσας τη τρώει,

E: Αν κι εγώ δεν είπα κακός, είπα λύκος γενικά ε, είτε καλός είτε κακός. Άλλο παραμυθάκι ξέρουμε;

Σ: Μμμ.. (σιωπή)

E: Δε σου έρχεται κάτι άλλο τώρα;

Σ: Όχι!

E: Όχι, ωραία. Θέλω να μου πεις ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός

E: Είναι κακός. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός ;

Σ: Ναι.

E: Γιατί; Γιατί είναι κακός ;

Σ: Επειδή έφαγε τη γιαγιά της Κοκκινοσκουφίτσας και φύσηξε τα σπίτια από τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Ααα.. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια που έχουν καλούς ή κακούς λύκους ;

Σ: Καλούς λύκους.

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί κάνουν καλά πράγματα.

E: Ξέρεις κάποιο τέτοιο παραμύθι που να κάνουν οι λύκοι καλά πράγματα ;

Σ: Όχι.

E: Όχι; Μπράβο παιδί μου αυτό ήταν τελειώσαμε σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

2^{ος} Συμμετέχοντας. Ν

E: Αγάπη μου, θέλω να μου πεις για ποιο παραμύθι νομίζεις ότι μας μιλάει αυτή η ιστορία; Μόνο βλέπεις το εξώφυλλο εντάξει ; Ποιους ήρωες βλέπεις ;

Σ: Ένα κοριτσάκι κι έναν σκύλο.

E: Φαντάζεσαι ποιο μπορεί να είναι αυτό το κοριτσάκι; Αν έχεις διαβάσει κάποιο παραμύθι ;

Σ: (Νεύμα ΟΧΙ)

E: Ένα κοριτσάκι κι ένα σκύλο;

Σ: (Νεύμα ΝΑΙ)

E: Εδώ ;

Σ: Πουλάκι.

E: Σου θυμίζει καμία ιστορία που να έχεις διαβάσει; Όχι; Θέλω να μου πεις ποια ιστορία πιστεύεις μας παρουσιάζει αυτό το βιβλίο ; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Έναν γάιδαρο και τους λύκους.

E: Έναν γάιδαρο και τους λύκους; ωραία. Εδώ;

Σ: Ένα μικρό κατσικάκι.

E: Ένα κατσικάκι μικρό είναι αυτό;

Σ: (Νεύμα ΝΑΙ)

E: Αυτό τι είναι;

Σ: Γάιδαρος.

E: Γάιδαρος. Πολύ ωραία. Εδώ; Ποια ιστορία νομίζεις; Για ποια ιστορία νομίζεις μας μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: Τα Τρία γουρουνάκια

E: Τα Τρία Γουρουνάκια. Εδώ ποιος είναι;

Σ: Τον κακό το λύκο.

E: Ο κακός ο λύκος μμμ.. για να δούμε τώρα τι θα μας πεις! Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Σκέψου ποια παραμύθια έχεις διαβάσει που να παίζει ο λύκος;

Σ: Με τα Επτά Κατσικάκια.

E: Τα Επτά Κατσικάκια; Ωραία. Άλλο;

Σ: Τα τρία Γουρουνάκια.

E: Τα τρία γουρουνάκια, ναι,

Σ: Και δε ξέρω.

E: Για σκέψου λίγο ακόμη.

Σ: Και τα επτά παπάκια.

E: Τα επτά παπάκια; Τα επτά παπάκια και ο λύκος;

Σ: Μμμ

Ε: Ωραία. Κάποιο άλλο δε σου έρχεται; Σου έρχεται κάποιο άλλο στο μυαλό;

Σ: Ωκο

Ε: Ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια που μου είπες είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Είναι κακός; Εσύ συμφωνείς ότι είναι καλός ή κακός ο λύκος;
Συμφωνείς;

Σ: Ωκο.

Ε: Δε συμφωνείς ότι είναι κακός; Σου ξαναλέω. Συμφωνείς κι εσύ ότι είναι
κακός ο λύκος;

Σ: Μμμ.

Ε: Συμφωνείς;

Σ: Μμμ...

Ε: Συμφωνείς ; Τι κάνει κι είναι κακός ο λύκος;

Σ: Γιατί φυσάει τα σπίτια.

Ε: Γιατί φυσάει τα σπίτι; Ααα.. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς
ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

Ε: Με καλούς; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί είναι πιο καλά.

Ε: Τι κάνουν κι είναι πιο καλά;

Σ: Δε φυσάνε τα σπίτια

Ε: Δε φυσάνε τα σπίτια ε; Εντάξει! Σε ευχαριστώ πολύ για τη βοήθεια.

3^{ος} Συμμετέχοντας. Κ

E: Θα σου δείξω τρία παραμύθια, και θα μου πεις αν σου θυμίζει κάτι η ιστορία. Λοιπόν, εδώ, για ποιο παραμύθι νομίζεις θα μα σ μιλήσει αυτή η ιστορία;

Σ: Η Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Η Κοκκινোসκουφίτσα! Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Την, μια κουκουβάγια, την Κοκκινোসκουφίτσα και τον λύκο.

E: Και τον λύκο. Πολύ ωραία! Σ' αυτό εδώ ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Εδώ δε τη ξέρω αυτή.

E: Δε την ξέρεις; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Έναν λαγό, μια κατσικά και λύκους.

E: Και λύκους. ωραία! Εδώ;

Σ: Τα τρία γουρουνάκια.

E: Τα τρία γουρουνάκια. Κι εδώ;

Σ: Με τον λύκο.

E: Με τον λύκο. Πολύ ωραία. Θέλω να μου πεις τώρα, ποια παραμύθια γνωρίζεις που να παίζει ο λύκος;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα, τα τρία γουρουνάκια και, κανένα άλλο.

E: Για σκέψου λίγο.

Σ: Και τα τρία κατσικάκια.

E: Τα;

Σ: Τα τρία κατσικάκια με τον λύκο.

E: Επτά Κατσικάκια θες να πεις.

Σ: Επτά Κατσικάκια και ο λύκος.

E: Ωραία! Άλλο παραμυθάκι που να έχεις διαβάσει με τον λύκο; Δε σου έρχεται κανένα άλλο; Για σκέψου λίγο καλύτερα;

Σ: [Παύση]

E: Όχι; Δε σου έρχεται κάποιο άλλο στο μυαλουδάκι σου ε; Ωραία! Ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός ;

Σ: Κακός.

E: Είναι κακός. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι!

E: Γιατί είναι κακός ο λύκος;

Σ: Επειδή στα Τρία Γουρουνάκια εεε.. του χαλάει το σπίτι τα γουρουνάκια και μετά ο κακός ο λύκος θέλει να χαλάσει και τα δικά τους.

E: Γι' αυτό είναι κακός ο λύκος;

Σ: Και στην Κοκκινোসκουφίτσα του αρέσει τα μάφιν που παραδίνει.

E: Τι;

Σ: Τα μάφιν.

E: Του αρέσουν τα μάφιν;

Σ: Τα κέικ.

E: Τα κέικ του λύκου;

Σ: Που έχουν μπανάνα.

E: Α! αυτό δε το ήξερα, αυτή την εκδοχή. Εεε να σε ρωτήσω τώρα, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Έχεις διαβάσει κάποιο παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: [Νεύμα όχι].

E: Και γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Επειδή εγώ βλέπω όνειρα με κακ.. κακά όνειρα.

Ε: Επειδή βλέπεις κακά όνειρα θέλεις να βλέπεις, να ακούς καλά παραμύθια;
Χωρίς κακούς;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Εντάξει Κ..... τελειώσαμε.

4^{ος} Συμμετέχοντας. Ε

Ε: Θέλω να μου πεις για ποια ιστορία νομίζεις μας μιλάει αυτό εδώ το παραμύθι. Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Την Κοκκινοσκουφίτσα.

Ε: Ναι,

Σ: Και τον λύκο.

Ε: Και τον λύκο. Εδώ κάτω;

Σ: Κουκουβάγια.

Ε: Η κουκουβάγια. Πολύ ωραία. Εδώ; Έχεις καμία ιδέα ποιο μπορεί να είναι αυτό; Για ποια ιστορία μας μιλάει; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Αυτός δε ξέρω.

Ε: Αυτός δε ξέρεις. Τριγύρω του βλέπεις κάτι;

Σ: Και αυτά.

Ε: Τι είναι αυτά;

Σ: Κέρατα.

Ε: Κέρατα είναι. Ποιο ζώακι μπορεί να είναι;

Σ: Κατσικά.

E: Μπράβο! Τριγύρω βλέπεις κάτι άλλο; Κάποιο άλλο ζώο;

Σ: Αυτό.

E: Τι είναι αυτό;

Σ: Δε ξέρω δεν είναι ζώο.

E: Δεν είναι ζώο; Εδώ κάτω ποιος είναι;

Σ: Δε ξέρω.

E: Ωραία για κοίτα κι αυτό εδώ. Αυτό σίγουρα θα το ξέρεις εσύ.

Σ: Τα τρία γουρουνάκια.

E: Τέλεια! Κι αυτός;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ο κακός ο λύκος. Να σε ρωτήσω...

Σ: Θέλω να διαβάσουμε Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Τώρα θα τα διαβάσουμε σε λίγο, μόλις κάνουμε τις ερωτησούλες. Ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Που να έχουν μέσα τον λύκο;

Σ: Την Κοκκινοσκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια

E: Ναι,

Σ: Την Πεταλούδα με το Λύκο.

E: Την Πεταλούδα με τον Λύκο

Σ: Την έχεις δει;

E: Δε την έχω δει η αλήθεια είναι. Είναι ταινία αυτό ή είναι παραμύθι;

Σ: Παραμύθι.

E: Παραμύθι; Τώρα που μου το είπες θα το δω όμως και θα σου πω. Κάποιο άλλο;

Σ: [Παύση]

E: Έρχεται στο μυαλό σου κάτι άλλο που να έχει μέσα το λύκο;

Σ: [Παύση]

Ε: Όχι;

Σ: Όχι.

Ε: Σ' αυτά τα παραμύθια που μου είπες, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Γιατί είναι κακός;

Σ: Γιατί θέλει να φάει Τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Ναι, και τι άλλο;

Σ: Θέλει να τα ψήσει.

Ε: Θέλει να τα ψήσει. Και τι άλλο κάνει και είναι κακός;

Σ: Δε ξέρω.

Ε: Συμφωνείς κι εσύ ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Στα τρία γουρουνάκια το έχω δει.

Ε: Ααα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια που ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Γιατί σου αρέσουν αυτά τα παραμύθια;

Σ: Γιατί είναι ωραία.

Ε: Γιατί είναι ωραία;

Σ: Ναι μου αρέσουν.

Ε: Τι σου αρέσει ακριβώς; Ποιο είναι αυτό το στοιχείο που σου αρέσει και
θες το λύκο κακό;

Σ: Μετά το τελευταίο παραμύθι γίνεται καλός. Φτιάχνει και πάλι το σπίτι.

Ε: Σε ποιο παραμύθι γίνεται καλός και φτιάχνει το σπίτι;

Σ: Απ' το τούβλινο.

Ε: Του το φτιάχνει;

Σ: Ναι πάλι το φτιάχνει.

Ε: Α, το φτιάχνει το γουρουνάκι το σπίτι του ε;

Σ: Όχι, ο λύκος το φτιάχνει.

Ε: Του το φτιάχνει ο λύκος;

Σ: Ναι!

Ε: Κι εσένα γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια που έχουν κακό λύκο;

Σ: Γιατί είναι ωραία.

Ε: Είναι ωραία. Ωραία! Τέλος. Τελειώσαμε.

5^{ος} Συμμετέχοντας. Π

Ε: Λοιπόν θέλω να μου πεις αρχικά, για ποιο παραμύθι νομίζεις μας μιλάει αυτή η ιστορία, εδώ βλέποντας το εξώφυλλο. Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Εεε, βλέπω την Κοκκινোসκουφίτσα

Ε: Την Κοκκινোসκουφίτσα, ποιον άλλον βλέπεις;

Σ: Τον κακό το λύκο.

Ε: Τον κακό λύκο, και;

Σ: Την... εεε και μια κουκουβάγια.

Ε: Και μια κουκουβάγια. Ωραία πάει αυτό. Εδώ; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Εεε ...τον κούνελο.

Ε: Τον κούνελο,

Σ: Και το κατσικάκι.

Ε: Κατσικάκι,

Σ: Και λύκοι.

E: Και λύκους βλέπεις. Μπράβο. Για ποια ιστορία νομίζεις μας μιλάει;

Σ: Για το λαγό και για τους λύκους, και για...

E: Σου φέρνει κάποια ιστορία στο μυαλό;

Σ: Εεε, ναι.

E: Ωραία. Ποια;

Σ: Βασικά δε την έχω σπίτι μου.

E: Εδώ; Για ποια ιστορία μας μιλάει εδώ; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Ωραία! Εδώ; Ποιος είναι;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ωραία. Τώρα θέλω να μου πεις ποιες ιστορίες ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Που να έχονε τον λύκο. Ότι παραμύθι έχεις διαβάσει θέλω να μου πεις. Δεν κοιτάμε τώρα έλα πιο 'δω να σε ακούω εγώ.

Σ: Στην Κοκκινোসκουφίτσα,

E: Ωραία,

Σ: Στο κατσικάκι,

E: Στα Επτά κατσικάκια;

Σ: Ναι,

E: Έλα εδώ,

Σ: Και τους λύκους.

E: Ποιους λύκους;

Σ: Τους λύκους εκεί.

E: Ποιους λύκους εκεί; Πώς λέγεται αυτό; Εσύ ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, όχι τι σου έχω δείξει εγώ. Έλα, έλα εδώ να σε ακούω όμως. Κάτσε κάτω στην καρεκλίτσα, μπράβο.

Σ: Την κοκκινোসκουφίτσα,

Ε: Τέλεια,

Σ: Τον κακό τον λύκο, με τα τρία Γουρουνάκια,

Ε: Ωραία,

Σ: Το κατσικάκι,

Ε: Ναι,

Σ: Και... [παύση], αυτά έχω διαβάσει.

Ε: Αυτά; Άλλο παραμύθι που να 'χει μέσα τον λύκο δε σου 'ρχεται; Έχεις διαβάσει κάποιο άλλο;

Σ: Όχι.

Ε: Ωραία. Θέλω να μου πεις, ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια που έχεις διαβάσει είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Γιατί είναι κακός;

Σ: Επειδή συνέχεια θέλει να τρώει.

Ε: Συνέχεια θέλει να τρώει; Τι θέλει να τρώει;

Σ: Τα Γουρουνάκια, κατσικάκια, την Κοκκινোসκουφίτσα και τη γιαγιά της.

Ε: Ααα. Κατάλαβα! Συμφωνείς κι εσύ ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Όχι.

Ε: Τι είναι ο λύκος;

Σ: Συμφωνώ ότι είναι κακός.

Ε: Α, συμφωνείς ότι είναι κακός. Να σε ρωτήσω τώρα, σου αρέσουν εσένα τα παραμύθια που έχουν καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

Ε: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Εεε, γιατί η μαμά μου λέει, να βλέπω καλές ιστορίες, όχι κακές γιατί έτσι, αρχίζω και κλαίω.

Ε: Ααα κλαις με τους κακούς;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Να σε ρωτήσω ξέρεις κάποια ιστορία με καλό λύκο;

Σ: Εεε, όχι.

Ε: Όχι; Εντάξει Π.... μου σ' ευχαριστώ.

6^{ος} Συμμετέχοντας. Β

Ε: Λοιπόν, θα σου δείξω εγώ τρία παραμύθια και θέλω να μου πεις, αν σου θυμίζουν κάποια ιστορία. Εδώ. Για ποια ιστορία νομίζεις μας μιλάει;

Σ: Μμμ...

Ε: Ποιους ήρωες βλέπεις; Θα μιλάς λίγο δυνατά. Εντάξει;

Σ: Τον σκύλο.

Ε: Ο σκύλος; Αυτός είναι σκύλος; Εδώ; Σου θυμίζει κάποια ιστορία; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Μια κουκουβάγια.

Ε: Μια κουκουβάγια, κι εδώ;

Σ: Την...εεε, δε ξέρω πως τη λένε, την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Η Κοκκινোসκουφίτσα είναι;

Σ: Ναι.

Ε: Γιατί;

Σ: Γιατί φοράει κόκκινα ρούχα.

E: Ωραία. Εδώ; Εδώ ξέρεις για ποια ιστορία μας μιλάει;

Σ: Εεε, για τα Τρία Κατσικάκια.

E: Για τα κατσικάκια; Τι βλέπεις; Ποιους ήρωες βλέπεις; Εδώ εσύ Β...
.Ποιούς ήρωες βλέπεις;

Σ: Τους λύκους.

E: Του λύκους, αυτός ποιος είναι;

Σ: Ο κακ.. ο.. η μαμά;

E: Δε ξέρω εσύ θα μου πεις.

Σ: Ο μπαμπάς;

E: Ποιος μπαμπάς;

Σ: Από τα κατσικάκια.

E: Α, ο μπαμπάς από τα κατσικάκια; Κι αυτός;

Σ: Εεε..

E: Αυτό εδώ τι είναι;

Σ: [Παύση]. Είναι ένα κουνελάκι.

E: Ένα κουνελάκι είναι. Εδώ; Για ποια ιστορία μπορεί να μας μιλάει αυτό το βιβλίο;

Σ: Εεε, για Τα Τρία Γουρουνάκια

E: Ααα, εδώ τι βλέπεις;

Σ: Τον κακό τον λύκο.

E: Τον κακό το λύκο. Ωραία! Να σε ρωτήσω; Ποιες ιστορίες, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει που να έχει, που να παίζει ο λύκος; Που να έχουν μέσα τον λύκο; Εσύ ποια έχεις διαβάσει;

Σ: Εεε..

E: Ποια ξέρεις;

Σ: Τα Τρία Κατσικάκια.

Ε: Τα;

Σ: Τα Τρία Κατσικάκια.

Ε: Τα Τρία γουρουνάκια, και τα Επτά Κατσικάκια είναι. Ποιο ξέρεις εσύ από τα δύο;

Σ: Εεε, και τα δύο.

Ε: Τα ξέρεις και τα δύο. Άλλο παραμύθι που να παίζει ο λύκος; Ξέρεις κάποιο άλλο;

Σ: Όχι.

Ε: Δε ξέρεις κάποιο άλλο; Εδώ εμένα θα κοιτάς, άστα τα παιδάκια. Δε ξέρεις κάποιο άλλο;

Σ: [Νεύμα όχι]

Ε: Να σε ρωτήσω τώρα, ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός; Κοίτα εμένα.

Σ: Κακός.

Ε: Συμφωνείς κι εσύ, ότι είναι κακός ο λύκος;

Σ: Ναι.

Ε: Γιατί είναι κακός ο λύκος; Τι κάνει;

Σ: Γιατί τρώει τα τρία Κατσικάκια, και τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Α, γι' αυτό είναι κακός;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Να σε ρωτήσω, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους.

Σ: Με καλούς.

Ε: Γιατί σου αρέσουν με καλούς;

Σ: Γιατί, βοηθάνε τους άλλους.

E: Γιατί βοηθάνε τους άλλους; Ωραία Β... σ' ευχαριστώ πολύ.

7^{ος} Συμμετέχοντας, Μ

E: Θέλω να μου πεις, αν αυτό το εξώφυλλο σου θυμίζει κάποιο βιβλίο που έχεις διαβάσει. Αν οι ήρωες, ποιους ήρωες βλέπεις; Σου θυμίζουν κάτι;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Ωραία! Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Την κουκουβάγια.

E: Ναι, αυτή;

Σ: Δε ξέρω.

E: Αυτή ποια είναι;

Σ: Η Κοκκινোসκουφίτσα

E: Εδώ;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ο κακός λύκος. Μάλιστα. Εδώ;

Σ: Τα τρία Γουρουνάκια.

E: Τα τρία γουρουνάκια. Εδώ ποιόν βλέπεις;

Σ: Βλέπω το θυμωμένο, βλέπω το ζηλιάρη,

E: Ναι,

Σ: Βλέπω το φαγήσα.

E: Τον φαγήσα ; Εδώ ποιος είναι;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ο κακός ο λύκος. Αυτή εδώ η ιστορία σου θυμίζει κάποια που ίσως να έχεις διαβάσει;

Σ: Όχι, αλλά εμένα μου μοιάζει για το κακό κατσίκι.

E: Το κακό κατσίκι;

Σ: Ναι.

E: Ααα, έχεις διαβάσει την ιστορία;

Σ: Όχι.

E: Ποιος είναι αυτός;

Σ: Δε ξέρω.

E: Τριγύρω του τι βλέπεις;

Σ: Λύκους.

E: Λύκους, και,

Σ: Λαγουδάκι.

E: Και λαγουδάκι. Θέλω να μου πεις τώρα ποια παραμύθια έχεις διαβάσει που να έχουν λύκο, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Στο σπίτι μου έχω ένα παραμύθι, που αυτό το παραμύθι εεε.. έχει την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Δηλαδή, έχεις διαβάσει την Κοκκινোসκουφίτσα..[Διακοπή], έλα Μ..., για πες μου ποια παραμύθια έχεις διαβάσει;

Σ: Έχω διαβάσει την Κοκκινোসκουφίτσα, έχω διαβάσει ...εεε, από 'δω από το σχολείο έχω διαβάσει τα Τρία Γουρουνάκια, εεε... μόνο αυτό έχω σπίτι μου.

E: Άλλο γενικά, όχι στο σπίτι, παντού στη γιαγιά, στο σπίτι, στο σχολείο, έξω. Παραμύθια με λύκους που να έχεις διαβάσει.

Σ: [Παύση]

E: Ποιο παραμύθι σου έρχεται στο μυαλό;

Σ: Μμμ... δε ξέρω.

E: Δηλαδή σου έρχεται η Κοκκινοσκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια,

Σ: Και ..

E: Που να ξέρεις; Παραμύθι με λύκο.

Σ: Που δε το έχω διαβάσεις

E: Που να το ξέρεις τι γίνεται. Υπάρχει κάποιος;

Σ: Τα λουλούδια στον κήπο.

E: Τα λουλούδια στο κήπο; Έχει λύκο αυτό μέσα;

Σ: [Νεύμα όχι]

E: Όχι. Εντάξει. Θέλω να μου πεις αν σε αυτές τις ιστορίες ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Μερικές φορές μας δείχνει καλός στα βιβλία, και μερικές φορές στα αληθινά μας δείχνει κακός. Στα βουνά υπάρχουν αληθινοί λύκοι.

E: Ααα, στα παραμύθια αυτά που μου είπες, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Μερικές φορές είναι καλός και κακός.

E: Σε ποιο παραμύθι είναι καλός ο λύκος;

Σ: Όταν κάποιος του φέρεται πολύ καλά και του δίνει τροφή.

E: Τότε είναι καλός;

Σ: Ναι.

E: Ωραία: εεε, θέλω να μου πεις αν συμφωνείς κι εσύ, εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός ;

Σ: Κακός.

E: Γιατί είναι κακός ο λύκος; Τι κάνει;

Σ: Γιατί θέλει να μας φάει.

E: Όλους;

Σ: Ναι.

E: Ααα.

Σ: Όταν πηγαίνουμε.

E: Όταν πηγαίνουμε;

Σ: Όταν πηγαίνουμε κοντά του, θέλει να μας φάει

E: Έχεις δει εσύ λύκο;

Σ: Όχι αλλά στα παραμύθια πιστεύω, πως είναι αληθινά.

E: Ααα.. μάλιστα.

Σ: Επειδή, στα χωριά υπάρχουν αληθινοί λύκοι.

E: Κατάλαβα τι λες. Άρα είναι κακός ο λύκος στα παραμύθια ε;

Σ: Ναι.

E: Ή είναι καλός;

Σ: Είναι μερικές φορές στα παραμύθια καλός, και μερικές όχι.

E: Ποιο παραμύθι ξέρεις που να τον λέει καλό τον λύκο;

Σ: Εεε.. Τα Τρία γουρουνάκια, που αυτά συγχώρησαν το λύκο για μια συμφωνία, και τον κάνανε φίλο.

E: Αααα...Να σε ρωτήσω τώρα, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί σου αρέσουν αυτά;

Σ: Γιατί οι κακοί λένε πάντα τι να κάνουν οι άλλοι οι κακοί οι λύκοι.

E: Για ξαναπές το μου; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί, οι λύκοι οι κα.. οι καλοί λύκοι, έχουν ...

E: Ναι,

Σ: Έχουν και καλή αξία

E: Α, έχουνε καλή αξία, κατάλαβα. Ευχαριστώ πολύ.

8^{ος} Συμμετέχοντας. ΜΣ

E: Θα σου δείξω τρία παραμύθια να μου πεις, αν σου θυμίζει κάτι το εξώφυλλο κάποια ιστορία. Εντάξει; Για πες μου εδώ, σου θυμίζει κάποια ιστορία;

Σ: [Παύση]

E: Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: [Παύση]. Την Μπουμπουλίνα.

E: Την;

Σ: [Παύση]

E: Πες το μου. Μην ντρέπεσαι.

Σ: [Παύση]

E: Ποιο παραμύθι σου θυμίζει; Σου θυμίζουν κάτι οι ήρωες;

Σ: Τσου.

E: Για κοίτα το λίγο πιο καλά. Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: [Παύση]

E: Μην κοιτά εμένα. Κοίτα το εξώφυλλο να μου πεις τι βλέπεις;

Σ: Την μπουμπουλίνα.

E: Την μπουμπουλίνα. Αυτός εδώ;

Σ: [Παύση]

E: Εντάξει να προχωρήσω. Αυτό εδώ το παραμύθι τι σου θυμίζει; Ποιους ήρωες βλέπεις; Τι βλέπεις;

Σ: [Παύση]

E: Για πες, Βλέπεις κάτι;

Σ: [Νεύμα όχι]

E: Όχι. Εδώ; Σ' αυτό εδώ το παραμύθι; Μήπως το ξέρεις; Ποιος μπορεί να είναι αυτός εδώ;

Σ: [Παύση]

E: Έχεις κάποια ιδέα; Αυτά εδώ τι είναι;

Σ: Γουρούνια.

E: Ωραία αυτός εδώ;

Σ: Λύκος.

E: Λύκος είναι. Πολύ σωστά. Είδες που άμα σε ρωτήσω τα λες(;). Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Που να έχουν μέσα τον λύκο.

Σ: Τα γουρούνια με τον λύκο.

E: Τα γουρούνια με τον λύκο, ναι,

Σ: [Παύση]

E: Ναι, κάποιο άλλο;

Σ: [Παύση]

E: Κάποιο άλλο ξέρεις;

Σ: [Νεύμα όχι]

E: Όχι. Τα παραμύθια που ξέρεις έχουν καλό ή κακό λύκο;

Σ: Κακό.

E: Γιατί είναι κακός τι κάνει;

Σ: Να χαλάσει τα σπίτια.

E: Θέλει να χαλάσει τα σπίτια; Γι' αυτό είναι κακός;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Ωραία. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Γιατί συμφωνείς;...ότι είναι κακός;

Σ: [Παύση]

Ε: Γιατί είναι κακός τι κάνει;

Σ: [Παύση]

Ε: Τι κάνει ο λύκος και τον θεωρείς κακό;

Σ: [Παύση]

Ε: Για πες μου;

Σ: Χαλάει τα σπίτια τους.

Ε: Κατάλαβα! Χαλάει τα σπίτι τους. Εσένα σου αρέσουν τα σπίτια με καλούς ή κακούς λύκους ;

Σ: Με καλούς.

Ε: Γιατί σου αρέσουν με καλούς;

Σ: [Παύση]

Ε: Για πες μου, γιατί θες να ακούς παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί δεν έχω δει ποτέ.

Ε: Δεν έχεις δει ποτέ. Και τι; Σε τρομάζει άμα τους ακούς για κακούς;

Σ: Εεε..

Ε: Γι' αυτό θες να ακούς παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: [Νεύμα ναι].

Ε: Έγινε Μ... μου. Σ' ευχαριστώ πολύ. Σ' ευχαριστώ.

9^{ος} Συμμετέχοντας. Λ

Ε: Θέλω να μου πεις, αν αυτό το βιβλίο, σου θυμίζει κάποιο που να έχεις διαβάσει;

Σ: Δεν έχω τέτοιο βιβλίο.

E: Σου θυμίζει κάτι; Όχι, όχι να μη το δούμε. Θα το δούμε μετά, μέσα τι λέει

Σ: Γιατί έχει αυτή την εικόνα;

E: Αυτή ποια μπορεί να είναι; Αυτός; Τι βλέπεις στην εικόνα; Τι ζωάκια βλέπεις;

Σ: Βλέπω ένα ανθρωπάκι, σκύλο, εεε..

E: Αυτό τι είναι;

Σ: Το χελιδόνι;

E: Χαχα.. Είναι πουλάκι. Αυτή εδώ;

Σ: Ένα ανθρωπάκι.

E: Ένα ανθρωπάκι ωραία! Εδώ τι βλέπεις; Ποια ιστορία σου θυμίζει;

Σ: Βλέπω μια κατσικούλα.

E: Μια κατσικούλα; Τριγύρω της τι υπάρχει;

Σ: Αυτούς του δυο λύκους, κι άλλος λύκο.

E: Κι άλλος λύκος.

Σ: Αυτό τι είναι;

E: Αυτό, τι σου θυμίζει; Ποιους ήρωες;

Σ: Μου θυμίζει, κουνέλι.

E: Μπράβο! Κουνέλι είναι είσαι σωστή. Είναι η Ντανιέλα η κουνελίτσα.
Ποιο παραμύθι μπορεί να είναι;

Σ: Δε ξέρω να διαβάζω.

E: Δε ξέρεις γι' αυτό σε ρωτάω. Εδώ ποιο παραμύθι είναι;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια με τον κακό το Λύκο.

E: Με τον κακό το λύκο. Ωραία! Να σε ρωτήσω τώρα, θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος. Που να έχουν τον λύκο μέσα. Ποια παραμύθια έχεις διαβάσει;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια,

Ε: Ναι,

Σ: Τα κατσικάκια,

Ε: Τα επτά κατσικάκια. Κάποιο άλλο παραμύθι με λύκο σου έρχεται στο μυαλό;

Σ: Όχι.

Ε: Για σκέψου λίγο ακόμη.

Σ: [Παύση]

Ε: Σου έρχεται;

Σ: [Παύση]

Ε: Σε αυτά τα παραμύθια που ξέρεις ο λύκος είναι κακός ή καλός;

Σ: Στα Τρία Γουρουνάκια στο τέλος είναι καλός.

Ε: Γιατί είναι καλός; Τι κάνει;

Σ: Γιατί δε θα φάει κανένα γουρουνάκι.

Ε: Ναι, εντάξει, και στα υπόλοιπα;

Σ: Και στα τρία Κατσικάκια δε ξέρω.

Ε: Είναι καλός ή κακός στα Τρία Κατσικάκια;

Σ: Καλός.

Ε: Γιατί; Τι κάνει;

Σ: Πειράζει τα κατσικάκια.

Ε: Πειράζει; Είναι καλός ή κακός;

Σ: Καλός.

Ε: Τα σκοτώνει; Τα τρώει; τι τα κάνει;

Σ: Όχι, δε τα τρώει.

Ε: Αλλά;

Σ: Αλλά τα ενοχλεί.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός, - Εσύ πιστεύεις ο λύκος είναι καλός ή κακός ;

Σ: Μμμ ...Καλός.

E: Γιατί είναι καλός;

Σ: Γιατί, [παύση]

E: Ναι,

Σ: Δε μου έρχεται στο μυαλό μου τώρα.

E: E, το ξέρεις. Γιατί νομίζεις είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός; Και τον θεωρείς καλό;

Σ: [Παύση] Δε ξέρω.

E: Για σκέψου λιγάκι; Τι κάνει κι είναι καλός ο λύκος;

Σ: [Παύση]

E: Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Μμμ.. Καλούς.

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί είναι καλοί άνθρωποι.

E: Γιατί είναι καλοί άνθρωποι;

Σ: Είναι καλοί άνθρωποι.

E: Εσύ είσαι καλός άνθρωπος;

Σ: Ναι.

E: Και γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί, [Παύση]

E: Για πες μου; Γιατί σου αρέσει να διαβάζεις ένα παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: Δε ξέρω να διαβάζω.

E: Να σου διαβάζουν. Γιατί σου αρέσει ο λύκος που διαβάζεις να ναι καλός;

Σ: Γιατί μου αρέσει να ακούω τη φωνή.

E: Την καλή φωνή εννοείς ; ή την κακή;

Σ: Την καλή.

E: Την καλή φωνή;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Έγινε Λ.... μου. Σ' ευχαριστώ πολύ τελειώσαμε.

10^{ος} Συμμετέχοντας E.

E: Για να δούμε τι θα δούμε. Λοιπόν, το πρώτο βιβλίο είναι αυτό. Ποια ιστορία σου θυμίζει;

Σ: [Παύση]

E: Έλα πιο 'δω. Σου θυμίζει καμία ιστορία που να έχεις διαβάσει; E;

Σ: Όχι.

E: Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Την Μπουμπουλίνα.

E: Την Μπουμπουλίνα; Για κοίτα καλύτερα εδώ, τι φοράει;

Σ: Κόκκινο.

E: Ποια μπορεί να είναι;

Σ: Η Κοκκινোসκουφίτσα.

E: E, αφού τα ξέρεις. Αυτός ποιος είναι;

Σ: Ο λύκος.

E: Αυτός;

Σ: Κουκουβάγια.

Ε: Άρα για τι μπορεί να μας μιλάει αυτή η ιστορία;

Σ: Για την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Σωστά. Εδώ; Σου θυμίζει κάτι αυτό το παραμύθι;

Σ: Τα Τρία γουρουνάκια.

Ε: Ποιους βλέπεις;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια, και τον κακό λύκο.

Ε: Τον κακό λύκο. Μάλιστα. Αυτό το παραμύθι, σου θυμίζει κάποιο από αυτά που ξέρεις; Ποιους ήρωες βλέπεις εδώ στο εξώφυλλο;

Σ: [Παύση]

Ε: Τι βλέπεις;

Σ: Λύκους.

Ε: Ωραία, και,

Σ: [Παύση]

Ε: Αυτό εδώ τι ζωάκι είναι ξέρεις; Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι που να έχεις διαβάσει το εξώφυλλο;

Σ: [Νεύμα όχι]

Ε: Όχι. Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος.

Σ: [Παύση] Τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Ναι, ποιο άλλο,

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Ωραία, άλλο που να έχει μέσα το ζώο, τον λύκο; Ξέρεις;

Σ: Όπως εκείνο, που είναι εκεί, με τον λύκο.

Ε: Ποιο;

Σ: Που ήτανε εκεί.

E: Πού εκεί;

Σ: Στη βιβλιοθήκη του σχολείου.

E: Το έχεις διαβάσει;

Σ: Το έχω πάρει.

E: Τι λέει αυτό το βιβλίο;

Σ: Ήταν και τα προβατάκια και ο λύκος.

E: Και τι γινότανε;

Σ: Δε θυμάμαι.

E: Τέλος πάντων. Τον έλεγε καλό ή κακό εκείνο το βιβλίο;

Σ: Κακό.

E: Κακό τον έλεγε; Είσαι σίγουρη;

Σ: Όχι.

E: Χαχ. .Να σου πω τώρα, δε θυμάσαι τώρα άλλο παραμύθι που να παίζει ο λύκος;

Σ: [Νεύμα Όχι]

E: Όχι. Ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός που μου είπες;

Σ: Κακός

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Ναι; Τι κάνει και είναι κακός ο λύκος;

Σ: [Παύση]

E: Τι κάνει και τον λες κακό;

Σ: [Παύση]

E: E; Τι κάνει ο λύκος και τον λες κακό;

Σ: Γκρεμίζει τα σπίτια

E: Α, γκρεμίζει τα σπίτια. Τι άλλο κάνει;

Σ: Παίρνει το καλάθι της Κοκκινοσκουφίτσας.

E: Μμμ ... Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: [Παύση]

E: Έχεις απάντηση δεν μπορεί. Ότι θέλεις πες μου. Γιατί σου αρέσει να διαβάζεις παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί είναι καλοί.

E: Είναι καλοί κι από πού το καταλαβαίνουμε αυτό;

Σ: [Παύση]

E: Δηλαδή τι κάνουν και είναι καλοί;

Σ: [Παύση]

E: Τι κάνει δηλαδή ο λύκος και είναι καλός;

Σ: [Παύση]

E: Για πες μου; Τι κάνει ο καλός ο λύκος; Ένα καλός λύκος τι κάνει και είναι καλός; Και σου αρέσει να είναι καλός στο παραμύθι που διαβάζεις; Για σκέψου λίγο.

Σ: [Παύση]

E: Έχεις διαβάσει κανένα τέτοιο παραμύθι; Που να είναι καλός;

Σ: Μόνο τα Τρία γουρουνάκια.

E: Είναι καλός στα Τρία Γουρουνάκια;

Σ: Όχι.

E: Μμμ.. κανένα πρόβλημα. Εσένα γιατί σου αρέσει ο λύκος στο παραμύθι που διαβάζεις να είναι καλός;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί; Για να σκεφτούμε. Γιατί είναι καλός ο λύκος; Τι δεν κάνει και είναι καλός;

Σ: [Παύση] Δεν κάνει καλούς τρόπους.

E: Τι;

Σ: Δεν κάνει καλούς τρόπους.

E: Κάνει τρόπους καλούς και είναι καλός ε;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Εννοείς ότι είναι καλός προς τους άλλους; Για να είναι καλός προς τους άλλους; Τι εννοείς για πες μου;

Σ: [Παύση]

E: Πως το εννοείς; Για να το καταλάβω λίγο. Για πες μου;

Σ: [Παύση]

E: Έχει καλούς τρόπους. Στα παραμύθια που ξέρεις δεν έχει καλούς τρόπους εσύ όμως, γιατί θες να διαβάζεις παραμύθια με λύκους καλούς; Τι σου αρέσει σε αυτό;

Σ: Μου αρέσει να ακούω με λύκους καλούς.

E: Μπράβο. Σου αρέσει να ακούς με λύκους καλούς. Για ποιόν λόγο όμως; Έχεις αναρωτηθεί γιατί σου αρέσει; Για σκέψου;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί θέλεις ο λύκος μας να είναι καλός στην ιστορία;

Σ: [Παύση]

E: Σκέφτηκες;

Σ: [Νεύμα όχι]

E: Εντάξει.

11^{ος} Συμμετέχοντας. Α

E: Αρχικά, έχουμε αυτό εδώ το παραμύθι, θέλω να μου πεις, αν σου θυμίζει κάτι. Κάποια ιστορία που ίσως έχεις διαβάσει. Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Δεν το έχω διαβάσει.

E: Ποιους ήρωες βλέπεις; Δε σου θυμίζει κάποια ιστορία, η εικόνα που βλέπεις; Αυτό το εξώφυλλο;

Σ: [Παύση]

E: Αυτή ποια είναι;

Σ: Δε ξέρω

E: Αυτός;

Σ: Δε ξέρω.

E: Τι είναι;

Σ: Σκύλος.

E: Σκυλάκι; Αυτό;

Σ: Παιδάκι.

E: Αυτό;

Σ: Κουκουβάγια.

E: Μπράβο. Αυτό εδώ το βιβλίο; Φαντάζεσαι γιατί μπορεί να μας μιλάει; Για ποια ιστορία γνωστή;

Σ: Για κατσίκες; Για κατσίκες κι ένα λαγό;

E: Ναι.

Σ: Για κατσίκες λαγό και ααα.. λύκουυυ.

E: Φαντάζεσαι ποια ιστορία μπορεί να είναι;

Σ: Όχι δε την ξέρω.

E: Πάει κάπου το μυαλό σου; Όχι δε την ξέρεις. Το ξέρω. Ίσως να σου θυμίζει κάτι. Σου θυμίζει κάτι;

Σ: [Παύση] μούκου.

E: Το τελευταίο βιβλίο είναι αυτό. Σου θυμίζει κάτι αυτό;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια στον υπολογιστή και στο τάμπλετ του μπαμπά μου.

E: Ααα, οπότε τα Τρία Γουρουνάκια κι αυτός εδώ;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ο κακός ο λύκος. Λοιπόν, θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να έχουν λύκο;

Σ: Ο Γλυκός Λύκος.

E: Ο Γλυκός Λύκος;

Σ: Αυτός εδώ είναι.

E: Ααα, ναι! Στη βιβλιοθήκη, ε; που τον έχετε. Άλλο;

Σ: [Παύση]

E: Άλλα παραμύθια με λύκους;

Σ: [Παύση] Αυτό που μου έδειξες.

E: Ποιο;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια

E: Τα Τρία Γουρουνάκια. Κάποιο άλλο που να έχει μέσα τον λύκο;

Σ: [Παύση]

E: Που να παίζει ο λύκος στο παραμύθι; Μη χτυπάς το κεφαλάκι.

Σ: Όχι δε θυμάμαι κανένα παραμύθι.

E: Εντάξει. Τα παραμύθια αυτά που ξέρεις με λύκους, ο λύκος είναι καλός ή είναι κακός;

Σ: Ο Γλυκός ο Λύκος είναι καλός. Και ο ... αφού το λέει εδώ αυτός είναι κακός.

E: Πού το λέει; Δε βλέπω να λέει κάτι εδώ.

Σ: Όχι, τον έχουν ονομάσει κι είναι κακός. Γκρέμιζε τα σπίτια για να κάνει κακό στα γουρουνάκια.

E: Ναι σωστά! Συμφωνείς κι εσύ ότι ο λύκος,- Για 'σένα ο λύκος είναι πάντα κακός ή μερικές φορές είναι και καλός; Είναι μόνο καλός; Είναι μόνο κακός; Ή είναι μερικές φορές καλός; Και μερικές κακός; Με ποιο συμφωνείς;

Σ: Εγώ πιστεύω γι' αυτό που μερικές φορές είναι καλός και μερικές που δεν είναι.

E: Κατάλαβα. Και γιατί είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός ο λύκος;

Σ: Δε σκοτώνει τους ανθρώπους.

E: Και γιατί είναι κακός;

Σ: Σκοτώνει τους ανθρώπους.

E: Μμμ.. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Τι;

E: Σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: [Παύση]

E: Ποια παραμύθια σου αρέσει να διαβάζεις; Παραμύθια με καλούς λύκους ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς λύκους.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί με καλούς.

E: Γιατί σου αρέσει να διαβάζεις τέτοια παραμύθια;

Σ: Δεν έχω αγαπημένο μου βιβλίο με λύκους.

Ε: Ωραία, αλλά μου είπες ότι σου αρέσει να διαβάζεις ιστορίες που να παρουσιάζουν το λύκο καλό. Γιατί σου αρέσει να βλέπεις τον λύκο καλό;

Σ: Όχι, όχι μου αρέσουν και με κακό και με κακό.

Ε: Ααα, και γιατί σου αρέσει να τον βλέπεις καλό και γιατί να τον βλέπεις κακό;

Σ: Γιατί στο τέλος, γιατί στο τέλος κάτι συμβαίνει στον λύκο τον κακό και τρέχει να σωθεί από τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Α, και γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλό λύκο;

Σ: Γιατί δε σκοτώνει τους άλλους. Γιατί δεν κυνηγάει τους άλλους.

Ε: Ααα, κατάλαβα. Ωραία Α...!

Ομάδα ελέγχου

1^{ος} Συμμετέχοντας. Θ

E: Ξεκινάμε; Το ένα είναι αυτό εδώ. Τι βλέπεις; Ποιο παραμύθι σου έρχεται στο μυαλό;

Σ: Μμμ.. Τα Τρία Κατσικάκια.

E: Τα Τρία Κατσικάκια; Μπράβο! Τι βλέπεις;

Σ: Κατσικάκι είναι αυτό;

E: Ναι... Μη με ρωτάς ότι και να μου πεις είναι σωστό. Κατσικάκι είναι αυτό, ναι..;

Σ: Είναι ένα μεγάλο κατσικάκι.

E: Ναι.

Σ: Που έχει ένα κουνελάκι.

E: Κουνελάκι ναι...

Σ: Και εδώ είναι λύκοι.

E: Λύκοι! Συγχαρητήρια. Εδώ ποιο παραμύθι βλέπεις; Τι βλέπεις;

Σ: [Παύση]

E: Για κοίτα.

Σ: Την Κοκκινοσκουφίτσα.

E: Ωραία. Τι βλέπεις;

Σ: Ο Λύκος, η κουκουβάγια το καλάθι,

Ε: Το καλάθάκι;

Σ: Τα λουλούδια.

Ε: Μπράβο! Τα λουλουδάκια. Εδώ τι βλέπεις; Ποιο παραμύθι μπορεί να είναι αυτό;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Τα Τρία Γουρουνάκια. Κι αυτός εδώ;

Σ: Ο λύκος.

Ε: Ο λύκος. Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

[Παύση]

Ε: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια, και τα Τρία κατσικάκια.

Ε: Α, μπράβο. Λοιπόν, αυτά ξέρεις;

Σ: Ναι.

Ε: Τέλεια. Ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Κακός. Εσύ συμφωνείς ότι ένας λύκος είναι κακός;

Σ: Όχι.

Ε: Όχι! Τι είναι;

Σ: Είναι κακός και πήγε στα γουρουνάκια.

Ε: Κάτσε κάτσε. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Όχι.

Ε: Δε συμφωνείς;

Σ: Όχι.

Ε: Τι είναι ο λύκος;

Σ: Μμμ... Κακός.

E: Είναι κακός. Συμφωνείς ότι είναι κακός.

Σ: Όχι.

E: Τι εννοείς; Δε συμφωνείς ότι είναι κακός; Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι κακός ή καλός σε αυτά τα παραμύθια;

Σ: Κακός.

E:Κακός. Γιατί είναι κακός;

Σ: Γιατί, πήγε στα τρία κατσικάκια, ή στα τρία γουρουνάκια,,

E: Ναι,

Σ: Και πήγε να τα φάει και βάλαν φωτιά

E: Ναι,

Σ: Και τελικά δε τους έφαγε.

E: Α, Κατάλαβα. Γιατί είναι κακός ο λύκος το είπαμε, όμως θέλω να μου πεις τώρα, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Ε, γιατί οι καλοί λύκοι κάνουν καλά πράγματα.

E: Μπράβο γλυκιά μου.

2^{ος} Συμμετέχοντας. Ο

E: Θα μου πεις τι βλέπεις, κι αν σου έρχεται κάποια παραμύθι στο μυαλό. Από το εξώφυλλο μόνο εντάξει; Λοιπόν, το πρώτο είναι αυτό εδώ.

Σ: Η Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Η Κοκκινোসκουφίτσα. Εδώ;

Σ: Ο λύκος.

Ε: Κι εδώ;

Σ: Κουκουβάγια.

Ε: Η κουκουβάγια. Τέλεια. Εδώ; Ποιο παραμύθι είναι;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια με τον λύκο.

Ε: Με τον λύκο. Τέλεια! Κι εδώ; Είδες που τα ξέρεις όλα;

Σ: Εδώ είναι...

Ε: Πες μου τι βλέπεις, άμα δε ξέρεις τι είναι.

Σ: Μια κατσίκα κι ένα κουνελάκι. Και πολλοί λύκοι.

Ε: Και πολλοί λύκοι. Πολύ ωραία.

Σ: Ξέρω πολλά χαχαχα.

Ε: Ε;

Σ: Ξέρω κι άλλα.

Ε: Κι άλλα; Λοιπόν, θέλω να μου πεις τώρα, ποια παραμύθια ξέρεις εσύ, που να έχουνε λύκο;

Σ: Αυτός έχει, αυτό έχει λύκο (δείχνει ένα βιβλίο).

Ε: Αυτό τα Τρία Γουρουνάκια; Άλλο πες μου. Άλλο. Τα Τρία Γουρουνάκια, άλλο;

Σ: Δε ξέρω.

Ε: Για σκέψου λίγο. Ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Στην Κοκκινοσκουφίτσα,

Ε: Ωραία.

Σ: Ξέρω και κάποιο άλλο, που εσείς δε το έχετε δει.

Ε: Για πες το μου. Μπορεί να το έχω δει εγώ.

Σ: Δε θα το έχεις δει.

E: Για πες.

Σ: Ένα παιδάκι με τον λύκο. Αυτό δε το έχετε δει νομίζω.

E: Πως το λένε θυμάσαι;

Σ: Όχι.

E: Ένα παιδάκι με το λύκο. Αγόρι ή κορίτσι;

Σ: E, Κορίτσι,

E: Ένα κορίτσι. Ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Κακός; Γιατί είναι κακός;

Σ: Γιατί θέλει να φάει τα Τρία Γουρουνάκια και την Κοκκινოსκου.. γιατί είναι πολύ πεινασμένος και θέλει να φάει του ανθρώπους και τα ζώακια.

E: A, εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

E: Ναι! Μμμ... Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια, με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Κακούς λύκους.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί τρώνε ζώα και ανθρώπους.

E: Και γι' αυτό σου αρέσει;

Σ: [Νεύμα Ναι]

E: Οπότε σου αρέσουν τα παραμύθια με κακούς λύκους.

Σ: Ναι.

E: Ωραία.

3^{ος} Συμμετέχοντας. Α

E: Θέλω να μου πεις, αν αυτά τα παραμύθια σου θυμίζουν κάτι, που να έχεις διαβάσει; Ποιους ήρωες βλέπεις; Αυτά, που θα σου δείξω εγώ. Εντάξει;

Σ: Εεε, διαφορά;

E: E;

Σ: Διαφορά;

E: Ναι. Αν σου θυμίζει κάτι. Το πρώτο παραμύθι είναι αυτό.

Σ: Μμμ μου θυμίζει θυμό.

E: Θυμό. Τι βλέπεις στο εξώφυλλο;

Σ: E, βλέπω.. Τι εννοείς;

E: Τι βλέπεις; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Βλέπω τον, ε, την κατσικά και το λαγουδάκι.

E: Ωραία. Εδώ βλέπεις κάτι;

Σ: Λύκους.

E: Λύκους. Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι;

Σ: E, Ναι.

E: Ποιο;

Σ: Εεε.. πώς το λένε;

E: Ποιο σου θυμίζει;

Σ: Μμμ.. θυμό.

E: Θυμό. ωραία. Εδώ ποιο παραμύθι βλέπεις;

Σ: Βλέπω τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Τα Τρία Γουρουνάκια. Κι αυτός;

Σ: Ο Κακός λύκος.

Ε: Ο Κακός λύκος. Μάλιστα. Εδώ;

Σ: Η Κοκκινσκουφίτσα.

Ε: Η Κοκκινσκουφίτσα. Κι αυτός;

Σ: Ο κακός λύκος.

Ε: Ο κακός λύκος. κι εδώ είναι;

Σ: Η γιαγιά.

Ε: η γιαγιά είναι;

Σ: Ναι.

Ε: Ωραία. Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια...

Σ: Εδώ χαρά (δείχνει ένα βιβλίο)

Ε: Χαρά είναι;

Σ: Ναι.

[Παύση].

Ε: Ε, λοιπόν, θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Εεε, τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Ωραία.

Σ: Και την Κοκκινσκουφίτσα.

Ε: Ναι,

Σ: Και, ... πώς το λένε εκείνο το τρίτο; Το τρίτο πως το λένε;

Ε: Πως το λένε;

Σ: Ε, για κάτσε να θυμηθώ. Μπορείς να μου πεις εσύ;

Ε: Μμμ... ποιο εννοείς τώρα; Με τα κατσικάκια;

Σ: Ε, Ναι.

E: Ή εννοείς κάποιο άλλο;

Σ: Εννοείς κάποιο άλλο.

E: Ποιο εννοείς;

Σ: Ε, την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Την Κοκκινোসκουφίτσα. Κάποιο άλλο; Που να παίζει ο λύκος;

Σ: Εεε.. την κατσίκα.

E: Την κατσίκα. Ωραία. Άλλο;

Σ: Εεε.. τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Ωραία: ωραία. Λοιπόν, να σου πω, σ' αυτά τα παραμύθια ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

E: Συμφωνείς κι εσύ ότι είναι κακός;

Σ: [Νεύμα Ναι]

E: Τι κάνει κι είναι κακός;

Σ: Εεε... γκρεμίζει τα σπιτάκια από τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Μμμ.. Τι άλλο κάνει;

Σ: Πάει να φάει.

E: Πάει να φάει. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί μου αρέσουν τα καλά παραμύθια.

E: Σου αρέσουν τα καλά παραμύθια.

Σ: Ναι.

E: Τι εννοείς; Ποια καλά παραμύθια;

Σ: Ας πούμε την Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια,

E: Και γιατί είναι καλά αυτά τα παραμύθια;

Σ: E, γιατί μια φορά τα Τρία Γουρουνάκια,

E: Ναι,

Σ: Βάλανε φωτιά στο τζάκι, και κατέβηκε ο λύκος και είναι φωτιά, κι έφυγε μακριά και δε θα ξαναγκρεμίσει ποτέ τα σπιτάκια από τα τρία γουρουνάκια. Αυτό εννοείς.

E: Κατάλαβα γλυκιά μου.

4^{ος} Συμμετέχοντας. I

E: Μη φοβάσαι καθόλου. Λοιπόν, θέλω να μου πεις, τι βλέπεις εδώ στο εξώφυλλο;

Σ: Ένα κοριτσάκι, που φοράει ένα σκουφάκι κι ένα λύκο και μια κουκουβάγια.

E: Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι;

Σ: Την κοκκινোসκουφίτσα.

E: Α, πολύ ωραία. E, θέλω να μου πεις, αν αυτό το παραμύθι σου θυμίζει κάτι και ποιους ήρωες βλέπεις.

Σ: Τα κατσικάκια.

E: Τα κατσικάκια; Μμμ! Αυτό εδώ το παραμύθι;

Σ: Είναι τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Τα Τρία Γουρουνάκια κι αυτός;

Σ: Ο λύκος.

Ε: Ο λύκος. Θέλω να μου πεις τώρα, ποια παραμύθια ξέρεις, που να έχουνε λύκο, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια και τα κατσικάκια.

Ε: Και τα κατσικάκια; Κάποιο άλλο παραμύθι;

Σ: Ε, δε ξέρω.

Ε: Δε ξέρεις. Στα παραμύθια αυτά ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός και καλός.

Ε: Και καλός και κακός ;μμμ.. Πολύ ωραία!

Ε: Γιατί κάνει πονηριές ότι είναι καλός.

Ε: Κάνει και πονηριές ότι είναι καλός! Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Είναι κακός για 'σένα ο λύκος; Είναι πάντα κακός;

Σ: Όχι και πάντα πάντα.

Ε: Α, όχι πάντα. Μερικές φορές κακός, μερικές φορές καλός;

Σ: [Νεύμα Ναι]

Ε: Τι κάνει και είναι καλός ο λύκος;

Σ: Γιατί δε τρώει τα κατσικάκια, τα γουρουνάκια και τα άλλα ζώα, που του αρέσουν, αλλά, όταν τα τρώει, αυτά δεν μπορούν να ζήσουν μέσα στο στομάχι του λύκου, γιατί θα πεθάνουν χωρίς φαγητό.

Ε: Κατάλαβα. Τι κάνει και είναι κακός ο λύκος;

Σ: Τρώει τα ζωάκια.

Ε: Τρώει τα ζωάκια. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

Ε: Γιατί σου αρέσουν αυτά τα παραμύθια;

Σ: Γιατί δε μου αρέσει να σκοτώνονται ζώα κι άνθρωποι.

Ε: Δε σου αρέσει; Γλυκιά μου! Εντάξει. Είμαστε εντάξει.

5^{ος} Συμμετέχοντας. Κ

Ε: Το πρώτο παραμύθι είναι αυτό εδώ. Δες το.

Σ: Είναι αυτό με την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Δεν ανοίγουμε μέσα, μόνο το εξώφυλλο.

Σ: Είναι αυτό με την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Ναι,

Σ: Απλώς έχει τον λύκο, έχει απλώς την κουκουβάγια,

Ε: Κι αυτός;

Σ: Και τον λύκο.

Ε: Και τον λύκο. Αυτό εδώ ποιο παραμύθι μπορεί να είναι;

Σ: Είναι η κατσίκα.

Ε: Αχά. Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι;

Σ: Όχι.

Ε: Τι βλέπεις;

Σ: Τις κατσίκες, μια κατσίκα, που είναι φοβάται, και μια κατσίκα, πονηρή.

Ε: Πονηρή.

Σ: και λύκες.

Ε: Και;

Σ: Και λύκοι.

Ε: Ωραία. Εδώ τι παραμύθι βλέπεις;

Σ: Τα Τρία γουρουνάκια.

Ε: Ααα,

Σ: Και ο λύκος φτιάχνει το σπιτάκι.

Ε: Το έχεις διαβάσει αυτό το παραμύθι;

Σ: Όχι.

Ε: Ο λύκος είναι αυτός;

Σ: Ένας μάστορας.

Ε: Ποιος είναι αυτός;

Σ: Μάστορας.

Ε: Ένας μάστορας;

Σ: Ναι.

Ε: Ωραία. Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να έχουν λύκο;

Σ: Εεε, τα Τρία Γουρουνάκια,

Ε: Ωραία.

Σ: Τα κατσικάκια και κανένα άλλο.

Ε: Για σκέψου. Κανένα άλλο;

Σ: Ναι.

Ε: Για σκέψου μήπως ξέρεις κάποιο άλλο;

Σ: Μμμ [Παύση] παιδικό;

Ε: Ναι ποιο βιβλίο ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Δε ξέρω άλλα.

Ε: Ωραία. Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Εεε, θέλει να φάει στα παραμύθια τα κατσικάκια και τα γουρουνάκια.

E: Μμμ.. εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους ή κακούς;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί, δεν τρώνε κι άμα ήταν εδώ ένας λύκος θα με είχε φάει.

E: Ααα, κατάλαβα.

6^{ος} Συμμετέχοντας. Μ

E: Λοιπόν το πρώτο παραμύθι είναι αυτό εδώ (θα μου μιλάς λίγο δυνατά για να σε ακούω ε)

Σ: Δε θυμάμαι κανένα.

E: Τι βλέπεις;

Σ: E, μια κατσικά, τι είναι κατσικά είναι;

E: Ναι.

Σ: Κι έναν λαγό και λύκους.

E: Μάλιστα. Αυτό εδώ το παραμύθι;

Σ: E, ένα κοριτσάκι, με έναν κακό λύκο από πίσω της και μια κουκουβάγια.

E: Μάλιστα. Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι, που έχεις διαβάσει;

Σ: E, ναι εντάξει μου θυμίζει.

E: Ποιο;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα και τον κακό λύκο.

E: Ααα, είδες; Που σου θυμίζει! Αυτό εδώ;

Σ: Τα Τρία γουρουνάκια.

E: Ααα, τι βλέπεις;

Σ: Τρία γουρουνάκια κι έναν κακό λύκο κι έναν λύκο.

E: Μάλιστα. Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια έχεις διαβάσει που να παίζει ο λύκος..

Σ: E, την Κοκκινোসκουφίτσα και τον κακό λύκο,

E: Ναι,

Σ: Τα Επτά Κατσικάκια,

E: Ναι,

Σ: Εεε, δε θυμάμαι κάτι άλλο, που έχω διαβάσει με λύκους.

E: Ααα, στα παραμύθια αυτά, που έχεις διαβάσει, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός στα περισσότερα, που έχω διαβάσει.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: E, δε ξέρω και τα τρία γουρουνάκια.

E: Για πες μου.

Σ: E, στα τρία γουρουνάκια κακός ήταν γιατί ήθελε να τα φάει.

E: (Δε σε ακούω. Λίγο πιο δυνατά)

Σ: Γιατί στα τρία γουρουνάκια ήθελε κι αυτό να τα φάει, γι' αυτό χάλασε τα σπίτια.

E: Ααα, κάποιο παραμύθι με καλό λύκο ξέρεις;

Σ: Δε θυμάμαι κανένα.

E: Δε θυμάσαι κανένα. Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Ο αληθινός;

E: Ο αληθινός και ο ψεύτικος.

Σ: Πάντως ο αληθινός όχι.

E: Τι;

Σ: Όμως ο ψεύτικος δε ξέρω.

E: Για πες μου τι πιστεύεις;

Σ: E, πιστεύω δεν είναι και τόσο.

E: Ποιος; Ο αληθινός ή ο ψεύτικος;

Σ: Ο ψεύτικος.

E: Ο ψεύτικος τι είναι;

Σ: Δε ξέρω.

E: Τι πιστεύεις για τον ψεύτικο και τι για τον αληθινό;

Σ: Δε ξέρω, αλλά για τον ψεύτικο, νομίζω ότι είναι φάρσα.

E: Φάρσα είναι;

Σ: Νομίζω δε ξέρω.

E: Πιστεύεις εσύ ότι ο λύκος- ένα λύκος είναι καλός ή κακός.

Σ: Κακός.

E: Κακός. Ο αληθινός είναι κακός ή ο ψεύτικος;

Σ: Ο αληθινός.

E: Ο ψεύτικος;

Σ: Εεε, δεν είναι τόσο δε ξέρω αν είναι.

E: Α, ο αληθινός είναι δηλαδή;

Σ: Περισσότερο από τον ψεύτικο.

E: Α, κατάλαβα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Ε, δε ξέρω.

E: Γιατί σου αρέσουν;

Σ: Δε ξέρω ακριβώς.

E: Για σκέψου γιατί σου αρέσουν όμως;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Μου αρέσουνε γιατί άμα... δε ξέρω γιατί.

E: Για σκέψου για σκέψου περίπου πες μου γιατί σου αρέσουν περίπου;

Σ: Ε, μάλλον γιατί μου αρέσουν, οι καλοί λύκοι σε κάτι παραμύθια. Δε ξέρω γιατί. Γιατί τις περισσότερες φορές διαβάζω με καλούς λύκους, αλλά καμιά φορά διαβάζω με κακούς. Μάλλον γι' αυτό.

E: Ωραία. Για ποιο; τι μου είπες; δε σε ακούω καλά. Πρέπει να μιλήσεις λίγο δυνατά. Γιατί σου αρέσει να διαβάζεις παραμύθια που έχουν καλούς λύκους;

Σ: Μα δε ξέρω όμως γιατί. Και μετά συνεχίζω και διαβάζω με κακούς. Δε ξέρω.

E: Γιατί σου αρέσει να διαβάζεις ένα παραμύθι, που να είναι καλός ο λύκος;

Σ: Δε ξέρω.

E: Για σκέψου λιγάκι.

Σ: Μ' αρέσουνε τα καλά παραμύθια. Δε μ' αρέσουνε με κακούς ανθρώπους.

E: Δε σου αρέσουν;

Σ: Με κακούς ανθρ.. ,με κακούς που έχουν τέτοιο στα παραμύθια, γι' αυτό.

E: Κατάλαβα εντάξει. Τελειώσαμε.

7^{ος} Συμμετέχοντας. Γ

E: Λοιπόν, εδώ ποιο παραμύθι βλέπεις;

Σ: E...

E: Ποιους ήρωες;

Σ: Έναν σκύλο,

E: Ναι,

Σ: Ένα πουλί,

E: Ναι,

Σ: Κι ένα παιδάκι.

E: Κι ένα;

Σ: Ένα παιδάκι.

E: Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι, που έχεις διαβάσει;

Σ: E, όχι.

E: Όχι. Αυτό εδώ; Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι, που έχεις διαβάσει;

Σ: Όχι. E..

E: Τι βλέπεις; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Βλέπω έναν λαγό, μια κατσίκα και λύκους.

E: Και λύκους. Ωραία. Αυτό είναι τα τρίτο παραμύθι, που θα σου δείξω.

Είναι αυτό. Τι βλέπεις;

Σ: Βλέπω Γουρουνάκια,

E: Ναι,

Σ: Και...

E: Κι αυτός;

Σ: Ένας λύκος.

E: Κι ένας λύκος; Έτσι δε μου είπες ένας λύκος;

Σ: Ναι.

E: Ωραία. Θέλω να μου πεις τώρα, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος; Που να έχουν λύκο.

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια,

E: Ναι,

Σ: E, τα πέντε κατσικάκια.

E: Ναι,

Σ: E, αυτά.

E: Αυτά; Δε σου έρχεται κάποιο άλλο στο μυαλό, που να 'χεις διαβάσει;

Σ: Και η Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Και η Κοκκινোসκουφίτσα. Άλλο;

Σ: [Παύση] όχι.

E: Κανένα άλλο;

Σ: Όχι.

E: Ωραία. Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος εμφανίζεται να είναι καλός ή κακός.

Σ: Κακός.

E: Κακός. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: E, τρώει.

E: Τρώει;

Σ: Ναι.

E: Τρώει, ποιον τρώει;

Σ: Τα γουρουνάκια.

E: Κι επειδή τρώει είναι κακός;

Σ: Δεν είναι κακός.

E: E;

Σ: Δεν είναι κακός.

E: Τι είναι;

Σ: Καλός.

E: Χαχα. Κοίτα, ο λύκος στα παραμύθια αυτά, που μου είπες, είναι καλός ή κακός;

Σ: Καλός.

E: Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: E, [Παύση]

E: Τι κάνει; Πες μου είναι καλός ή κακός;

Σ: Eεε,

E: Σου φαίνεται να είναι καλός ή κακός;

Σ: [Παύση]

E: E; Ότι θες μου λες. Ότι σου αρέσει. Είναι καλός ή κακός; Μου απαντάς.

Σ: Κακός.

E: Μου είπες και στην αρχή κακός.

Σ: Κακός.

E: Εσύ πιστεύεις ότι είναι κακός ο λύκος;

Σ: Ναι.

E: Τι κάνει και είναι κακός ο λύκος;

Σ: E, [Παύση]

E: E; Τι κάνει κι είναι κακός;

Σ: [Παύση]

Ε: Σκέψου κάτι πες μου ότι θέλεις.

Σ: Επειδή τρώει.

Ε: Επειδή τρώει. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

Ε: Γιατί; Γιατί σου αρέσουν αυτά τα παραμύθια;

Σ: [Παύση]

Ε: Ε; Ότι θέλεις μου λες. Όλα είναι σωστά.

Σ: Εεε.

Ε: Για σκέψου.; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Ε, επειδή..

Ε: Ναι, επειδή; Ωραία μου τα είπες ως τώρα. Μη κολλάς. Μη φοβάσαι. Μη ντρέπεσαι. Επειδή,

Σ: [Παύση]

Ε: Θα μου απαντήσεις;

Σ: Επειδή...

Ε: Επειδή ναι, τι κάνει ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια και σου αρέσει, που είναι καλός;

Σ: Επειδή δε τρώει.

Ε: Επειδή δε τρώει;

Σ: Ναι.

Ε: Ω, τέλεια. Τελειώσαμε. Ευχαριστώ.

8^{ος} Συμμετέχοντας. Κ

E: Λοιπόν, το πρώτο παραμύθι είναι αυτό. Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: Την Κοκκινοσκουφίτσα,

E: Ναι,

Σ: Και τον λύκο.

E: Ω, τέλεια. Οπότε, σου θυμίζει κάποιο παραμύθι, που να έχεις διαβάσει;

Σ: Ναι.

E: Ποιο;

Σ: Κοκκινοσκουφίτσα.

E: Ωραία! Μπράβο! Αυτό το παραμύθι ποιο είναι;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Τα τρία Γουρουνάκια. Κι αυτός;

Σ: Λύκος.

E: Λύκος. Πολύ ωραία. Αυτό εδώ το παραμύθι;

Σ: [Παύση]

E: Ποιους ήρωες βλέπεις; Τι βλέπεις;

Σ: Βλέπω τους λύκους,

E: Ναι,

Σ: Και η μαμά με τα παιδιά της.

E: Ωραία. Ποια είναι η μαμά; Ποια είναι η μαμά με τα παιδιά της;

Σ: Αυτή. (δείχνει την κατσίκα)

E: Α, ωραία. Να σε ρωτήσω τώρα, ποια παραμύθια ξέρεις, που να έχουνε
λύκο;

Σ: Αυτό, (δείχνει ένα από τα βιβλία).

Ε: Ποιο αυτό; Πως λέγεται;

Σ: Η Κοκκινοσκουφίτσα.

Ε: Ναι,

Σ: Και το άλλο.

Ε: Ποιο άλλο;

Σ: Αυτό, που μου έδειξες. Εδώ πέρα.

Ε: Ποιο είναι το άλλο, που σου 'δειξα;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

Ε: Τα Τρία Γουρουνάκια. Άλλο παραμύθι, που να παίζει ο λύκος ξέρεις;

Σ: Όχι.

Ε: Για σκέψου λίγο. Σκέψου.

Σ: [Παύση]

Ε: Σου έρχεται κανένα;

Σ: Όχι.

Ε: Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Θέλει να φάει την Κοκκινοσκουφίτσα,

Ε: Ναι,

Σ: Και, στα Τρία Γουρουνάκια, θέλει να φάει τα τρία γουρουνάκια.

Ε: Μμμ.. Εσύ συμφωνείς, πιστεύεις ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Πάντα;

Σ: Ναι.

E: Ναι;

Σ: Ναι.

E: Σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους ;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί είναι καλοί.

E: Γιατί είναι καλοί. Τι κάνουν κι είναι καλοί δηλαδή;

Σ: [Παύση]

E: Μμμ;

Σ: Προσέχουν τον κόσμο.

E: Τι κάνουν;

Σ: Προσέχουν τον κόσμο.

E: Τι κάνουν; τι κάνουν;

Σ: Προσέχουν τον κόσμο.

E: Προσέχουν τον κόσμο; Ωωωω.. τέλεια.

9^{ος} Συμμετέχοντας. E

E: Το πρώτο παραμύθι είναι αυτό εδώ. Τι βλέπεις; Ποιους ήρωες;

Σ: Η κατσίκα, το λαγό και τους λύκους.

E: Και τους λύκους. Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι, που να έχεις διαβάσει;

Σ: [Παύση]

E: E; σου θυμίζει κάποιο παραμύθι;

Σ: Δε θυμάμαι

E: Εντάξει. Αυτό;

Σ: Είναι η Κοκκινোসκουφίτσα,

E: Ναι,

Σ: Με μια κουκουβάγια, ο λύκος και άμα ξέρω, αυτό το χέρι είναι το καλαθάκι, που δώνει η μαμά, στη Κοκκινোসκουφίτσα;

E: Μπράβο γλυκιά μου. Αυτό το παραμύθι ποιο είναι;

Σ: Τα Τρία μικρά Γουρουνάκια.

E: Ααα, αυτός;

Σ: Είναι ο κακός λύκος.

E: Ο κακός λύκος είναι; Να σε ρωτήσω τώρα, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, ξέρεις, που να παίζει ο λύκος μέσα;

Σ: Στη Κοκκινোসκουφίτσα,

E: Ναι,

Σ: Και στο... και... στα Τρία μικρά Γουρουνάκια και στ ... και με την κατσίκα.

E: Ποια κατσίκα;

Σ: Εννοώ την κατσίκα με τα ... με τον λαγό . έχει και λύκους.

E: Άστο αυτό. Αυτό δε το έχεις διαβάσει. Αυτό στο έδειξα εγώ. Ποια παραμύθια έχεις διαβάσει εσύ μόνη σου, που να έχουν μέσα τον λύκο; Έχεις διαβάσει κανένα;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα, και τον και τα Τρία μικρά Γουρουνάκια.

E: Άλλο; Έχεις διαβάσει, με λύκο;

Σ: Ναι.

E: Ποιο έχεις διαβάσει άλλο;

Σ: Εννοώ, όχι δεν έχω διαβάσει.

E: Δεν έχεις διαβάσει. Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Καλός. Εννοώ κακός.

E: Κακός είναι;

Σ: Ναι.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Που στην Κοκκινোসκουφίτσα, της έφαγε την Κοκκινোসκουφίτσα ο λύκος, την είχε φάει, την Κοκκινোসκουφίτσα, και τη γιαγιά της.

E: Ωωωω.. εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

E: Είναι πάντα κακός;

Σ: Ναι, άλλα και μερικές φορές είναι και καλός.

E: Α, είναι και καλός μερικές φορές;

Σ: [Νεύμα Ναι]

E: Να σε ρωτήσω τώρα, τι κάνει και είναι καλός;

Σ: Γιατί σε κάτι, που είχα δει στην τηλεόραση, είπε σε ένα δράκο, να του φέρει όλα τα πράγματα, αλλά μετά, είπε την αλήθεια και είπε ότι εγώ σε αυτόν, σε αυτό το δράκο, είπα να μου φέρει αυτά τα πράγματα.

E: Α, είναι καλός δηλαδή μερικές φορές;

Σ: Ναι.

E: Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

E: Με;

Σ; Καλούς.

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί δεν είναι καλό να βλέπουμε με κακούς λύκους, αλλά μου αρέσει και με κακούς.

E: Λοιπόν, εσύ θέλεις τα παραμύθια, που διαβάζεις να έχουν καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Και τα δυο.

E: Και τα δυο;

Σ: Ναι.

E: Γιατί σου αρέσει να έχουν και τα δύο;

Σ: Γιατί συνήθως μου αρέσει, ας πούμε ότι συνήθως μου αρέσει να βλέπω με καλούς και συνήθως ας πούμε να βλέπω με κακούς.

E: Ωραία. Γιατί σου αρέσει να βλέπεις, να διαβάζεις παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί σημαίνει ότι μου αρέσει η καλότητα.

E: Α, και γιατί σου αρέσει να βλέπεις, διαβάζεις παραμύθια με κακούς λύκους;

Σ: Γιατί μπορεί να θέλω μερικές φορές να διαβάζω με κακούς.

E: Γιατί να θέλεις να διαβάζεις με κακούς λύκους;

Σ: E, δε ξέρω.

E: Για σκέψου. (άστο αυτό παιδί μου σε έμενα). Πες μου, γιατί θέλεις να διαβάσεις παραμυθάκια με κακούς λύκους;

Σ: Γιατί μου αρέσουν και οι κακοί λύκοι.

E: Γιατί σου αρέσουν οι κακοί λύκοι; Τι είναι αυτό, που σου αρέσει

Σ: Ότι απλώς έχουν μεγάλα αυτιά, για να ακούνε, μήπως όταν, μήπως έχουν και μια καλότητα οι κακοί λύκοι και να ακούν τα παιδιά, που τους κλέβουν οι ... οι κακοί και μπορεί να τους φάει.

E: Ποιος;

Σ: Ο λύκος, για να δείξει την καλότητά του. Αυτό.

E: Να τους φάει;

Σ: Ναι.

E: Ποιους να φάει ο λύκος;

Σ: Τον άνθρωπο τον κακ, που πάει να κλέψει ένα παιδάκι.

E: Ααα.. κατάλαβα τι λες. Πολύ έξυπνη ιδέα. Μπράβο.

10^{ος} Συμμετέχοντας. Σ

E: Λοιπόν, θέλω να μου πεις, αυτό εδώ το παραμύθι, αν σου θυμίζει κάποιο, που έχεις διαβάσει.

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Α, τι βλέπεις εδώ;

Σ: Το λύκο και τη Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Α, πολύ ωραία. Αυτό εδώ σου θυμίζει κάποιο, που έχεις διαβάσει;

Σ: Δεν έχω διαβάσει αυτό.

E: Α, τι βλέπεις; Ποιους ήρωες βλέπεις;

Σ: [Παύση]

E: Τι βλέπεις εδώ; Ποιους ήρωες βλέπεις; Εδώ;

Σ: Κατσίκα

E: Και τι άλλο;

Σ: Και λαγό.

E: Ωραία. Εδώ;

Σ: Λύκοι.

E: Λύκοι. Εδώ ποιο παραμύθι είναι;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Α, τα Τρία Γουρουνάκια! Κι αυτός ;

Σ: Ο κακός ο λύκος.

E: Ο κακός ο λύκος. Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει εσύ, που να έχουν μέσα τον λύκο, που να παίζει ο λύκος.

Σ: [Παύση]

E: Εσύ ποια έχεις διαβάσει;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα,

E: Ναι,

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια, και κάποιο άλλο. Δε το ξέρω.

E: Ποιο είναι αυτό το άλλο;

Σ: Α, την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Ναι. Την Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια και ποιο άλλο;

Σ: Τα τ... τα επτά κατσικάκια.

E: Εδώ, εδώ, εμένα θα κοιτάς. Τα Επτά Κατσικάκια. Στα παραμύθια αυτά, (εμένα θα κοιτάς) στα παραμύθια αυτά, που έχεις διαβάσει ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός και μετά καλός.

E: Κακός και μετά καλός! Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Στα Επτά Κατσικάκια τα τρώει.

E: Μμμ.. τι άλλο κάνει και τον λες κακό;

Σ: Κοιμάται με τα κατσικάκια στο στομάχι του.

E: Μμμ.. άλλο;

Σ: Εεε..[Παύση]

Ε: Αυτά κάνει και είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια, που έχουν καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλά.

Ε: Οι καλοί λύκοι;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Γιατί σου αρέσουν οι καλοί λύκοι;

Σ: Επειδή δεν κάνουν έτσι όπως ο κακός λύκος.

Ε: Έχεις διαβάσει κανένα παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: Ναι.

Ε: Ποιο;

Σ: Δε θυμάμαι.

Ε: Δε θυμάσαι; Σου είχε αρέσει;

Σ: Μμμ!

Ε: Ωραία. Εντάξει γλυκιά μου, τελειώσαμε. Πήγαινε έξω να παίζεις.

11^{ος} Συμμετέχοντας. Ν

Ε: Το πρώτο παραμύθι είναι αυτό. Τι βλέπεις; Σου θυμίζει κάποιο παραμύθι;

Σ: Εεε, όχι δε μου θυμίζει κάτι.

Ε: Ωραία. Ποιους ήρωες βλέπεις; Τι βλέπεις;

Σ: Βλέπω ένα κορίτσι, μια κουκουβάγια κι ένα σκύλο.

E: Σκύλο. Ωραία. Αυτό εδώ το παραμύθι;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Α, πολύ ωραία. Κι αυτός;

Σ: Λύκος.

E: Ο λύκος. Αυτό εδώ το παραμύθι;

Σ: Δε το ξέρω.

E: Δε το ξέρεις. Ποιους ήρωες βλέπεις; Τι βλέπεις;

Σ: Βλέπω ένα κατσίκι, ένα λαγό και πάρα πολλούς λύκους.

E: Ωραία. Θέλω να μου πεις τώρα, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος; Που να έχουνε τον λύκο;

Σ: Ε, ξέρω ένα παραμύθι, που έχει μέσα τον λύκο, έχει τρία μικρά λυκάκια κι ένα γουρούνι.

E: Α, Τα Τρία Μικρά Λυκάκια;

Σ: [Νεύμα Ναι]

E: Α, τέλεια. Άλλο παραμύθι;

Σ: Δε ξέρω κάποιο άλλο.

E: Δε ξέρεις;

Σ: Όχι.

E: Για σκέψου.

Σ: [Παύση]

E: Όχι;

Σ: Όχι.

E: Στα παραμύθια αυτά, που ξέρεις κι έχεις διαβάσει, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Καλός.

E: Καλός; Τι κάνει κι είναι καλός;

Σ: Δεν αφήνει στους κακούς να μπαίνουν.

E: Μίλα μου λίγο πιο δυνατά, για να σε ακούω.

Σ: Δεν αφήνουν στους κακούς να μπαίνουν μέσα.

E: Α, εσύ πιστεύεις ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Ο αληθινός;

E: Ο αληθινός και ο ψεύτικος.

Σ: Ο αληθινός είναι κακός και ο ψεύτικος καλός.

E: Ααα. Τι ωραία. Τι κάνει και είναι κακός ο ψεύτικος;

Σ: Ο ψεύτικος είπα είναι καλός και ο αληθινός κακός.

E: Α, ο κακός τι κάνει ο αληθινός;

Σ: Άμα βρει κάποιος ένα λύκο, πάει να τον δαγκώσει.

E: Μμμ, μάλιστα. Εσύ για τον λύκο πιστεύεις είναι καλός ή κακός. Μου είπες για ξαναπές το μου.

Σ: Κακός.

E: Ο αληθινός;

Σ: [Νεύμα Ναι]

E: Κι ο ψεύτικος καλός;

Σ: Ναι.

E: Πολύ ωραία. Εσένα σου αρέσει να διαβάζεις παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί με τους κακούς δε θέλω να βλέπω.

E: Γιατί δε θες να βλέπεις με κακούς;

Σ: [Παύση] Γιατί με ανατριχιάζουν.

Ε: Σε ανατριχιάζουν; Τέλεια. Τελειώσαμε.

Β΄ ΦΑΣΗ

Πειραματική ομάδα

1^{ος} Συμμετέχοντας Γ.

E: Λοιπόν, θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει, που να έχουν λύκο;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια,

E: Άλλο;

Σ: Εεε..

E: Διαβάσαμε κι εδώ πέρα παραμύθια με λύκους.

Σ: Εεε.. ξέρω παραμύθι που να παίζει ο λύκος....

E: Ξέρεις κάποιο άλλο; Εχθές τι διαβάσαμε;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια;

E: Μήπως διαβάσαμε κάτι προβατάκια; Τέλος πάντων. Ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός;

Σ: Μερικές φορές καλός, και κακός.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος μερικές φορές είναι καλός, και κάποιες δεν είναι; Ή είναι πάντα κακός; Ή είναι πάντα καλός;

Σ: Πιστεύω ότι είναι πάντα καλός.

E: Ο λύκος είναι πάντα καλός;

Σ: Ναι.

E: Μπράβο. Γιατί είναι καλός; Τι κάνει;

Σ: Γιατί κάνει καλά πράγματα.

E: Όπως;

Σ: Όπως να βοηθάει τα Τρία Γουρουνάκια να ξαναφτιάχνουν τα σπίτια τους.

E: Μμμ! Σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή με κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Επειδή κάνουν καλά πράγματα και κάνουν και φτιάχνουν ότι χαλάει.

E: Μπράβο.

2^{ος} Συμμετέχοντας Ν.

E: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος;

Σ: Τα επτά Κατσικάκια

E: Ναι,

Σ: Τα επτά παπάκια.

E: Τα επτά παπάκια;

Σ: [Νεύμα ναι]. Τα Τρία γουρουνάκια.

E: Τα Τρία γουρουνάκια. Τέλεια!

Σ: Δε ξέρω άλλα.

E: Δε ξέρεις άλλα; Εμείς δε διαβάσαμε παραμύθια με λύκους;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Την;

Σ: Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Κι εχθές είχαμε διαβάσει κι άλλα παραμύθια. Δε τα θυμάσαι;

Σ: [Ψίθυροι]

Ε: Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Μερικές φορές καλός και μερικές φορές κακός.

Ε: Μμμ. Εσύ συμφωνείς ότι ένας λύκος είναι μερικές φορές καλός και μερικές κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Ή είναι πάντα κακός;

Σ: Είναι μερικές φορές καλός.

Ε: Μπράβο. Και γιατί είναι καλός μερικές φορές;

Σ: Γιατί είναι και οι άλλοι μαζί του καλοί.

Ε: Και γιατί είναι κακός;

Σ: Δε ξέρω.

Ε: Άπα, το ξέρεις. Γιατί μερικές φορές ο λύκος είναι κακός; Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Ενοχλεί τα παιδιά.

Ε: Τι κάνει;

Σ: Ενοχλεί τα παιδιά.

Ε: Ενοχλεί τα παιδιά. Και γιατί είπες είναι καλός; Τι κάνει;

Σ: Γιατί μερικές φορές τα μοιράζονται και τα μοιράζει κι αυτός.

Ε: Τι κάνει μερικές φορές;

Σ: Τα μοιράζεται από το λύκο και τα μοιράζει.

E: Τα μοιράζει; Τα πειράζει ή τα μοιράζει τα πράγματά του;

Σ: Μοιράζει τα πράγματά του.

E: Α, μοιράζεται με τους άλλους. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί είναι πιο καλά.

E: Γιατί είναι πιο καλά;

Σ: Γιατί δεν ενοχλεί.

E: Γιατί δεν ενοχλεί;

Σ: Ναι

E: Μμμ. Σου αρέσουν δηλαδή τα καλά τα παραμύθια- οι καλοί οι λύκοι γιατί..;

Σ: [Παύση]

E: Πως το 'πες; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί δεν χτυπάνε ο ένας τον άλλον.

E: Α, κατάλαβα. Τέλεια.

3^{ος} Συμμετέχοντας Κ.

E: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια γνωρίζεις, ξέρεις, που να έχουν λύκο; Που να παίζει μέσα ο λύκος.

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια, την Κοκκινσκουφίτσα, τα Τρία κατσικάκια,- Τα Επτά Κατσικάκια, εεε κανένα άλλο.

E: Κανένα άλλο; Αυτά που διαβάσαμε μαζί;

Σ: [Παύση] Δε ξέρω άλλο.

E: Δεν είδαμε πριν, για το λύκο μέσα;

Σ: Για την Κοκκινোসκουφίτσα ήταν.

E: Η Σκουφοκοκκινίτσα ήταν.

Σ: Η Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Εντάξει. Ο λύκος σε αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Είναι σε όλα κακός ο λύκος;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Πάντα είναι κακός ο λύκος;

Σ: Α, και στα Τρία Γουρουνάκια είναι κακός.

E: Ο λύκος είναι πάντα κακός σ' αυτά τα παραμύθια;

Σ: Ναι.

E: Σ' όλα τα παραμύθια είναι κακός;

Σ: Σ' όλα.

E: Σ' όλα είναι κακός;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι πάντα κακός;

Σ: Ναι.

E: Ναι. Γιατί είναι κακός;

Σ: Επειδή, δεν ξέρω.

E: Για πες μου. Δεν μπορεί να μη ξέρεις ότι είναι κακός πάντα ο λύκος;

Σ: Επειδή πειράζει την Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια, για να τους χαλάσει το σπίτι, και τα κατσικάκια επειδή θέλει να φάει κατσικάκια.

E: Στο παραμύθι όμως που είδαμε δε την πείραζε την Κοκκινোসκουφίτσα.

Σ: Τίποτα.

E: E;

Σ: Τίποτα.

E: Δε την πείραξε. Δε της έκανε τίποτα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Επειδή η μαμά μου πάντα μου διαβάζει παραμύθια με καλούς. Με καλά παραμύθια και καλό τέλος.

E: Ααα, ξέρεις κάποιο παραμύθι που να 'χει καλό λύκο; Εχθές διαβάζαμε δυο μέσα.

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα που δε την πείραξε και κανένα άλλο.

E: Κατάλαβα. Εντάξει. Εντάξει Κ.... μου.

4^{ος} Συμμετέχοντας E.

E: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος; Που να έχουνε λύκο;

Σ: [Παύση]

E: Ποια παραμύθια ξέρεις που να έχουνε λύκο;

Σ: Την κοκκινোসκουφίτσα.

E: Πολύ ωραία.

Σ: Τα Τρία γουρουνάκια.

Ε: Μπράβο,

Σ: [Παύση]

Ε: Κάποιο άλλο;

Σ: Δε ξέρω κάποιο άλλο.

Ε: Λοιπόν, σ' αυτά τα παραμύθια που ξέρεις ο λύκος είναι κακός ή καλός;

Σ: Κακός.

Ε: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός πάντα;

Σ: [Παύση]

Ε: Ε;

Σ: Ναι.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός ο λύκος;

Σ: Τα τρία γουρουνάκια θέλει να φάει τα τρία γουρουνάκια ο λύκος.

Ε: Μμμ, και γι' αυτό είναι κακός;

Σ: Ναι, γι' αυτό.

Ε: Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Μμμ, δε ξέρω.

Ε: Θέλεις τα παραμύθια που διαβάζεις να έχουν καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

Ε: Γιατί; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: [Παύση].

Ε: Ξέρεις κάποιο παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: Όχι.

Ε: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: [Παύση]

E: Μμμ; Άστο αυτό λιγάκι. Για πες μου; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια που έχουν καλούς λύκους;

Σ: Να μην τρώει τα Τρία Γουρουνάκια γι' αυτό.

E: Μμμ. Κατάλαβα. Εντάξει αγάπη μου. Τελειώσαμε.

5^{ος} Συμμετέχοντας II.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Που να έχουν λύκο.

Σ: E, την Κοκκινοσκουφίτσα.

E: Ωραία, άλλο;

Σ: E, τα προβατάκια.

E: Ποια προβατάκια;

Σ: Έχω δει σε μια ταινία τα προβατάκια.

E: Όχι ταινία. Παραμύθια που διαβάζουμε

Σ: Εγώ έχω ένα παραμύθι με τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Α, τα Τρία Γουρουνάκια. Άλλο παραμύθι με λύκο;

Σ: Εεε, ξέρω το κατσικάκι, που έχει και λύκο.

E: Μμμ..

Σ: Αλλά το βλέπω σε παραμύθι.

E: Στην τηλεόραση;

Σ: Σε παραμύθι.

E: Το βλέπεις σε παραμύθια.

Σ: Ναι.

E: Σ' αυτά τα παραμύθια ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Σε όλα αυτά τα παραμύθια, ο λύκος είναι κακός;

Σ: Όχι, στην Κοκκινোসκουφίτσα που.. ήτανε κακός αλλά μετά έγινε καλός.

E: Ααα, εσύ..- σε όλα τα άλλα είναι κακός ο λύκος;

Σ: Εεε... στα Τρία γουρουνάκια είναι κακός, στα προβατάκια είναι κακός, και, και μερικές φορές δεν είναι και κακός. Στη.. έχω δει.

E: Συμφωνείς κι εσύ ότι ο λύκος είναι μερικές φορές καλός και μερικές φορές κακός;

Σ: Ναι.

E: Ή είναι πάντα κακός;

Σ: Εεε... όχι. Μερικές φορές είναι και καλός.

E: Γιατί είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: Μετά στενοχωριέται, και γίνεται καλός με όλους.

E: Μμμ.. και γιατί είναι κακός; Τι κάνει και είναι κακός ;

Σ: Επειδή τρώει προβατάκια, γουρουνάκια, κατσικάκια.

E: Και καλός γιατί είναι ο λύκος; Τι κάνει και είναι κακός; - ε, καλός;

Σ: Επειδή αγαπάει όλους, και υποσχέθηκε δε θα ξανά είναι κακός.

E: Ααα, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή με κακούς λύκους;

Σ: Με κακούς.

E: Σου αρέσουν τα παραμύθια που έχουν κακούς λύκους;

Σ: Μερικές φορές και με καλούς.

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια που έχουν κακούς λύκους;

Σ: Επειδή μου αρέσει η Κοκκινোসκουφίτσα, τα Τρία Γουρουνάκια και τα προβατάκια.

E: Γιατί σου αρέσει;

Σ: Επειδή, τα έχω δει σε όλα τα βιβλία μου.

E: Εσύ θέλεις, τα παραμύθια που διαβάζεις να έχουν καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

E: Γιατί θέλεις να έχουν καλούς λύκους;

Σ: Επειδή η μαμά μου, λέει να βλέπω μόνο με καλούς.

E: Μμμ.. εσένα σου αρέσει δηλαδή να βλέπεις με καλούς παραμύθια.

Σ: Ναι.

E: Ευχαριστώ πολύ Π.. μου

6^{ος} Συμμετέχοντας. Β

E: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος; Που να έχουν λύκο.

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια, την Κοκκινσκομφίτσα, και τα... κατσικάκια.

E: Ααα, όλα αυτά; Άλλα; Δε σου έρχεται στο μυαλό κανένα άλλο στο μυαλό; Απ' αυτά που διαβάσαμε μαζί μέσα;

Σ: [Παύση]

E: Εχθές διαβάσαμε δύο παραμύθια με λύκους κι ένα σήμερα.

Σ: [Παύση] α.. πως το λένε; Ξέχασα το χθεσινό. Πως το λένε;

E: Ποιο; ποιο; ποιο;

Σ: Το χθεσινό,

E: Ο Γλυκός Λύκος, Ο Λύκος Ζαχαρίας, Η Σκουφοκοκκινίτσα, είδες πόσα ξέρεις; Θέλω να μου πεις, σ' αυτά τα παραμύθια που ξέρεις ο λύκος είναι καλός ή κακός,

Σ: Κακός μερικές φορές, και καλός.

E: Α, είναι και καλός; Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος μερικές φορές είναι καλός και μερικές φορές είναι κακός;

Σ: [Παύση]

E: Ε; συμφωνείς;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Γιατί μερικές φορές ο λύκος είναι καλός; Τι κάνει;

Σ: Γιατί κάνει πλάκα.

E: Κάνει πλάκα; Και γιατί μερικές φορές είναι κακός;

Σ: Γιατί κάνει, χαζομάρες.

E: Είναι κακός γιατί;

Σ: Κάνει χαζομάρες. Τι χαζομάρες δηλαδή;

Σ: Δηλαδή, τρώει

E: Τι τρώει;

Σ: Ανθρώπους.

E: Α, Ανθρώπους;

Σ: Ναι.

E: Μάλιστα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Μμμ, μεεεεε... Καλούς;

E: Και γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί, μμμ είναι καλοί.

E: Τι κάνουν και είναι καλοί; Γιατί σου αρέσουν; Γιατί είναι καλοί δηλαδή;
Τι σου αρέσει σε αυτό που είναι καλοί οι λύκοι;

Σ: Δε τρώνε ανθρώπους.

E: Α, Εντάξει.

7^{ος} Συμμετέχοντας. Μ

E: Λοιπόν, θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις που να έχουνε λύκο;
Που να παίζει ο λύκος;

Σ: Ο λύκος;

E: Ο λύκος. Για πες μου;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Τα Τρία Γουρουνάκια; Άλλο;

Σ: Την Κοκκινοσκουφίτσα.

E: Ναι,

Σ: [Παύση]

E: Για σκέψου. Εμείς εχθές διαβάσαμε. Και σήμερα. Κι αυτά είχανε λύκο.

Σ: Δε ξέρω κι άλλα που να έχουν μέσα λύκο.

E: Δε ξέρεις;

Σ: [Νεύμα όχι]

E: Ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια, είναι καλός ή είναι κακός;

Σ: Κακός.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός πάντα;

Σ: Ναι, αλλά μερικές φορές, είναι και καλός.

E: Α, είναι και καλός μερικές φορές. Γιατί είναι καλός και γιατί είναι κακός ο λύκος;

Σ: Γιατί θέλει να μας φάει.

E: Και γιατί είναι καλός;

Σ: Γιατί μερικές φορές, θέλει να γελάσουμε

E: Α, θέλει να γελάσουμε μερικές φορές. Σωστό! Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους.

Σ: Εμένα μου αρέσουν και καλούς και κακούς.

E: Και γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Μου αρέσουν και οι καλοί λύκοι, και οι κακοί.

E: Και γιατί σου αρέσουν και οι καλοί λύκοι και οι κακοί λύκοι;

[ΔΙΑΚΟΠΗ]

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Μου αρέσουν να έχουν και καλούς και κακούς.

E: Ωραία! Γιατί; Γιατί σου αρέσουν αυτά τα παραμύθια;

Σ: Γιατί είναι πολύ καλά.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί είναι πολύ καλά και δεν φοβόμαστε το βράδυ.

E: Α, δε φοβόμαστε το βράδυ. Με τους κακούς λύκους γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια;

Σ: Γιατί μου αρέσουν; Γιατί σε αυτά δε μου αρέσουν και τόσο πολύ.

E: Δε σου αρέσουν;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Σ' ευχαριστώ. Αυτό ήτανε. Τελειώσαμε.

8^{ος} Συμμετέχοντας. ΜΣ

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις που να παίζει ο λύκος;

Σ: Που χαλάει τα σπίτια, και που τρώει γλυκά.

E: Που τρώει γλυκά. E, Πως τα λένε αυτά τα παραμύθια. Ξέρεις;

Σ: Τσου.

E: Μήπως εννοείς τα Τρία Γουρουνάκια που χαλάει τα σπίτια ή τα Κατσικάκια;

Σ: Τα Γουρουνάκια που χαλάει τα σπίτια.

E: Και τον λύκο τον γλυκό; Που τρώει γλυκά; Αυτό εννοείς;

Σ: Ναι.

E: Ωραία, τα παραμύθια αυτά έχουνε καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με τα γλυκά είναι καλούς και με εκεί είναι κακούς.

E: Κακούς. Κατάλαβα. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι καλός και κακός;
Ή είναι κακός πάντα; Και καλός πάντα;

Σ: [Παύση]

E: Είναι και καλός και κακός; Ή μόνο κακός ; Ή μόνο καλός;

Σ: Και καλός και κακός.

E: Κατάλαβα. Γιατί είναι καλός;

Σ: [Παύση].. γιατί τη βοήθησε.

E: Ποιόν;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί βοηθάει εννοείς;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Και γιατί είναι κακός;

Σ: Γιατί χαλάει τα σπίτια.

E: Κατάλαβα. Ωραία αγάπη μου. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί φοβάμαι.

E: Φοβάσαι; Τέλεια. Τελειώσαμε.

9^{ος} Συμμετέχοντας. Λ

E: Θέλω να μου πεις ποιες ιστορίες, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Αφού δε σου είπα εχθές;

E: Θέλεις να μου πεις και σήμερα;

Σ: Ναι.

E: Για πες μου και σήμερα.

Σ: Τρία Γουρουνάκια, αυτό που μάθαμε σήμερα,

E: Τη Σκουφοκοκκινίτσα;

Σ: Ναι.

E: Ναι,

Σ: Μμμ, με τα προβατάκια

E: Με τα προβατάκια εχθές;

Σ: Ναι.

Ε: Που είδαμε με το παγωτό;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Ναι,

Σ: Εεε, δε θυμάμαι άλλο.

Ε: Για σκέψου μήπως θυμάσαι και κάποιο άλλο.

Σ: Μόνο τρία θυμάμαι. Αυτά.

Ε: Εντάξει ότι θυμάσαι. Στα παραμύθια αυτά ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Εεε, κακός.

Ε: Είναι σε όλα τα παραμύθια κακός´

Σ: Όχι.. μόνο στα προβατάκια είναι καλός. Στα προβατάκια.

Ε: Και στο σημερινό όμως ήταν καλός ο λύκος.

Σ: Ναι.

Ε: Άρα σ' αυτά τα παραμύθια ο λύκος είναι κακός ή καλός;

Σ: Εεε. Καλός.

Ε: Και καλός;

Σ: Και κακός.

Ε: Και κακός. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι μερικές φορές καλός και μερικές κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Γιατί είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός ο λύκος;

Σ: Δε ξέρω.

Ε: Α, για σκέψου τι κάνει και είναι καλός;

Σ: [Παύση]

Ε: Τι κάνει αυτός ο λύκος και είναι καλός σ' αυτά τα παραμύθια;

Σ: Δεν μπορώ να σκεφτώ γιατί συνέχεια δε μου 'ρχεται.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός ο λύκος; Τι κάνει ένας λύκος και είναι κακός;

Σ: Μμμ, δε θυμάμαι άλλο.

Ε: Δεν πειράζει. Θέλω να μου πεις γιατί λες ότι ο λύκος είναι καλός. Τι κάνει και είναι καλός; Τι έκανε και ήταν καλός;

Σ: Γιατί το 'χω θυμηθεί.

Ε: Μμμ;

Σ: [Παύση]

Ε: Μη στενοχωριέσαι, έλα. Ένας λύκος είναι καλός στο παραμύθι γιατί; Τι κάνει;

Σ: [Παύση]

Ε: Γιατί ένας λύκος που λες είναι κακός στο παραμύθι;

Σ: Γιατί σου είπα, το θυμάμαι.

Ε: Εντάξει, εντάξει . Τι θυμάσαι;

Σ: Που είναι κακός.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός; Αυτό δε το θυμάσαι;

Σ: Όχι.

Ε: Για σκέψου λίγο. Με τι τον έχεις συνδέσει στο μυαλό σου το παραμύθι; Τι καλά πράγματα κάνει ο λύκος;

Σ: Γιατί το έχω στο μυαλό μου.

Ε: Ναι, ο λύκος τι κάνει και είναι κακός;

Σ: [Παύση]

Ε: Να σε ρωτήσω, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί είμαι καλός άνθρωπος.

E: Εσύ;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Αγάπη μου. Ο Λύκος; Τι κάνει και είναι καλός ο λύκος;

Σ: Ρωτάει άμα θέλουν να είναι κακ ..άμα θέλουν να είναι καλός.

E: Και είναι;

Σ: Μ!

E: Ωραία! Σ' ευχαριστώ.

10^{ος} Συμμετέχοντας. E

E: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια ξέρεις, που να έχουνε λύκο; Που να παίζει ο λύκος;

Σ: Κακό ή καλό;

E: E;

Σ: Καλό ή καλό;

E: Όποια παραμύθια ξέρεις που να έχουνε λύκους. Δεν είπα ούτε καλό ούτε κακό. Πες μου ότι ξέρεις.

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Τα Τρία Γουρουνάκια,

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Ναι,

Σ: [Παύση]

E: Άλλο παραμύθι που να έχει λύκο ξέρεις; Για σκέψου για σκέψου τι διαβάσαμε;

Σ: Όπως εκείνο εκεί που έχει τα πρόβατα και τον λύκο.

E: Τον γλυκό λύκο;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Ποιο άλλο διαβάσαμε;

Σ: Την Κοκκινοσκουφίτσα.

E: Την Σκουφοκοκκινίτσα, μια παραλλαγή. Άλλο; Διαβάσαμε άλλο;

Σ: [Νεύμα όχι]

E: Δε διαβάσαμε και τον λύκο Ζαχαρία; Τον ροκ-σταρ;

Σ: [Παύση]

E: Ο λύκος στα παραμύθια αυτά είναι καλός ή κακός;

[ΔΙΑΚΟΠΗ]

E: Ο λύκος σ' αυτά τα παραμύθια είναι καλός ή κακός.

Σ: Κακός.

E: Είναι σε όλα κακός ο λύκος; Σ' όλα τα παραμύθια είναι κακός ο λύκος;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Εσύ συμφωνείς ότι ένας λύκος είναι πάντα κακός;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Αφού πριν με ρώτησες άλλο. Παραμύθια με καλούς λύκους. Άρα κάτι άλλο εννοούσες.

Σ: [Παύση]

E: Ο λύκος είναι πάντα κακός;

Σ: Στα παραμύθια.

E: Στα παραμύθια είναι κακός. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι πάντα κακός;

Σ: Ναι.

E: Γιατί είναι κακός;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί ο λύκος είναι κακός E... μου; Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Γκρεμίζει τα σπίτια από τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Γκρεμίζει τα σπίτια από τα τρία γουρουνάκια. Ωραία. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Πες μου ένα παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: Δε ξέρω.

E: Δε ξέρεις; Εμείς δε διαβάσαμε τρία παραμύθια με καλούς λύκους; Που δεν πείραζαν κανέναν;

Σ: [Παύση]

E: Και γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια που έχουν καλούς λύκους;

Σ: Μμμ..

E: Τι έχουν αυτά τα παραμύθια και σου αρέσουν; Με τους καλούς τους λύκους;

Σ: [Παύση]

E: Πες μου οτιδήποτε. Σωστό θα είναι ότι και να πεις. Γιατί σου αρέσουν παραμύθια με καλούς λύκους, κι όχι με κακούς.

Σ: Γιατί δεν πειράζουν κανέναν στα καλά

E: Μπράβο E...μου. Έιδες που ήξερες τι να πεις(;)

11^{ος} Συμμετέχοντας. Α

E: Θέλω να μου πεις ποια παραμύθια με λύκους ξέρεις; Ποιες ιστορίες ξέρεις;

Σ: Τον Γλυκό Λύκο,

E: Ποιόν;

Σ: Τον Γλυκό λύκο,

E: Ναι,

Σ: Τον κακό λύκο το τα Τρία Γουρουνάκια και ο κακός ο λύκος και ... αυτά.

E: Στα παραμύθια αυτά ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Ο Γλυκός Λύκος είναι καλός.

E: Στα άλλα;

Σ: Στα Τρία Γουρουνάκια είναι κακός.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ένα λύκος είναι κάποτε καλός και άλλες φορές κακός;
Ή είναι πάντα κακός ή καλός;

Σ: Και καλός και κακός

E: Α, είναι και καλός και κακός. Γιατί είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός

Σ: Τους βοηθάει. Βοηθάει τους φίλους του να..... βοηθάει.

E: Τους φίλους του.

Σ: Τους φίλους του.

E: Και γιατί είναι κακός; Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Τρομοκρατεί όλα τα ζώα.

E: Τρομοκρατεί όλα τα ζώα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

Ε: Γιατί;

Σ: [Παύση]

Ε: Γιατί σου αρέσουν αυτά τα παραμύθια;

Σ: Γιατί μου αρέσουν αυτά τα παραμύθια, γιατί... γιατί μου αρέσουν τα ήρεμα.

Ε: Τα ήρεμα; Αυτό ήταν τελειώσαμε.

Ομάδα ελέγχου

1^{ος} Συμμετέχοντας Θ.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Η Κοκκινοσκουφίτσα,

E: Ναι,

Σ: Τα Επτά Κατσικάκια,

E: Ναι,

Σ: Και τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Ωραία. Για σκέψου κάποιο άλλο, που ίσως ξέρεις με το λύκο.

Σ: [Παύση] δε ξέρω άλλο.

E: Δε ξέρεις άλλο. Στα παραμύθια, που ξέρεις, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Κακός; Εσύ συμφωνείς- πιστεύεις ότι ένας λύκος είναι κακός;

Σ: Όχι δε συμφωνώ.

E: Δε συμφωνείς;

Σ: Δε συμφωνώ.

E: Ένας λύκος είναι καλός ή κακός για 'σένα; Ή και τα δύο; Τι είναι ο λύκος;

Σ: Καλός

E: Ο λύκος είναι καλός;

Σ: [Νεύμα Ναι]

E: E;

Σ: [Νεύμα Ναι]

Ε: Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: Φροντίζει.

Ε: Φροντίζει; Ποιόν φροντίζει;

Σ: Εεε.. τη γιαγιά του.

Ε: Τη γιαγιά του;

Σ: Ναι.

Ε: Ξέρεις κάποιο παραμύθι, που ο λύκος να είναι καλός;

Σ: Όχι.

Ε: Όχι; Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

Ε: Με καλούς. Ξέρεις κάποιο τέτοιο παραμύθι;

Σ: Μμμ.. όχι.

Ε: Όχι. Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Γιατί οι καλοί λύκοι κάνουν καλό.

Ε: Κάνουν καλό;

Σ: Ναι.

Ε: Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Καλός.

Ε: Είναι καλός ο λύκος;

Σ: Όχι.

Ε: Ε;

Σ: Όχι.

Ε: Τι είναι ο λύκος; Θέλω να μου πεις τι είναι ο λύκος; Τι πιστεύεις; Μου είπες ότι στα παραμύθια εμφανίζεται κακός.

Σ: ΝΑΙ

Ε: Ε;

Σ: Ναι.

Ε: Γιατί; Εσύ τι πιστεύεις για τον λύκο; Τι θεωρείς;

Σ: Ότι είναι κακός.

Ε: Είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Ή καλός;

Σ: Κακός.

Ε: Είναι κακός.

Σ: Ναι.

Ε: Πάντα είναι κακός;

Σ: Όχι.

Ε: Πότε είναι κακός;

Σ: Όταν... όταν βλέπω γουρουνάκια.

Ε: Α, όταν βλέπεις γουρουνάκια. Στα παραμύθια, που ξέρεις ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Κακός. Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Θέλει να φάει τα γουρουνάκια.

Ε: Μ, σωστά. Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Ε;

Σ: Κακός.

Ε: Κακός. Γιατί;

Σ: Γιατί θέλει να φάει τα Επτά Κατσικάκια, τα Τρία Γουρουνάκια και θέλει να τα καταπιεί.

Ε: Εντάξει. εντάξει γλυκιά μου τέλος.

2^{ος} Συμμετέχοντας Ο.

Ε: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να έχουν λύκο, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Ε, τα Τρία Γουρουνάκια και την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Μμμ.

Σ: Και τη μια κατσικά.

Ε: Πώς;

Σ: Και τη μια Κατσικά με τους πολλούς λύκους.

Ε: Την κατσικά με τους πολλούς λύκους;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Ποιο είναι αυτό το παραμύθι;

Σ: Αυτό που μου 'χεις δείξει.

Ε: Αυτό, που σου 'χα δείξει; Το ξέρεις αυτό το παραμύθι;

Σ: Το θυμό.

Ε: Το θυμό;

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Άλλο παραμύθι, που να παίζει ο λύκος ξέρεις;

Σ: Όχι.

Ε: Όχι;

Σ: Όχι.

E: Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: E, κακός.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: [Παύση] τρώει ζωάκια κι ανθρώπους.

E: Σκοτώνει ζωάκια κι ανθρώπους;

Σ: Ναι.

E: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: E, κακός.

E: Πιστεύεις ότι ο λύκος είναι πάντα κακός;

Σ: E, ναι.

E: Ναι;

Σ: [Νεύμα ναι]

E: Εεε, Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια, που έχουν καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Κακούς.

E: Γιατί;

Σ: Και καλούς και κακούς.

E: Και καλούς και κακούς; Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Και με τους καλούς και με τους κακούς μου αρέσουν.

E: Ωραία. Γιατί σου αρέσουν με καλούς και γιατί σου αρέσουν με κακούς;

Σ: Γιατί οι κακοί σκοτώνουν ζωάκια κι ανθρώπους και γιατί οι καλοί δε σκοτώνουν ζωάκια-ανθρώπους.

E: Α, κατάλαβα. Ευχαριστώ πολύ, τελειώσαμε.

3^{ος} Συμμετέχοντας. Α

Ε: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια, που να έχουνε λύκο;

Σ: Εεε, την κατσικά, εεε τα Τρία Γουρουνάκια και τη Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Κάποιο άλλο;

Σ: Εεε δεν μπορώ να σκεφτώ.

Ε: Δεν μπορείς να σκεφτείς; Στα παραμύθια αυτά ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Εεε.. καλός.

Ε: Είναι καλός ο λύκος στα παραμύθια αυτά;

Σ: Ναι.

Ε: Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: Δε ξέρω.

Ε: Να σου ξανακάνω την ερώτηση;

Σ: Ναι.

Ε: Στα παραμύθια αυτά, που μου είπες,

Σ: Ναι,

Ε: Ο λύκος, είναι καλός ή κακός;

Σ: Ε, καλός.

Ε: Γιατί είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: Ε, δε θα ξαναγκρεμίσει το σπίτι από τα Τρία Γουρουνάκια και θα είναι καλός.

Ε: Α, δε θα γκρεμίσει το σπίτι ξανά;

Σ: Όχι.

E: Μάλιστα. Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος, εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός;

Σ: Ναι.

E: Είναι πάντα καλός ο λύκος;

Σ: E, όχι μερικές φορές είναι κακός και μερικές φορές είναι καλός.

E: Μμμ... Γιατί είναι καλός; Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: Eεε, [Παύση] δε ξέρω.

E: Κακός γιατί είναι; Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Eεε, γιατί γκρέμισε τα σπιτάκια από τα Τρία Γουρουνάκια και είπε ψέματα στην Κοκκινোসκουφίτσα και τη μαμά της Κοκκινোসκουφίτσας είπε να προσέχει να μην βρει άγνωστο, για να μιλήσουνε, γιατί αυτό δε γίνεται.

E: Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους ;

Σ: E, με κακούς.

E: Με κακούς λύκους;

Σ: Ναι.

E: Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με κακούς λύκους;

Σ: E, γιατί... γιατί... εεε γιατί.. εεε.. γιατί είναι έτσι τα παραμύθια.

E: Γιατί είναι έτσι;

Σ: Ναι.

E: Εσένα, όμως σου αρέσει να διαβάζεις παραμύθια με καλούς ή με κακούς λύκους ;

Σ: Με καλούς και με κακούς.

E: Και με καλούς και με κακούς. Γιατί σου αρέσει να διαβάζεις και με καλούς και με κακούς;

Σ: Γιατί και τα δυο μου αρέσει.

E: Και τα δύο σου αρέσει;

Σ: Ναι.

E: Γιατί; Γιατί;

Σ: Γιατί έτσι μου αρέσει.

E: Τι σου αρέσει από αυτό;

Σ: Τα βιβλία εννοείς;

E: Ναι γιατί σου αρέσει να διαβάζεις παραμύθια με καλούς λύκους και με κακούς; Τι σου αρέσει από αυτό;

Σ: E, με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί μου είπε η μαμά μου, ότι, ότι ,διαβάζω με καλούς.

E: Ναι, γιατί να διαβάζεις με καλούς λύκους παραμύθια;

Σ: Αφού διαβάζω, εεε, αφού διαβάζω και με... και με... και με... καλούς.

E: Ωραία, εσένα όμως πιο πολύ, θέλεις να διαβάζεις παραμύθια, που οι λύκοι να είναι καλοί, ή που να είναι κακοί λύκοι;

Σ: Κακοί λύκοι.

E: Θέλεις παραμύθια, που οι λύκοι να είναι κακοί;

Σ: Ναι.

E: Γιατί όμως; Γιατί σου αρέσουν αυτά τα παραμύθια;

Σ: Γιατί έτσι μου μοιάζει.

E: E;

Σ: Έτσι μου μοιάζει.

E: Τι σου μοιάζει;

Σ: Μου μοιάζει ότι δε μου μοιάζει καθόλου.

E: Δε σου μοιάζει καθόλου;

Σ: Όχι.

E: Τι εννοείς;

Σ: Δε ξέρω.

E: Δε ξέρεις;

Σ: Όχι.

E: Να στη ξαναρωτήσω μια τελευταία φορά την ερώτηση;

Σ: Ναι.

E: Λοιπόν, εσύ τα παραμύθια, που θα διαβάζεις, εντάξει;

Σ: Ναι.

E: Είτε εδώ, είτε στο σπίτι, τα παραμύθια, που θα διαβάζεις, θέλεις οι λύκοι στα παραμύθια αυτά να είναι καλοί ή να είναι κακοί;

Σ: Καλοί.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί, γιατί έτσι μου αρέσει.

E: Σου αρέσει να έχουνε μόνο καλούς λύκους τα παραμύθια ή και κακούς;

Σ: Και κακούς.

E: Ωραία, εντάξει. Σ' ευχαριστώ.

4^{ος} Συμμετέχοντας Ι.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Ε, τα Τρία Γουρουνάκια, τα Επτά Κατσικάκια και την Κοκκινোসκουφίτσα. Και την Κοκκινোসκουφίτσα, έχω δει μια ιστορία, που ήταν και ο λύκος, έφαγε τη γιαγιά και την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Ααα, στα παραμύθια αυτά που ξέρεις κι έχεις διαβάσει, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Γιατί τρώει τα ζώα και τρώει και τους ανθρώπους για γεύμα του.

E: Αμάν! Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Μερικές φορές καλός μερικές φορές κακός.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Γιατί τρώει τα ζώα και τους ανθρώπους. Αλλά όταν δε τα τρώει δεν είναι κακός, αλλά καλός.

E: Ααα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί δε θέλω να βλέπω ζώα να πεθαίνουν.

E: Κατάλαβα. Εντάξει. Τελειώσαμε.

5^{ος} Συμμετέχοντας Κ.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να έχουν λύκο, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Είπα, Τα Τρία Γουρουνάκια, τα κατσικάκια και το... δε ξέρω κανένα άλλο.

E: Δε ξέρεις άλλο;

Σ: Ναι.

E: Σίγουρα; Το σκέφτηκες καλά;

Σ: Ναι.

E: Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Γιατί στα κατσικάκια τρώει τα κατσικάκια κι ένα δε το τρώει, τα Τρία Γουρουνάκια, θέλει να τα φάει, ενώ πάει, περνάει από την καμινάδα και καίγεται και τρέχει,

E: Ναι. Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Κακός είναι;

Σ: Ναι.

E: Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί άμα θα ήταν εδώ ο λύκος, θα με έτρωγε και θα έτρωγε και όλους τους φίλους μου, απ' τα παιδιά.

E: Κατάλαβα γλυκέ μου. Τελειώσαμε. Μπράβο. Σ' ευχαριστώ.

6^{ος} Συμμετέχοντας Μ.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, που να παίζει ο λύκος.

Σ: Μμμ, την Κοκκινσκοουφίτσα και τον κακό λύκο,

E: Ναι,

Σ: Ε, τα Τρία Γουρουνάκια κι ο κακός λύκος, ε, τι άλλα; Τα Επτά Κατσικάκια κι ο κακός λύκος και δε θυμάμαι άλλα.

Ε: Είσαι σίγουρη;

Σ: Είχα διαβάσει κι άλλα, αλλά τώρα δε τα θυμάμαι.

Ε: Μμμ, στα παραμύθια αυτά που ξέρεις, ο λύκος είναι κακός ή καλός;

Σ: Κακός.

Ε: Εσύ συμφωνείς ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Στα παραμύθια;

Ε: Ναι.

Σ: Σε κάποια παραμύθια όχι, αλλά σε κάποια άλλα παραμύθια ναι πάρα πολύ.

Ε: Σε κάποια είναι και σε κάποια δεν είναι;

Σ: Έτσι νομίζω.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Ε, μάλλον θα θέλει να φάει, θέλει να τα φάει.

Ε: Ποια;

Σ: Ε, αυτά που έχει στο παραμύθι. Τα πράγματα, τα ζωάκια.

Ε: Μμμ, και τι κάνει και είναι καλός καμιά φορά;

Σ: Ε, παίζει μαζί τους και τέτοια μάλλον δε ξέρω.

Ε: Μάλλον;

Σ: Μμμ, μάλλον.

Ε: Ο αληθινός λύκος;

Σ: Κακός σίγουρα.

Ε: Ε;

Σ: Σίγουρα πολύ κακός.

E: Σίγουρα πολύ κακός. Εσύ τι πιστεύεις για έναν λύκο; Είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

E: Σου αρέσει να διαβάζεις παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Εεε, με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί είναι, γιατί παίζουν όλοι μαζί, και δεν τρώγονται ο ένας με τον άλλον και γι' αυτό μου αρέσει να είναι καλός ο λύκος.

E: Μμμ.. κατάλαβα τέλος.

7^{ος} Συμμετέχοντας Γ.

E: Λοιπόν γλυκέ μου, θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, που να έχουν μέσα τον λύκο;

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα,

E: Αχα,

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια, και αυτά.

E: Αυτά;

Σ: Ναι.

E: Κάποιο άλλο;

Σ: Όχι.

E: Όχι; Είσαι σίγουρος; Για σκέψου λίγο.

Σ: Και τα πέντε κατσικάκια.

E: Και τα πέντε Κατσικάκια;

Σ: Ναι.

Ε: Μμμ άλλο;

Σ: Εεε, όχι.

Ε: Για σκέψου.

Σ: [Παύση]

Ε: Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Κακός. Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Ε, τρώει τα πάντα.

Ε: Τρώει τα πάντα. Κι επειδή τρώει τα πάντα είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Επειδή τρώει τα πάντα;

Σ: Ναι.

Ε: Και τι άλλο κάνει;

Σ: Ε, δε ξέρω.

Ε: Μάλιστα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

Ε: Με καλούς. Γιατί σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: [Παύση]

Ε: ε;

Σ: [Παύση]

Ε: Τι έχουν αυτά τα παραμύθια; Τι κάνει ο λύκος και σου αρέσει. Όταν είναι καλός;

Σ: [Παύση]

E: E; γιατί μου είπες ότι σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους. Έχεις διαβάσει κάποιο παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: E, όχι.

E: Ωραία. Θέλεις όμως να διαβάσεις παραμύθια με καλούς λύκους.

Σ: Ναι.

E: E;

Σ: Ναι.

E: Γιατί; Τι σου αρέσει;

Σ: [Παύση]

E: E;

Σ: [Παύση]

E: Γιατί θέλεις να διαβάζεις; Ότι και να μου πεις είναι σωστό. Έτσι; Γιατί θέλεις να διαβάζεις παραμύθια με καλούς λύκους;

Σ: Επειδή... επειδή μου αρέσουν οι καλοί λύκοι.

E: Επειδή;

Σ: Μου αρέσουν οι καλοί λύκοι.

E: Ω, σου αρέσουν οι καλοί λύκοι. Γιατί; Τι κάνουν και σου αρέσουν;

Σ: Δε τρώνε.

E: Δε τρώνε. Τέλεια.

8^{ος} Συμμετέχοντας Κ.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει που να παίζει ο λύκος;

Σ: Τη σκουφίτσα,

Ε: Ναι,

Σ: Ε, [Παύση]

Ε: Ναι, την Κοκκινოსκουφίτσα. Άλλο παραμύθι, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια,

Ε: Μπράβο,

Σ: [Παύση]

Ε: Άλλο παραμύθι, που να παίζει ο λύκος;

Σ: Δε ξέρω.

Ε: Δε ξέρεις;

Σ: [Νεύμα όχι]

Ε: Δε ξέρεις; Στα παραμύθια αυτά, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Ε;

Σ: Ναι.

Ε: Ένας λύκος είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Τους τρώει.

Ε: Τους τρώει; Και γι' αυτό είναι κακός;

Σ: Ναι.

Ε: Μμμ. Ποιους τρώει;

Σ: Τα Τρία Γουρουνάκια.

E: Ααα... να σε ρωτήσω, σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί είναι καλοί.

E: Τι κάνουν και είναι καλοί;

Σ: Προσέχουν τα παιδιά.

E: Προσέχουν τα παιδιά; Μμμ.. έχεις διαβάσει κανένα τέτοιο παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: Όχι.

E: Εντάξει. Είμαστε εντάξει τελειώσαμε. Σ' ευχαριστώ.

9^{ος} Συμμετέχοντας E.

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, που να παίζει ο λύκος;
Ωχ, έχουμε βηγάκο;

Σ: Ναι.

E: Ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, που να έχουνε μέσα τον λύκο;

Σ: Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Ωωωω, άλλο;

Σ: Τρία μικρά Γουρουνάκια.

E: Μπράβο. Άλλο;

Σ: Δε θυμάμαι.

E: Δεν έχεις διαβάσει άλλο παραμύθι με λύκο;

Σ: Εεε, έχω διαβάσει με, εννοώ έχω δει στη τηλεόραση,

E: Όχι, όχι παραμύθια θέλω. Δε θέλω στην τηλεόραση. Λοιπόν, στα παραμύθια αυτά, που έχεις διαβάσει, ο λύκος είναι κακός ή καλός;

Σ: Κακός.

E: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Μια φορά στην Κοκκινোসκουφίτσα, ήταν που ήταν, που πήγε να φάει, εννοώ να πάει στη γιαγιά της, ο λύκος, αυτός έκανε την γιαγιά της άλλα πρώτα έφαγε την μα την γιαγιά της Κοκκινোসκουφίτσας

E: Ααα.

Σ: Και μετά, έφαγε και την Κοκκινোসκουφίτσα.

E: Γι' αυτό είναι κακός ο λύκος;

Σ: Ναι, και στα Τρία μικρά Γουρουνάκια,

E: Ναι,

Σ: Που... που ήθελε να τους φυσήξει τα σπίτια και μετά να τα φάει, τα μικρά γουρουνάκια.

E: Ναι, να φάει; Εεε.. μάλιστα. Να σου πω τώρα, εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι κακός ή καλός;

Σ: Και καλός και κακός.

E: Γιατί είναι και καλός και κακός;

Σ: Γιατί, σου είχα πει μια μέρα,

E: Ναι,

Σ: Ότι, όταν είχα δει στην τηλεόραση κάτι,

E: Ναι,

Σ: Ήταν ένας δράκος και ο .. ένας λύκος είχε κλέψει, πρώτα είχε κάνει κακό, και μετά είχε κάνει καλό.

E: Ααα..

Σ: Πρώτα είχε κλέψει το καλάθι της Κοκκινোসκουφίτσας.

E: Ναι,

Σ: Πήγε ο δράκος να... κλέψει το καλάθι της Κοκκινোসκουφίτσας, μετά έκλεψε καλά πράγματα,

E: Ναι,

Σ: Και μετά ο λύκος είπε την αλήθεια, ότι αυτός το έκανε.

E: Ααα.. εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς λύκους ή κακούς;

Σ: Καλούς.

E: Γιατί;

Σ: Γιατί, είναι-γιατί διαφέρει πιο πολύ. Με ενδιαφέρει πιο πολύ.

E: Γιατί σε ενδιαφέρει πιο πολύ, όταν είναι καλοί οι λύκοι;

Σ: Γιατί είμαστε κι εμείς καλοί άνθρωποι.

E: Ααα..

10^{ος} Συμμετέχοντας. Σ

E: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια έχεις διαβάσει, που να έχουν το λύκο

Σ: Τα Επτά Κατσικάκια,

E: Ποιο;

Σ: Τα Επτά Κατσικάκια., τα Τρία Γουρουνάκια,

E: Εμένα θα κοιτάς, ναι τα Τρία Γουρουνάκια, ναι,

Σ: Την Κοκκινোসκουφίτσα,

E: Ωραία,

Σ: [Παύση]

Ε: Ναι, άλλο,

Σ: Και κάποιο άλλο, που έχω διαβάσει μαμά. Δε μου το διάβασε σε 'μένα.

Ε: Ααα, δε το θυμάσαι;

Σ: Ήτανε καινούργιο, και πολύ ωραίο από τα άλλα τα παλιά.

Ε: Α, πολύ ωραίο από τα άλλα τα παλιά.

Σ: [Νεύμα ναι]

Ε: Ε, ο λύκος στα παραμύθια αυτά, που έχεις διαβάσει είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός πρώτα, και μετά καλός.

Ε: Τι κάνει και είναι κακός;

Σ: Στα Επτά Κατσικάκια θέλει να τους φάει.

Ε: Και τι κάνει και γίνεται καλός;

Σ: Μετά, δε ξέρει τι να κάνει και φεύγει από το σπίτι τους.

Ε: Δε ξέρει τι να κάνει και φεύγει;

Σ: Ναι.

Ε: Εσύ πιστεύεις ότι ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Κακός.

Ε: Είναι κακός. Γιατί είναι κακός;

Σ: Στη Κοκκινোসκουφίτσα στο σπίτι της γιαγιάς, την ε-έφαγε πρώτα την γιαγιά και μετά την Κοκκινোসκουφίτσα.

Ε: Ααα, εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Καλούς.

Ε: Μμμ γιατί;

Σ: Επειδή οι καλοί λύκοι, δεν κάνουν, όπως οι κακοί λύκοι.

Ε: Έχεις διαβάσει κάποιο παραμύθι με καλό λύκο;

Σ: Ναι.

Ε: Ποιο;

Σ: Δε τα διαβάζω εγώ, η μαμά μου.

Ε: Ναι, ξέρεις κανένα παραμύθι, που να είναι καλός ο λύκος;

Σ: Μμμ.. δε θυμάμαι τώρα.

Ε: Ε, και γιατί σου αρέσει να διαβάζεις παραμυθάκια με καλούς λύκους;

Σ: Ε, γιατί...

Ε: Ναι.,,

Σ: [Παύση]

Ε: Γιατί σου αρέσει τα παραμύθια, που διαβάζεις να έχουν καλούς λύκους;

Σ: Επειδή δεν είναι, όπως στους κακούς λύκους οι καλοί λύκοι.

Ε: Δηλαδή;

Σ: [Παύση] δε ξέρω.

Ε: Τι κά- τι δεν κάνουν οι καλοί λύκοι, που το κάνουν οι καλοί;

Σ: Δε τρώνε τη γιαγιά και τη Κοκκινοσκουφίτσα.

Ε: Μμμ κατάλαβα. Εντάξει. Σ' ευχαριστώ. Τελειώσαμε.

11^{ος} Συμμετέχοντας Ν.

Ε: Θέλω να μου πεις, ποια παραμύθια ξέρεις, που να παίζει ο λύκος.

Σ: Αυτό το είχαμε πει εχθές.

Ε: Για πες μου πάλι.

Σ: Δε ξέρω κάποιο άλλο.

E: Ποιο; ποιο μου είπες ξέρεις; Δε θυμάμαι.

Σ: Είχα πει εκείνο τα τρία λυκάκια.

E: Τα τρία λυκάκια; Μμμ πολύ ωραίο παραμύθι. Στα παραμύθια, που ξέρεις, ο λύκος είναι καλός ή κακός;

Σ: Καλός.

E: Τι κάνει και είναι καλός;

Σ: E, δεν κάνει τίποτα κακό.

E: Δεν κάνει τίποτα κακό. Εσύ πιστεύεις ότι ένας λύκος είναι καλός;

Σ: Ο Αληθινός ή ο ψεύτικος;

E: Για πες μου εσύ τι πιστεύεις;

Σ: Εγώ πιστεύω πως ο ψεύτικος είναι καλός και ο αληθινός κακός.

E: Γιατί είναι κακός ο αληθινός τι κάνει;

Σ: Για παράδειγμα αν πάει κάποιος εκεί, να πάει και να σκοτώσει άνθρωπο.

E: Αν; πώς μου το' πες;

Σ: Πάει και σκοτώνει, πάει και το σκοτώνει τον άνθρωπο.

E: Ναι κατάλαβα. Εσένα σου αρέσουν τα παραμύθια με καλούς ή κακούς λύκους;

Σ: Με καλούς.

E: Με καλούς; Γιατί;

Σ: Επειδή δεν έχει μέσα κάποιους κακούς.

E: Μμμ και γιατί δε θέλεις να έχει κακούς μέσα;

Σ: Γιατί δε θέλω να τους βλέπω.

E: Ααα, γιατί

Σ: Επειδή δε μου αρέσει να τους βλέπω, γι' αυτό.

E: Κατάλαβα. Ευχαριστώ πάρα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ



Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Αγαπητοί γονείς,

Θα ήθελα να σας ζητήσω την άδεια ολιγόλεπτης μαγνητοφώνησης του παιδιού σας _____, για τους σκοπούς της Πτυχιακής μου εργασίας, με θέμα **«Ο Λύκος ως διακείμενο στο σύγχρονο εικονογραφημένο βιβλίο, και οι απόψεις των παιδιών προσχολικής ηλικίας για τον ρόλο του»** με επιβλέπουσα καθηγήτρια την κ. Τασούλα Τσιλιμένη. Σκοπός της μαγνητοφώνησης, είναι η ακριβέστερη απομαγνητοφώνηση των απαντήσεων των παιδιών. Διαβεβαιώνεται ότι η συνέντευξη θα χρησιμοποιηθεί μόνο για ερευνητικούς σκοπούς, και θα τηρηθεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων.

Ευχαριστώ για την βοήθειά σας.

Υπεύθυνη φοιτήτρια

Μπατζιανού Σταυρούλα

Υπογραφή γονέα

Βόλος,...../...../2017